

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

RIGORÓZNÍ PRÁCE

PROBLEMATIKA DORUČOVÁNÍ V CIVILNÍM PROCESU

Vypracovala: Mgr. Hana Krišlová

Konzultant rigorózní práce: JUDr. Dita Melicharová, Ph.D.

Katedra občanského práva

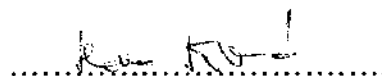
(Občanské právo procesní)

Červen 2008

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze, 10.6.2008



Mgr. Hana Krišlová

Ráda bych touto cestou vyjádřila svoje poděkování paní JUDr. Dítě Melicharové, Ph.D. za její cenné připomínky při vedení mé rigorózní práce.

OBSAH:

ÚVOD	5
I. Právní úprava doručování v České republice	6
1. Způsob doručování písemností	7
1.1. Jednotlivé způsoby doručení písemností	7
1.1.1. Ustanovení § 45 odst. 1 o.s.ř.	7
1.1.2. Ustanovení § 45 odst. 2 o.s.ř.	8
1.2. Doručování prostřednictvím doručujících orgánů	8
2. Doručování do vlastních rukou a „prosté“ doručení	11
3. Doručování prostřednictvím veřejné datové sítě	14
4. Doručování fyzickým osobám	16
4.1. Uložení písemnosti	18
4.2. Nemožnost uložení písemnosti	20
5. Doručování právnickým osobám	25
6. Doručování zástupcům účastníků a opatrovníkům	29
7. Doručování jiným subjektům než fyzickým a právnickým osobám	32
8. Postup při doručování	34
8.1. Nutnost „vykázání doručení“	34
8.2. Odepření přijetí písemnosti a neposkytnutí součinnosti	35
8.3. Uložení písemnosti	36
8.4. Fikce doručení	38
8.5. Průkaz doručení	40
9. Doručování na základě civilního dožádání v rámci ČR	44
II. Doručování ve styku s cizinou	46
1. Doručování v rámci EU	47
1.1. Doručování dle kapitoly č.II, části první	50
1.1.1. Odesílající a přijímající subjekty	50
1.1.2. Formuláře dle Nařízení, jazyk formuláře	51
1.1.3. Jazyk písemnosti	52
1.1.4. Úkony soudu před provedením doručení	54
1.1.5. Postup při doručování dle Nařízení	55

1.1.6. Postup v České republice	57
1.2. Doručování dle kapitoly č.II, části druhé	59
1.3. Mimosoudní písemnosti	61
1.4. Nedostavení se žalované strany k soudu	61
1.5. Zhodnocení Nařízení	62
1.6. Výklad Nařízení prostřednictvím ESD	63
1.6.1. Plumex v. Young Sports NV	63
1.6.2. Gotz Leffler v. Berlin Chemie AG	64
2. Doručování mimo EU	66
III. Právní úprava doručování v jiných státech EU – Francie	70
1. Místo doručování	70
2. „Prosté“ doručování („Notification“)	71
3. Soudní doručování („Signification“)	71
4. Další související otázky	75
IV. Doručování dle soudního řádu ze dne 1.8.1895 č. 113 říš. zák.....	79
V. Připravovaná novela o.s.ř. v roce 2008 – nová úprava doručování	84
Závěr	94
1. Možné inspirace do budoucna	94
2. Rychlost soudního řízení obecně	101
Seznam použité literatury	106

ÚVOD

Účelem a cílem této rigorózní práce je zhodnotit vývoj a význam doručování v civilním procesu. Problematika doručování soudních písemností tvoří jednu z nejpodstatnějších pasáží základního civilního předpisu – občanského soudního řádu¹ – a je základním faktorem, který ovlivňuje délku řízení, přičemž otázka přiměřené či nepřiměřené délky řízení je v současné době velmi diskutovaným problémem. Doručování jako takové je spojeno s důležitými procesními důsledky, zpravidla s nabytím právní moci soudních rozhodnutí.

Úprava doručování v současné podobě není vyhovující, a to přestože předmětná ustanovení občanského soudního řádu byla již mnohokrát novelizována a zcela změněna. Problémy spojené zejména s doručováním účastníkům řízení, kteří se nezdržují na adrese svého trvalého pobytu, mohou být jistě částečně odstraněny institutem fikce doručení v případech předepsaným zákonem, nieméně neexistenci povinné doručovací adresy je nutno považovat za nedostatek současné právní úpravy a nezbývá než doufat, že návrh novelizovaných ustanovení občanského soudního řádu týkajících se doručování přispěje k odstranění problémů s doručováním spojených. Navrhovaná novela občanského soudního řádu by totiž měla přinést jak změnu odpovědnosti za doručení písemnosti, tedy přenesení odpovědnosti ze státu na adresáta písemnosti, tak by měla být rovněž zavedena povinná doručovací adresa, kterou si buď každý sám zvolí, v opačném případě bude moci být zjištěna z dostupných registrů.

S ohledem na shora uvedené bych se tedy ve své rigorózní práci chtěla zaměřit právě na otázku doručování podle občanského soudního řádu, a to nejen na současnou úpravu, ale i na návrh novelizovaných ustanovení týkajících se doručování a jejich posouzení, dále též na úpravu doručování v mezinárodním styku, se zvláštním zaměřením na úpravu doručování v rámci členských států Evropské unie, a konečně zmíním rovněž úpravu doručování v jiném členském státu EU, a to konkrétně ve Francii.

¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen „o.s.ř.“ nebo „občanský soudní řád“)

I. Právní úprava doručování v České republice

Právní úprava doručování písemností v České republice v rámci civilního soudního řízení je primárně upravena občanským soudním řádem, přičemž ustanovení o doručování doznala mnoho změn. Důležitou změnu týkající se doručování přinesl zákon č. 30/2000 Sb. s účinností od 1.1.2001, kterým došlo k oslabení preference doručování prostřednictvím pošty a změnil se rovněž i postup při doručování. Další změny pak zavedly novely občanského soudního řádu, provedené zákonem č. 151/2002 Sb. s účinností ode dne 1.1.2003, a zejména pak zákonem č. 555/2004 Sb. s účinností od 1.1.2005.

Jednací řád pro okresní, krajské a vrchní soudy², který sice obsahuje podrobnější úpravu doručování, neodpovídá nicméně současně platné právní úpravě doručování dle občanského soudního řádu³, neboť tento prováděcí předpis na uvedenou novelu o.s.ř. provedenou zákonem č. 555/2004 Sb. doposud nereagoval.⁴

Problematika doručování v civilním procesu je rovněž upravena četnou judikaturou, zejména rozhodnutími Nejvyššího soudu ČR, i když v této souvislosti je nutno konstatovat, že některá dřívější rozhodnutí⁵ nejsou již v současné době aplikovatelná, a to s ohledem na podstatné změny, které úprava doručování dle o.s.ř. zaznamenala.

² Vyhláška č. 37/1992 Sb. o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, (dále jen „Jednací řád pro okresní, krajské a vrchní soudy“)

³ tj. platné od 1.1.2005

⁴ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, 1. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 190

⁵ Zejména rozhodnutí vydaná před účinností jednotlivých shora uvedených novel o.s.ř. týkajících se doručování

1. Způsob doručování písemností

1.1. Jednotlivé způsoby doručení písemností

Ustanovení § 45 o.s.ř. stanoví taxativně čtyři možné způsoby doručení písemností, o nichž bude níže pojednáno.

1.1.1. Ustanovení § 45 odst. 1 o.s.ř.

Odstavec první § 45 o.s.ř. rozlišuje dva základní způsoby doručení, a to buď doručení při jednání anebo při jiném soudním úkonu.

O doručení při jednání se jedná při jednání konaném dle § 115 o.s.ř. v řízení před soudem prvního stupně, anebo § 214 o.s.ř. v řízení před odvolacím soudem, či dovolacím soudem dle § 243a o.s.ř.; v těchto případech jde o doručení písemností „krátkou cestou“ při jednání.

Dalším možným způsobem doručení dle § 45 o.s.ř. je tedy doručení při jiném soudním úkonu, čímž je míněn například typicky výslech u dožádaného soudu dle § 39 o.s.ř., dále soudní rok k přípravě jednání dle § 114c o.s.ř., ohledání na místě samém dle § 130 o.s.ř. a podobné úkony⁶. O všech právě zmíněných úkonech soudu dle § 45 odst.1 o.s.ř. se zpravidla sepisuje protokol, přičemž dle § 50e o.s.ř. právě v protokolu o jednání či jiném soudním úkonu je zapotřebí zaznamenat úkon provedení doručení písemností. V ustanovení § 50e o.s.ř. ve spojení s § 40 o.s.ř. jsou uvedeny náležitosti takového protokolu, přičemž mj. je podstatné podepsání protokolu nejen tím, kdo doručení provedl, ale zejména příjemcem. V případě, v praxi běžném, že se protokol nevyhotovuje přímo při jednání písemně, ale zaznamenává se například prostřednictvím diktafonu (záznamovou technikou) či jiným způsobem, je zapotřebí písemně vyhotovit přílohu k protokolu, která musí obsahovat náležitosti dle § 21 jednacího řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy (tj. označení soudu, spisovou

⁶ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 191

značku, datum, dále záznam o doručení písemnosti a podpisy předsedy senátu (samosoudce), který doručení provedl, a příjemce písemnosti, tj. adresáta či osoby oprávněné za něj písemnost přijmout. Po přepisu protokolu k němu bude příloha k protokolu trvale připojena.

Ustanovení § 50e o.s.ř. taktéž stanoví jak postupovat v případě, kdy jde o doručení písemnosti při úkonu soudu o kterém není sepisován protokol. V takovémto případě se v praxi použije například vzor 131 kancelářského řádu, tj. doručenka pro soudního doručovatele a na této se vyznačí provedení doručení písemnosti.

1.1.2. Ustanovení § 45 odst. 2 o.s.ř.

Současná právní úprava preferuje doručení při jednání nebo jiném soudním úkonu⁷, avšak pro případy, kdy takto nemohlo být doručení provedeno, § 45 odst. 2 o.s.ř. stanoví další dva způsoby doručení, které může předseda senátu nařídit, a to buď prostřednictvím doručujících orgánů, které jsou taxativně vyjmenovány v § 45a o.s.ř. anebo prostřednictvím veřejné datové sítě. Volba, jakým z obou uvedených způsobů bude písemnost doručena, je ponechána na úvaze předsedy senátu.⁸ Ustanovení § 50e odst. 3 o.s.ř. pak stanoví jakým způsobem je možné považovat doručení za vykázané v případě doručení posledním jmenovaným způsobem. Jedná se o tzv. elektronickou doručenkou.

1.2. Doručování prostřednictvím doručujících orgánů

Jak již bylo shora uvedeno, doručující orgány jsou taxativně vyjmenovány v § 45a o.s.ř., jedná se o následující subjekty: soudní doručovatelé, orgány justiční stráže, soudní exekutoři, provozovatelé poštovních služeb, orgány Policie České republiky, orgány Vězeňské služby České republiky, zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, územní vojenské správy, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti.

⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.)

⁸ Melicharová D., Doručování – základ civilního procesu, Soudce, roč. 7, č. 3 (2005), s. 29, 31-33

Pokud tedy jde o doručování prostřednictvím těchto doručujících orgánů, v praxi se mimo doručování prostřednictvím provozovatele poštovních služeb použije zejména doručování prostřednictvím soudních doručovatelů. Doručování jejich prostřednictvím je výhodné zejména v případech, kdy není jisté, zda se adresát písemnosti na dané adrese skutečně zdržuje. V praxi se vyskytují případy, kdy je zapotřebí zjistit, zda se adresát na doručovací adrese skutečně zdržuje či nikoliv, a to i přesto, že platí obecné pravidlo, že v současné době není potřeba zjišťovat, zda se adresát na doručovací adrese zdržuje. Toto obecné pravidlo platí například v případě fyzických osob při doručování dle § 46 odst. 6 o.s.ř., platí tedy zde vyvratitelná domněnka, že se adresát zdržuje v místě doručení. Naopak však v případě, kdy je doručováno dle § 46 odst. 5 je zapotřebí mít prokázáno, že se adresát písemnosti na takovéto adrese skutečně zdržoval, přičemž tuto skutečnost je právě mj. možno zjistit i případným šetřením soudního doručovatele, který se může na tuto skutečnost dotázat sousedů adresáta či jiných osob v daném místě.⁹ V takovém případě je možné soudního doručovatele tedy požádat o provedení šetření a podání zprávy, zda se adresát na dané adrese zdržuje či zjistit jiné relevantní skutečnosti. Zpravidla je tímto způsobem možné zjistit více informací než prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Soudního doručovatele je též možno požádat, aby doručení provedl například v ranních či naopak večerních hodinách, tedy v době, kdy se předseda senátu domnívá, že bude nejspíše možno adresáta na předmětné adrese zastihnout.

Pokud nebude možno provést doručení prostřednictvím soudního doručovatele, je možné požádat o doručení orgány justiční stráže, jedná se v praxi však spíše o výjimečnou situaci, když jiné doručení nebude možné. Pokud jde o doručení prostřednictvím orgánů Vězeňské služby ČR, zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, územní vojenské správy, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti, případ, kdy se doručuje prostřednictvím těchto orgánů, je stanoven v § 46a o.s.ř. ve spojení s § 45a odst. 4 o.s.ř. Doručování prostřednictvím soudních exekutorů a orgánů Policie ČR je pak upraveno v § 45a odst. 2 a 5 o.s.ř.

⁹ Podrobněji bude uvedeno níže, v kapitole č. 4 a rovněž 9 této práce

Za zmínku stojí ještě skutečnost, že v případě, kdy se jedná o soudní dožádání do a z ciziny (mimo členské státy EU), doručuje se prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČR (tedy v případě, že není přímo smluvně stanoven přímý styk mezi justičními orgány daných států).¹⁰ O doručení písemností na základě dožádání však bude pojednáno ještě dále v této práci.¹¹

Hlavní místo při doručování prostřednictvím doručujících orgánů však v každém případě plní doručení prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, přičemž zde je zapotřebí uvést, že pokud je zapotřebí mít vykázano doručení, je toto doručování možné jen v případě, kdy provozovatel poštovních služeb uzavřel poštovní smlouvu podle zákona o poštovních službách, na základě které mu tak vznikne povinnost dodat písemnost způsobem předepsaným občanským soudním řádem. V případě, kdy není zapotřebí mít doručení vykázano, pak není uzavření takovéto smlouvy vyžadováno.¹²

Mimo shora uvedených způsobů doručení prostřednictvím doručujících orgánů však není možné ještě opominout zvláštní způsob doručení, a to vyvěšením na úřední desce soudu dle § 50i o.s.ř. Tento postup však lze uplatnit pouze v případě, kdy se jedná o osoby, které nejsou soudu známy, jejichž pobyt není soudu znám anebo pokud se účastníkům nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, či za stejných podmínek pokud se jedná o jejich zástupce nebo opatrovníky. O tomto způsobu doručení však též bude pojednáno ještě dále v této práci.¹³

¹⁰ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 197

¹¹ Zejména v kapitole č. 9 této práce

¹² Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.)

¹³ Kapitola č. 8, resp. 8.5 této práce

2. Doručování do vlastních rukou a „prosté“ doručení

Ustanovení § 45b o.s.ř. stanoví, že do vlastních rukou se doručují písemnosti, u nichž tak stanoví zákon, a jiné písemnosti, nařídí-li to předseda senátu. Předseda senátu tak učiní zejména tehdy, když je v daném případě nebezpečí, že písemnost bude místo adresátovi odevzdána účastníku, který má na věci protichůdný zájem.

V současné době se rozlišování na doručování do vlastních rukou a na doručování „prosté“ projevuje de facto jen u doručování fyzickým osobám, naopak u ostatních adresátů je toto rozlišování podstatné jen co do délky úložní doby¹⁴.

Případy stanovené zákonem, kdy se doručují písemnosti do vlastních rukou, shrnuje Kancelářský řád¹⁵. Tento výčet je značně obsáhlý, obsahuje případy doručování do vlastních rukou stanovené v o.s.ř., ale taktéž i stanovené v trestním řádu, exekučním řádu, apod. Mezi nejběžnější případy doručování do vlastních rukou, když pomíneme případy doručování při výkonu rozhodnutí dle o.s.ř., lze citovat zejména doručování žaloby ostatním účastníkům dle § 79 odst. 3 o.s.ř., předvolání k prvnímu jednání v případech možnosti vydání rozsudku pro zmeškání (neboť v takovém případě musí být splněny podmínky uvedené v § 153b o.s.ř. a k předvolání je taktéž zapotřebí připojit poučení o následcích nedostavení se k jednání), dále doručení změněného návrhu ostatním účastníkům dle § 95 odst. 1 o.s.ř., stejnopis písemného vyhotovení rozsudku účastníkům, popřípadě jejich zástupcům (§ 158 odst. 2 o.s.ř.), jakož i opravné usnesení, jímž je opravován výrok rozsudku.¹⁶ Pokud jde o doručení usnesení, v němž se ukládá žalovanému, aby se ve věci písemně vyjádřil dle § 114b o.s.ř., toto usnesení nesmí být žalovanému doručeno dříve než žaloba, přičemž náhradní doručení je zde vyloučeno. Náhradní doručení je taktéž vyloučeno u platebního rozkazu, který se rovněž doručuje pouze do vlastních rukou, jak je stanoveno v § 173 odst. 1 o.s.ř. Pokud tedy platební rozkaz není doručen do vlastních

¹⁴ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 198

¹⁵ Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001-Org. ze dne 3.12.2001, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy (dále jen „kancelářský řád“)

¹⁶ Z judikatury: S IV s.754

rukou žalované osoby, nelze jej považovat za doručený ani když byl uložen na poště po stanovenou úložní dobu. Většinou se v praxi provádí opakovaný pokus o doručení platebního rozkazu, a to jak poštou, tak např. i prostřednictvím soudního doručovatele (v těchto případech je možné požádat i např. prostřednictvím civilního dožadání jiný soud, v rámci jehož okresu by se měla dotyčná osoba nacházet, o provedení doručení platebního rozkazu prostřednictvím jejich soudního doručovatele, pokud dotyčná osoba nepřebírá zásilky na poště). Nicméně pokud se ani jedním z uvedených způsobů nepodaří platební rozkaz doručit, je zapotřebí vydat usnesení o zrušení platebního rozkazu pro nedoručení žalované osobě.

Jak již bylo řečeno, mimo případů doručení do vlastních rukou stanovených zákonem existuje i doručování do vlastních rukou v případech určených předsedou senátu. Své rozhodnutí projeví předseda senátu navenek tak, že o tom učiní zápis do spisu formou referátu, kterým tak dá soudní kanceláři pokyn k provedení doručení určitým způsobem, např. prostřednictvím příslušné obálky. Stejně tak má předseda senátu nově (oproti původní úpravě o.s.ř.) možnost dle § 50d odst. 1 o.s.ř., aby v určitých případech rozhodl s ohledem na povahu a význam věci o tom, že náhradní doručení určité písemnosti je vyloučeno.^{17 18}

Podoba jednotlivých typů doručenek, na jejichž základě soudy realizují vlastní doručování a způsoby jejich použití je upravena v instrukci Ministerstva spravedlnosti¹⁹. Tato instrukce zavádí devět druhů obálek, určených pro doručování provozovateli poštovních služeb. Jedná se jednak o obálku č. I s červeným pruhem, jejímž prostřednictvím se doručují písemnosti fyzickým osobám, kterým musí být písemnost doručena jen osobně.²⁰ Dále jsou zavedeny obálky s modrým pruhem, a to

¹⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.)

¹⁸ Melicharová D., Doručování – základ civilního procesu, Soudce, roč. 7, č. 3 (2005), s. 29, 31-33

¹⁹ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 29.12.2004, č.j. 691/2004-ODS-Org, kterou se vydávají vzory doručenek v občanském soudním řízení

²⁰ Tato obálka by se měla používat v případě, kdy je zapotřebí doručit například přímo nezletilé osobě (aniž by písemnost za ni mohl převzít její zákonný zástupce) anebo nesvéprávné osobě (aniž by za ni písemnost přijímal její opatrovník). V opačných případech, kdy není na překážku, aby za takovou osobu převzal písemnost její zákonný zástupce či opatrovník, použije se namísto této obálky obálka s modrým pruhem. (bližší viz. Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005)

obálky pod čísly II – VII. Obálky č. II a VI jsou určeny pro doručování písemností do vlastních rukou s možným uložením,²¹ a prostřednictvím obálek č. IV a VII se doručují písemnosti určené do vlastních rukou, u nichž je náhradní doručení vyloučeno.²² Obálky č. VIII a IX jsou označeny jako obálky s bílým pruhem a jsou určeny pro doručování písemností prostým doručením s možností uložení.²³ Pokud jde o obálky č. III a V, tyto jsou určeny k doručení písemností adresátům do vlastních rukou s možností uložení a navíc s vyznačením přesného času doručení.

²¹ Obálka č. II je určena pro doručování fyzickým a právnickým osobám - tedy účastníkům, a obálka č. VI naopak pro doručování ostatním adresátům - zde se jedná zejména o jejich zástupce, ale může jít samozřejmě i o jiné osoby. JUDr. Drápal v těchto souvislostech poznamenal (blíže viz. Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005), že pokud jde o rozdělení obálek na doručování na jedné straně fyzickým a právnickým osobám a na druhé straně tzv. ostatním osobám, je toto rozlišení dáno jen tím, že „fyzické a právnické osoby mohou požádat, aby jim písemnost byla uložena bez předchozího pokusu o doručení, zatímco ostatní adresáti o to požádat nemohou“. Prostřednictvím obálky č. II a VI je nejčastěji doručován rozsudek, žaloba a předvolání k prvnímu jednání s upozorněním na možnost vydání rozsudku pro zmeškání.

²² Obálka č. IV je opět určena pro doručování fyzickým a právnickým osobám a obálka č. VII pro doručování ostatním adresátům. Těmito obálkami se nejčastěji doručují platební rozkaz a kvalifikovaná výzva dle § 114b o.s.ř.

²³ Obálka č. VIII je určena pro fyzické a právnické osoby a obálka č. IX pro ostatní adresáty. Těmito obálkami se doručují všechny písemnosti, které nejsou určeny do vlastních rukou adresáta, přičemž prostřednictvím obálky č. IX se doručuje také předvolání a jiné písemnosti například svědkům, znalcům apod.

3. Doručování prostřednictvím veřejné datové sítě

Ustanovení § 45f o.s.ř. upravuje možnost soudu doručovat písemnosti prostřednictvím veřejné datové sítě, avšak za mnoha stanovených podmínek, které tak v současné době v praxi značně omezují možnost využití tohoto ustanovení.

Písemnost může být tímto způsobem účastníku doručena jen v případě, jestliže adresát sdělí soudu svou elektronickou adresu, dále jestliže adresát soud o doručení písemnosti tímto způsobem požádal nebo s ním alespoň vyslovil souhlas, a konečně dle znění § 45f odst. 1 o.s.ř., jestliže adresát soudu uvedl akreditovaného poskytovatele certifikačních služeb, který vydal jeho kvalifikovaný certifikát a vede jeho evidenci anebo jestliže předložil svůj platný kvalifikovaný certifikát. Je zde tedy mnoho podmínek, za kterých se může doručování touto cestou provádět, na základě čehož je zřejmé, že k tomuto doručování je zapotřebí aktivní přístup daného účastníka a nelze jej provádět proti jeho vůli. JUDr. Drápal²⁴ k tomuto uvádí, že je možné považovat za shora uvedenou žádost či souhlas s tímto způsobem doručování již to, že adresát na podání určeném soudu uvedl svou elektronickou adresu. Tímto postupem by tak bylo možno považovat první dvě podmínky cit. ustanovení za splněné.

Problémem uvedeného způsobu doručování však je povinnost uvedená v § 45f odst. 2 o.s.ř., která požaduje, aby adresát potvrdil soudu doručení předmětné písemnosti, a to do 3 dnů od jejího odeslání, prostřednictvím datové zprávy opatřené jeho zaručeným elektronickým podpisem (tzv. elektronické doručanky). V případě, kdy pak adresát v uvedené lhůtě soudu nepotvrdí přijetí předmětné písemnosti, má to za následek neúčinnost doručení. Stejně tak neúčinným je doručení v případě, kdy se písemnost zasláná na elektronickou adresu adresáta vrátí soudu jako nedoručitelná. Lhůta 3 dnů se mi v tomto případě jeví velmi přísnou, neboť mohou nastat případy, kdy adresát si z různých důvodů (a to i technických) nemůže v uvedené lhůtě prohlédnout svou elektronickou poštu, a učiní tak až později, avšak i v tomto případě, kdy zašle potvrzení o přijetí písemnosti až po uvedené lhůtě 3 dnů, má to již za následek

²⁴ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 208

neúčinnost takového doručení, i když by adresát případně měl zájem na takovémto doručení. Tento nedostatek však zjevně může být odstraněn novým pokusem o doručení ze strany soudu, i když již toto samo o sobě představuje, byť i malou, avšak přesto zbytečnou administrativní zátěž pro soudy.

Ustanovení § 45f odst. 4 o.s.ř. pak stanoví, že účinné doručení prostřednictvím veřejné datové sítě se považuje i za doručení do vlastních rukou adresáta. Vzhledem k tomu, že se v tomto případě tedy nejedná o náhradní doručení, mohou být tímto způsobem doručeny za splnění všech podmínek cit. ustanovení i písemnosti, u nichž je náhradní doručení vyloučeno.²⁵ Tato skutečnost by mohla dle mého názoru být tedy velkým přínosem, a to zejména u platebních rozkazů, ovšem je stejně tak zapotřebí brát v úvahu skutečnost, že například strana žalovaná, již bude tímto způsobem doručován platební rozkaz, zjevně nebude mít zájem na přijetí takové písemnosti a lze si představit jen ojedinělé případy, kdy by dobrovolně takto přijetí písemnosti soudu potvrdila. Na druhou stranu přestože si například žalovaný nemusí uvědomovat, že v případě, kdy nebude přebírat platební rozkaz ani v „listinné“ podobě, stejně se následnému soudnímu řízení „nevyhne“, může mít nicméně zájem již i jen na tom, že nepřebíráním písemností soudní jednání oddálí.

S ohledem na tyto skutečnosti, kdy bude prostřednictvím veřejné datové sítě doručováno zejména rozhodnutí soudu, které bude vyznívat v neprospěch adresáta, lze svým způsobem předpokládat, že ve většině případů z důvodu nezájmu adresáta o takovou písemnost k účinnému doručení nedojde. Z tohoto důvodu lze tedy přistoupit k doručování prostřednictvím veřejné datové sítě pouze v případech, kdy nebude zdrojem průtahů v soudním řízení.²⁶

Dle poznatků z praxe není toto doručování písemností, a to zejména rozhodnutí určených do vlastních rukou adresáta, příliš využívané, a to z důvodů shora uvedených. Chybí zároveň podrobná prováděcí právní úprava.

²⁵ Winterová A. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, 3.vyd. (2007), Linde Praha, a.s., Praha, s. 92

²⁶ K tomu blíže viz. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.) nebo Melicharová D., Doručování – základ civilního procesu, Soudce, roč. 7, č. 3 (2005), s. 29, 31-33

4. Doručování fyzickým osobám

Ustanovení § 46 o.s.ř. upravuje případy doručování písemností fyzickým osobám:

V § 46 odst. 1 o.s.ř. je prioritně upraveno doručování fyzické osobě na místo, které tato osoba soudu sdělila a o doručování na takovou adresu soud požádala. Tak může fyzická osoba označit jako místo, kam chce, aby jí bylo doručováno, například místo bydliště, místo podnikání, adresu zaměstnavatele nebo jiné místo, kde se zdržuje - v praxi může jít například o případy, kdy určitá osoba se zdržuje u jiné osoby přechodně. Účastník adresu, kam žádá, aby mu bylo soudem doručováno, sdělí soudu buď již přímo v žalobě, pokud je žalující stranou, přičemž v praxi nejčastěji uvede jednak místo, kde má trvalý pobyt, a zároveň uvede i jinou adresu „k doručování“, anebo tento údaj soudu sdělí při ústním jednání či v písemném podání. Soud se tedy v těchto případech řídí sdělením účastníků, musí se však jednat o takové místo, kde je možno písemnost způsobem předepsaným o.s.ř. písemnost doručit. Mimo jiné je možno zde zmínit například nemožnost doručení fyzické osobě do P.O.Box, tedy do poštovní dodávací schránky, neboť na tomto místě o.s.ř. doručování neumožňuje, a to ani v případě, kdy by fyzická osoba o doručení do P.O.Box požádala.²⁷

Tuto skutečnost potvrzuje relativně nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR²⁸, které stanoví: *„Umístění zásilky určené do vlastních rukou adresáta do tzv. P.O.Boxu, tj. předplacené poštovní přihrádky (schránky) umístěné na poště, nesplňuje podmínky pro náhradní doručení zásilky. Náhradní doručení je právní fikcí, která je podmíněna vyvratitelnou domněnkou, že se adresát v místě doručení zdržuje. P.O.Box tak není způsobilý být místem náhradního doručení zásilky, neboť se nemůže jednat o místo, kde se někdo zdržuje.“*

Pokud však fyzická osoba soudu nesdělí žádné údaje o místě, kam jí má být doručováno, většinou tomu tak je při doručování žalované straně, soud doručuje písemností fyzické osobě na adresu, kterou označí ostatní účastníci anebo na místo

²⁷ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 211

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.4.2008 sp.zn. 20 Cdo 5250/2007

trvalého pobytu dle zákona č. 133/2000 Sb.²⁹ anebo na místo pobytu dle zákona č. 325/1999 Sb.^{30 31} Přichází též v úvahu zjištění například místa podnikání fyzické osoby z registru živnostenského podnikání anebo pokud se jedná o jednatele či společníka právnické osoby, která je soudu známa, je možno též zjistit bydliště takové osoby z obchodního rejstříku. Pokud soud takovéto údaje zjistí, může účastníku na zjištěnou adresu doručovat, neboť dle ustanovení § 46 odst. 1 o.s.ř. soud odevzdá písemnosti určené fyzické osobě doručujícímu orgánu k doručení na adresu jejího bytu, jejího místa podnikání, jejího pracoviště nebo místa, kde se zdržuje.

Ustanovení § 46 odst. 2 o.s.ř. zároveň stanoví, že fyzické osobě je možno doručit nejen v místě, kam jí byla písemnost adresována, ale všude, kde bude daná osoba doručujícím orgánem zastížena. V praxi se nejedná o příliš častý případ, neboť doručující orgán ne vždy zná dané adresáty, ale lze si například představit případ, kdy v případě, že doručující orgán adresáta písemnosti zná a je mu známo, že adresát se právě v danou dobu zdržuje někde jinde, například na pracovišti či i v restauraci apod., předá adresátu písemnost na takovémto jiném místě, a to i v případě, kdy adresa uvedená na obálce je adresou bydliště fyzické osoby, neboť prioritním cílem právní úpravy doručování je skutečné doručení zásilky jejímu adresátovi.³²

²⁹ Zákon č. 133/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000 o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), (dále také jen „zákon č. 133/2000 Sb.“) Ustanovení § 10 odst. 1 cit. zákona stanoví: „*Místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu, a to v objektu, který je podle zvláštního právního předpisu označen číslem popisným nebo evidenčním, popřípadě orientačním číslem a který je podle zvláštního právního předpisu určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci*“. Dále potom ustanovení § 10 odst. 4: „*V případě, že nelze zjistit místo trvalého pobytu občana podle odstavce 3, rozumí se místem trvalého pobytu tohoto občana sídlo ohlašovny, v jejímž územním obvodu se občan narodil, nebo sídlo zvláštní matriky v případě, že se narodil v cizině; obdobně se postupuje také v případech, kdy žena s trvalým pobytem na území České republiky, která porodila dítě, jež je občanem České republiky, písemně požádá o utajení své osoby v souvislosti s porodem*“.

³⁰ Zákon č. 325/1999 Sb. ze dne 11. listopadu 1999 o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), (dále také jen „zákon č. 325/1999 Sb.“). Dle ustanovení § 77 odst. 1 cit. zákona je místem hlášeného pobytu žadatele o udělení mezinárodní ochrany azylové zařízení, do něhož je ministerstvem umístěn.

³¹ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 211

³² Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 211

Pokud jde dále o písemnost, která nebyla určena do vlastních rukou adresáta, tedy o doručování písemnosti „prosté“, dle § 46 odst. 3 a 4 o.s.ř. lze takovou písemnost doručit jiné vhodné osobě bydlící, působící nebo zaměstnané na téže místě nebo v jeho okolí, která adresáta zná a souhlasí s tím, že mu písemnost odevzdá. Pokud by však písemnost byla takto doručena účastníku, který má na věci protichůdný zájem, je takovéto doručení neúčinné.

V případě, kdy není možné doručit písemnost fyzické osobě přímo, a v případě že se nepodaří doručit „prosté“ písemnosti ani jiné osobě, doručující orgán písemnost uloží. Podle současné právní úpravy není zapotřebí zjišťovat, zda se dotyčná osoba na doručovací adrese zdržuje, komplikace však nastávají v případě, kdy se nedoručená obálka s písemností vrátí soudu s poznámkou doručujícího orgánu, že dotyčná osoba zemřela³³, odstěhovala se, anebo není v místě doručování známa (§ 50a odst. 1 o.s.ř.). V takovém případě není možné písemnost uložit a je naopak zapotřebí zjišťovat jiné místo, kde se dotyčná osoba zdržuje a kam by jí bylo možno písemnost účinně doručit, popř. uložit.³⁴

4.1. Uložení písemnosti

Pokud jde o samotné uložení písemnosti, takovéto uložení je předpokladem pro doručení písemnosti náhradním způsobem, s výjimkou písemností, u nichž je náhradní doručení vyloučené.³⁵

U uložení písemnosti se rozlišují dvě základní situace:

První je situace, kdy je písemnost doručována na adresu místa pobytu fyzické osoby (dle zák. č. 133/2000 Sb. nebo zák. č. 325/1999 Sb.), nebo také na adresu, kterou fyzická osoba sama soudu uvedla jako místo, kde bydlí, zdržuje se, pracuje, podniká, anebo jako místo, kam jí mají být doručovány písemnosti. V takovýchto případech

³³ Resp. v tomto případě by bylo zřejmě zapotřebí postupovat dle příslušných ustanovení o.s.ř. o ztrátě způsobilosti být účastníkem řízení (tedy zejména § 107 o.s.ř.)

³⁴ O tom však bude pojednáno dále v podkapitole č. 4.2.

³⁵ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol.: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 212

pak bude doručení uložením zásilky (v případě jejího nevyzvednutí) neúčinné v případě, kdy taková osoba soudu prokáže, že se v místě doručení v rozhodné době nezdržovala. Vzhledem k tomu, že v případě „prosté“ písemnosti se tato považuje za doručenu uložením, pokud si ji adresát nevyzvedne do 3 dnů od jejího uložení a u písemnosti do vlastních rukou do 10 dnů od uložení, musí fyzická osoba prokázat, že se v místě doručení ve shora uvedeném případě nezdržovala v den, kdy nebyla v místě doručení zastižena, a ani v době do 3 dnů, resp. 10 dnů od uložení jde-li o písemnost do vlastních rukou adresáta. Pokud fyzická osoba soudu tuto skutečnost neprokáže, je doručení účinné. V tomto případě tedy důkazní břemeno spočívá na fyzické osobě-adresátu písemnosti.

Druhou situací je případ, kdy je písemnost doručována na jiné místo než ve shora uvedeném případě. Jedná se tedy o místo, které není vedeno jako místo pobytu fyzické osoby a ani se nejedná o místo, které by fyzická osoba soudu označila jako místo, kde se zdržuje apod., či kam jí má být doručováno. V případě že soud doručuje písemnost na takovéto jiné místo, písemnost, kterou si fyzická osoba v úložní době 3 dnů, resp. 10 dnů v případě písemnosti určené do vlastních rukou, nevyzvedne, uložení se považuje za neúčinné, ledaže se v řízení prokáže, že se dotyčná osoba na tomto místě v den, kdy nebyla zastižena, anebo kdykoliv v době do 3 dnů, resp. 10 dnů od uložení, zdržovala. Důkazní břemeno zde tedy na rozdíl od shora uvedeného případu nespočívá na dotyčné fyzické osobě – adresátovi písemnosti.

Zákon též předvídá možnost uložení písemnosti bez předchozího pokusu o její doručení v případě, kdy o to fyzická osoba předem písemně požádá doručující orgán, přičemž její podpis na žádosti musí být úředně ověřen. Dle § 50f odst. 8 o.s.ř. pak v takovémto případě musí doručena obsahovat prohlášení doručujícího orgánu o tom, že pokus o doručení nebyl vykonán na základě žádosti adresáta.

Náhradní doručení uložením nelze naopak použít v případech zvláštního doručování fyzickým osobám ve výkonu trestu, vazbě, v ústavní či ochranné výchově, taktéž u doručování vojákům v činné službě a policistům, v takovýchto případech, pokud nebylo možno těmto osobám doručit, písemnost se neuloží, ale vrátí se zpět soudu.

4.2. Nemožnost uložení písemnosti

Shora byl zmíněn případ, kdy se nedoručená obálka s písemností vrátí soudu s poznámkou doručujícího orgánu, že dotyčná osoba zemřela, odstěhovala se, anebo není v místě doručování známa, tedy v souladu s ustanovením § 50a o.s.ř., neboť v případě fyzických osob pak není možné takovouto písemnost uložit jako je tomu u ostatních subjektů dle § 50a odst. 2 o.s.ř. V takovémto případě pak je zapotřebí pátrat po místě, kam bude možno dotyčné osobě písemnost doručit.

Je zapotřebí odlišovat případ, kdy sice písemnost není adresátovi doručena a zásilka je soudu vrácena proto, že náhradní doručení předmětné písemnosti není možné, přičemž z obálky nevyplývá, že by se adresát odstěhoval, či na adrese nebyl znám. Zpravidla se pak v takovém případě provede pokus o opětovné doručení písemnosti, přičemž se jeví praktické požádat o provedení opětovného doručení soudního doručovatele, jak již bylo uvedeno výše, který současně provede šetření, zda se adresát v daném místě vůbec zdržuje, příp. zjistí jiné relevantní skutečnosti. Jen pro úplnost, jestliže je místo doručení v obvodu jiného soudu než soudu příslušného, je v takových případech možno požádat na základě civilního dožadání jiný soud o provedení doručení soudním doručovatelem.³⁶

Pokud však nejde o shora uvedený případ a ze soudu vrácené nevyzvednuté písemnosti jasně vyplývá, že adresát v místě nebydlí, je zapotřebí přistoupit k šetření. V praxi se většinou nejprve provede šetření v registru centrální evidence obyvatel³⁷ a centrální evidence vězňů³⁸. V registru CEO se do formuláře zároveň se jménem dotyčné osoby zadá též žádost o zobrazení tzv. vazebních osob. Pokud se jakožto adresa pobytu dotyčné osoby zobrazí jiná adresa než ta, která je soudu známa, provede soud pokus o doručení na takovouto jinou adresu. Pokud však již na takovéto adrese soud bezvysledně pokus o doručení provedl a písemnost se vrátila jakožto nedoručená z důvodů uvedených výše (tj. adresát se odstěhoval, není na uvedené adrese znám apod.), a z registru CEV soud také nezjistil, že by se dotyčná osoba

³⁶ O tom však blíže v kapitole č. 9 této práce

³⁷ Dále také jen „CEO“

³⁸ Dále také jen „CEV“

nacházela ve výkonu trestu odnětí svobody či ve vazbě, přistoupí soud k dalšímu šetření. Zde již závisí na úvaze soudu, jakým postupem bude pokračovat. Pokud je dotyčná osoba podnikatelem, je možné některé další údaje zjistit například v registru živnostenského podnikání - místo podnikání, anebo v obchodním rejstříku, kdy je možné zjistit, zda dotyčná osoba není například společníkem či statutárním orgánem některé právnické osoby. Další informace lze též získat ze soudního informačního systému ISAS, kde je možné zjistit, zda-li s určitou osobou nebylo již u daného soudu vedeno nějaké jiné řízení, a to ať by byla stranou žalující či žalovanou, přičemž zároveň je možno zjistit další údaje k takové osobě se vztahující, jako například jiné její známé adresy pro doručování. Další dílčí údaje jsou zjistitelné z příloh daného spisu. Jinak se většinou následně přistoupí k dotazům ohledně dotyčné osoby na její příbuzné. Zde se soud dle výpisu z CEO obrací na tzv. vazební osoby, tedy rodiče dotyčné osoby, manžele, zletilé děti, sourozence, s žádostí o sdělení soudu na jaké adrese se dotyčná osoba v současné době zdržuje, když na adrese známé soudu se dle sdělení pošty nezdržuje. Příbuzné osoby jsou tak vyzvány, aby soudu obratem v určité lhůtě sdělily, zda je jim známa adresa, kam je možno adresátu písemnosti doručovat, a v případě, pokud jim jeho adresa známa není, aby soudu sdělily, zda souhlasí s tím, aby byly ustanoveny opatrovníkem. Pro úplnost, k tomu, aby soud alespoň částečně přiměl příbuzné osoby reagovat na takovouto výzvu, je možné se setkat s názorem, že se na závěr výzvy připojí doložka, že v případě, kdy se příbuzná osoba nevyjádří ohledně bydliště dotyčné osoby či ohledně svého ustanovení opatrovníkem, bude mít soud za to, že proti ustanovení opatrovníkem nemá námitek. Podle jiných názorů však použití takovéto doložky s domněnkou souhlasu s ustanovením opatrovníka použít nelze, a to z důvodu, že se v těchto případech nejedná o § 101 odst. 4 o.s.ř., který lze použít pouze vůči účastníku řízení.³⁹ S tímto argumentem nelze než se ztotožnit, neboť z díkce ustanovení § 101 odst. 4 o.s.ř.⁴⁰ skutečně vyplývá, že se v daném případě má jednat o účastníka řízení. Není však dle mého názoru v rozporu se zákonem použít v případě shora uvedené výzvy příbuzným osobám ustanovení § 53 odst. 1 o.s.ř. o pořádkové pokutě.

³⁹ Horák P., Hromada M.: Civilní proces s účastníkem neznámého pobytu, Právní rozhledy, roč. 15, č. 6 (2007), s. 195-203

⁴⁰ Ustanovení § 101 odst. 4 o.s.ř.: „Vyzve-li soud účastníka, aby se vyjádřil o určitém návrhu, který se dotýká postupu a vedení řízení, může připojit doložku, že nevyjádří-li se účastník v určité lhůtě, bude se předpokládat, že nemá námitek.“

V této souvislosti je zapotřebí poukázat též na ustanovení § 128 o.s.ř., kdy každý je povinen bezplatně sdělit na dotaz soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí. Odmítnout soudu sdělit tyto skutečnosti může jen ten, kdo by tak mohl učinit jako svědek podle § 126 odst. 1 o.s.ř. Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že soud může teoreticky požádat jakoukoliv osobu o součinnost, pakliže má za to, že tato osoba by mu mohla sdělit některé bližší údaje, v tomto případě např. o doručovací adrese dotyčné osoby. Soud v takových případech často též žádá o součinnost například správu sociálního zabezpečení, aby tato sdělila, zda dotyčné osobě vyplácejí dávky státní podpory či jiné dávky, a na jakou adresu. Taktéž je možné žádat i například příslušný úřad práce ke sdělení, zda je u nich dotyčná osoba vedena jako uchazeč o zaměstnání a jakou adresu úřadu práce uvedla. Přicházejí v úvahu i dotazy na soukromé osoby, například vlastníky domů, kde tyto osoby dříve bydlely apod.

V případě, kdy se však soudu nepodaří dotyčnou osobu ani po shora uvedeném šetření nalézt či zjistit její adresu, přistoupí soud k ustanovení opatrovníka osobě neznámého pobytu dle § 29 odst. 3 o.s.ř.

Pokud nebude ustanovena opatrovníkem osoba příbuzná adresátovi písemnosti, soud nejčastěji ustanoví opatrovníkem obec, resp. v Praze městskou část, a to podle místa posledního pobytu dotyčné osoby dle CEO. Předmětná obec či jiný subjekt nemusí se svým ustanovením do funkce opatrovníka souhlasit, proto je možné, aby tyto subjekty podaly proti usnesení o ustanovení opatrovníka osobě neznámého pobytu odvolání. Uvedené skutečnosti vplývají zejména z nálezu Ústavního soudu II. ÚS 27/2000⁴¹, který dovodil, že: *„Opatrovníkem může být pouze osoba fyzická nebo právnická. Nic tedy nebrání soudu v tom, aby takové osobě jako opatrovníka ustanovil i obec, tj. právnickou osobu. Ta ovšem musí s takovým ustanovením souhlasit. V případě jejího nesouhlasu, což se projeví v podaném odvolání, nemůže odvolací soud potvrdit rozhodnutí soudu prvního stupně o jmenování opatrovníka, neboť nemá pro to v žádném zákoně oporu.“* Ústavní soud tedy v tomto nálezu uzavřel, že s obcí musí být *„zacházeno obdobně jako s každou fyzickou osobou, což znamená, že podle*

⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2.7.2001

současného znění o.s.ř. ji nelze pověřovat funkcí opatrovníka proti její vůli“. Tento závěr Ústavní soud potvrdil i v několika následujících rozhodnutích.⁴²

Opatrovníkem může být taktéž soudem ustanoven i advokát, který s takovýmto ustanovením souhlasí, či případně sám o ustanovování opatrovníkem požádá.

Ústavní soud se rovněž zabýval otázkou ustanovování zaměstnanců soudu do funkce opatrovníka, jak se v minulosti často stávalo. V této souvislosti dospěl Ústavní soud k následujícím závěrům⁴³: „*Pokud byl soudem ustanoven jako opatrovník justiční čekatel, který je zaměstnán u téhož soudu, pak tento postup správným shledat nelze. Opatrovník je osobou, která má v řízení hájit práva a oprávněné zájmy účastníka, kterého zastupuje. Při ustanovení opatrovníka je proto třeba, aby nedošlo ke kolizi zájmů zástupce a zastoupeného. Nelze očekávat, že podřízený pracovník soudu jako opatrovník účastníka řízení ve věci řešené tímtéž soudem, bude brojit proti postupu a rozhodnutí soudu. Pokud opatrovníka, coby zástupce účastníka řízení ustanoví soud, odpovídá za to, že opatrovník bude hájit práva a oprávněné zájmy účastníka řízení. Má přitom povinnost zprostit opatrovníka jeho funkce pokud zjistí, že opatrovník svoji funkci v řízení buďto nevykonává fakticky vůbec anebo zcela nedostatečně.*“ Ústavní soud totiž dovodil, že v těchto případech, kdy soud ustanoví účastníku dle § 29 odst. 3 o.s.ř. opatrovníka, který je de facto nečinný, jde o popření práva nepřítomného účastníka na spravedlivé řízení.

S ohledem na shora uvedené důvody tak může být ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 3 o.s.ř. v některých případech značně problematické, zejména tehdy, když příbuzné osoby, ani případně obec, s ustanovením do funkce opatrovníka nesouhlasí. Uvedené komplikace by mohla odstranit navrhovaná novela o.s.ř.⁴⁴, která do § 29 přidala nový odstavce č. 4 znějící následovně: „Opatrovníkem může být ustanoven

⁴² Např. III. ÚS 717/01 ze dne 6.6.2002 nebo II. ÚS 303/01 ze dne 19.12.2001, přičemž v tomto posledně zmíněném rozhodnutí Ústavní soud rovněž uvedl: „*Je pravdou, že ochrana práv a právem chráněných zájmů musí být zajištěna v řízení i nepřítomnému účastníkovi. Funkce opatrovníka však neslouží soudům k tomu, aby jim usnadňovala jejich činnost tím, že budou mít kam zasílat příslušné písemnosti, ale především k řádnému, nikoli formálnímu hájení zájmů nepřítomného účastníka, a to v takovém rozsahu a intenzitě, jak by takovou povinnost byl povinen činit smluvní zástupce.*“

⁴³ Rozhodnutí II. ÚS 629/04 ze dne 31.3.2005

⁴⁴ O navrhované novele bude podrobněji pojednáno v kapitole č. IV této práce.

advokát. Jiná osoba smí být ustanovena opatrovníkem, jen jestliže s tím souhlasí“. Důvodová zpráva⁴⁵ pak dodává, že: „*osobou způsobilou vykonávat funkci opatrovníka bude vždy advokát. Advokát, který byl usnesením soudu ustanoven opatrovníkem účastníka řízení podle § 29, je povinen tuto funkci vykonávat, ledaže má důvod, pro který by byl ve vztahu k dotčenému účastníku povinen odmítnout poskytnutí právní služeb.*“ Advokátu bude za výkon uvedené funkce opatrovníka náležet odměna. Pokud jde o ostatní osoby, již ze znění navrhované novely vyplývá, že tyto osoby budou muset se svým ustanovením do funkce opatrovníka souhlasit, v opačném případě je nebude možno ustanovit.

Usnesení o ustanovení opatrovníka osobě neznámého pobytu je zapotřebí doručit opatrovníku a ostatním účastníkům řízení, usnesení se taktéž vyvěsí na úřední desku soudu na dobu patnácti dnů v souladu s ustanovením § 50i o.s.ř. Usnesení není nutné doručovat do vlastních rukou uvedených osob, opatrovníku se doručuje stejným způsobem jako účastníku, kterého zastupuje, tj. v daném případě (pokud jde o usnesení o jeho ustanovení) prostřednictvím obálky č. VIII.⁴⁶

⁴⁵ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2008, Sněmovní tisk 478, Novela občanského soudního řádu (k dispozici na www.psp.cz)

⁴⁶ K druhým obálek – blíže uvedeno v kapitole č. 2 této práce

5. Doručování právníckým osobám

Doručování právníckým osobám upravuje ustanovení § 47 o.s.ř. tak, že právnícké osobě se doručuje na adresu jejího sídla zapsanou v obchodním či jiném příslušném rejstříku, anebo na adresu, kde skutečně sídlí (dle ustanovení § 19c odst. 2 a 3 obč. zák. „*musí být sídlo právnícké osoby určeno adresou, kde právnícká osoba sídlí skutečně, tedy místem, kde je umístěna její správa a kde se veřejnost může s právníckou osobou stýkat. Uvádí-li právnícká osoba jako své sídlo jiné místo než své sídlo skutečné, může se každý dovolat i jejího skutečného sídla*“). Písemnost však může být právnícké osobě doručena též na adrese, kterou tato osoba soudu sdělila a o doručování na takovouto adresu požádala, musí se však jednat o místo v České republice, na kterém je možné doručovat způsobem předepsaným o.s.ř., neboť například na adrese P.O.Box – poštovní dodávací schránky – není možné doručovat ani právnícké osobě písemnosti.⁴⁷

Ustanovení § 47 odst. 2 o.s.ř. dále stanoví, kdo je oprávněn písemnosti za právníckou osobu převzít. Jedná se např. o statutární orgány, pověřené zaměstnance a další osoby zmíněné v cit. ustanovení, resp. v ustanovení § 21 o.s.ř. Uvedené osoby jsou povinny své oprávnění k převzetí písemnosti v případě potřeby doložit.⁴⁸

V každém případě je však nutno zdůraznit, že soud by se měl vždy zabývat oprávněním převzetí písemnosti určitou osobou. Pokud se soudu vrátí doručení, na které je otisk razítka právnícké osoby spolu s podpisem osoby, která písemnost převzala, v praxi se soud většinou s takovýmto způsobem doručení spokojí, v případě pochybností však může požadovat prokázání oprávnění osoby k převzetí písemnosti. Pokud se ale například soudu vrátí doručení bez otisku razítka a pouze s uvedením jména a podpisu osoby, která písemnost za právníckou osobu převzala, je zapotřebí se ujistit, že písemnost byla v takovém případě skutečně převzata k tomu oprávněnou osobou. Z doručení může například vyplývat, že osobou, která písemnost převzala, je statutární orgán společnosti, přičemž tuto skutečnost lze podle jména dovodit i

⁴⁷ V této souvislosti rovněž viz shora uvedené usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.4.2008 sp.zn. 20 Cdo 5250/2007

⁴⁸ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 216

z výpisu z obchodního rejstříku. Někdy se též stane, že se na doručence objeví jméno určité osoby s uvedením, že se jedná o oprávněnou osobu. Pokud však není připojen otisk razítka právnické osoby, je namístě vyzvat právnickou osobu k doložení oprávnění takovéto osoby písemnost převzít. V praxi se též stávají případy, kdy na doručence bez otisku razítka právnické osoby se u jména přebírající osoby objeví poznámka, že písemnost převzala na základě plné moci. V takovém případě, pokud plná moc není soudu již známa, je namístě vyzvat právnickou osobu k doložení takovéto plné moci soudu.

Dle ustanovení § 47 o.s.ř., nebyl-li v místě doručování zastížen nikdo, kdo by byl oprávněn za právnickou osobu písemnost převzít, doručující orgán písemnost uloží. V této souvislosti je zapotřebí zmínit ustanovení § 50a odst. 1 o.s.ř., kdy jednak stejně jako u doručování fyzické osobě, tak i v případě doručování právnické osobě, v případě kdy doručující orgán zjistí, že právnická osoba, jež je adresátem písemnosti, se z místa doručování odstěhovala nebo na adrese není známa, písemnost se neuloží, nýbrž se a priori vrátí soudu se zprávou o nemožnosti doručení. V návaznosti na to, ovšem druhý odstavec předmětného ustanovení stanoví (a to na rozdíl od doručování fyzickým osobám), že shora uvedené neplatí, když je právnické osobě doručováno na adresu sídla zapsaného v obchodním rejstříku nebo jiném rejstříku, anebo na adresu skutečného sídla. V takovém případě totiž soud může na obálku doručujícímu orgánu poznamenat pokyn, že písemnost má být uložena, i když se právnická osoba odstěhovala nebo je na shora uvedené adrese neznámá. V případě právnických osob je tak situace značně jednodušší než v případě fyzických osob, kterým nelze účinně doručit uložením na adresu dle CEO, když doručující orgán zjistí, že taková fyzická osoba je na adrese neznámá nebo se odstěhovala. V případě právnických osob tedy v praxi není zapotřebí pátrat po jiné adrese, na které bude možno právnickou osobou zastihnout, a lze zaslat písemnost právnické osobě na adresu dle obchodního či jiného rejstříku, přičemž v případě, kdy soud zjistí, že právnická osoba již na takové adrese nesídlí či je neznámá, písemnost zašle ještě jedenkrát s otiskem razítka „Uložit, i když je adresát neznámý nebo se odstěhoval.“ Uložením písemnosti po příslušný počet dnů pak nastane účinné doručení písemnosti, ledaže nastane případ předvídaný ustanovením § 47 odst. 4 a 5 o.s.ř. Je nutné nicméně poznamenat, že v každém případě by měl být nejprve učiněn první pokus o doručení dle § 47 o.s.ř. (bez použití razítka shora uvedeného), a teprve po neúspěšném pokusu je možno razítko

s pokynem k uložení písemnosti použít.⁴⁹ Uvedený postup je v zájmu toho, aby nebylo bráněno případné možnosti doslání písemnosti na jinou adresu, kde právnická osoba skutečně sídlí.

Zákonodárce zjevně předvídal tuto možnost jednoduššího postupu pro doručování v případě právnických osob (tedy možnost shora uvedeného uložení, přestože adresát na uvedené adrese nesídlí) s ohledem na skutečnost, že právnická osoba má být zodpovědná za adresu, kterou uvádí v obchodním rejstříku, neboť se jedná o informaci, která má být v zájmu ochrany věřitelů právnické osoby přístupná všem, a je povinností právnické osoby uvádět právní stav do souladu se stavem faktickým.

Stejně jako v případě fyzických osob, i právnická osoba může předem písemně požádat doručující orgán o uložení písemnosti bez předchozího pokusu o doručení, přičemž podpis na žádosti musí být úředně ověřen.

Pro možnost zpochybnění účinnosti doručení písemnosti uložení je důležitá skutečnost, zda bylo právnické osobě doručováno na adresu sídla zapsaného v obchodním či jiném rejstříku, anebo na jinou adresu. V případě, kdy bylo právnické osobě doručováno na adresu sídla dle rejstříku, písemnost uložená a nevyzvednutá adresátem do 3, resp. 10 dnů (u písemnosti určené do vlastních rukou), je účinně doručena, ledaže by právnická osoba prokázala, že v den, kdy nebyl zastížen nikdo, kdo by byl oprávněn písemnost převzít, popřípadě kdykoliv v době do 3, resp. 10 dnů od uložení, právnická osoba sídlila ve skutečnosti jinde a zároveň bez zbytečného odkladu požádala o změnu zápisu jejího sídla v obchodním či jiném rejstříku. Pokud však právnická osoba o takovou změnu zápisu sídla nepožádala, je uložení písemnosti v každém případě účinné, a to i kdyby právnická osoba sídlila ve skutečnosti jinde.⁵⁰

⁴⁹ K tomuto rovněž viz. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.9.1998 sp.zn. 1 0don 152/97: „*Je-li předvolání k ústnímu jednání doručováno právnické osobě tzv. náhradním doručením (§ 48 odst. 2 o.s.ř.), je fikce doručení vázána na nezdar při opakovaném doručování na adresu sídla právnické osoby uvedenou v obchodním či jiném rejstříku nebo na jinou její adresu, je-li soudu známa. Zásilka se pokládá za doručenu třetí den od vrácení opakovaně doručované zásilky soudu. Účinky tzv. náhradního doručení proto nelze spojovat s prvním pokusem o doručení písemnosti právnické osobě.*“

⁵⁰ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 217

Podobná je situace u doručování právnické osobě na adresu skutečného sídla, kdy shora uvedené platí obdobně pouze s jedinou změnou, že právnická osoba musí prokázat, že ve skutečnosti sídlila jinde, přičemž v tomto případě neplatí podmínka týkající se změny zápisu sídla v rejstříku. Jak v tomto, tak i v předchozím případě tedy tíží důkazní břemeno adresáta, tj. právnickou osobu.

Poslední variantou je doručování právnické osobě na adresu, kterou sama sdělila a o doručování na tuto adresu požádala. V tomto případě je uložení písemnosti na takovéto adrese v případě nevyzvednutí uložené písemnosti do 3, resp. 10 dnů, vždy účinné, neboť občanský soudní řád v tomto případě nepředvídá možnost právnické osoby prokázat neúčinnost doručení.⁵¹

Podle současné právní úpravy již není přípustné, aby byla písemnost určená právnické osobě náhradně doručena přímo fyzické osobě uvedené v § 21 o.s.ř.,^{52 53} neboť dle důvodové zprávy⁵⁴ k zák. č. 555/2004 Sb. se tento způsob doručování v praxi neosvědčil.⁵⁵

⁵¹ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 218

⁵² Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 218

⁵³ § 47 odst. 4 o.s.ř. ve znění do 31.12.2004: „*Nepodaří-li se písemnost doručit na adresu uvedenou v odstavci 1 proto, že se právnická osoba v místě doručování nezdržuje a jiná její adresa není soudu známa, písemnost určená této právnické osobě se doručí fyzické osobě, o níž je soudu podle obsahu spisu známo, že je oprávněna za ni před soudem jednat (§ 21); při tomto doručování se postupuje obdobně podle § 46. Jestliže písemnost nebyla doručena ani tímto způsobem a jestliže se nepodaří písemnost odevzdat právnické osobě ani při dalším pokusu o doručení na adresu jejího sídla uvedenou v obchodním či jiném rejstříku a jiná její adresa není soudu známa, považuje se den vrácení nedoručené zásilky soudu za den doručení, i když se o něm adresát nedozvědí.*“)

⁵⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.)

⁵⁵ Dle důvodové zprávy: „*Jestliže nebyl na adrese doručení zastížen nikdo, kdo by byl oprávněn písemnost přijmout, přistoupí doručující orgán k náhradnímu doručení. Podle navrhované úpravy je náhradním doručením jediné uložení. Dosavadní možnost náhradní doručení fyzické osobě, o níž je soudu podle obsahu spisu známo, že je oprávněna jednat za právnickou osobu před soudem, se v soudní praxi neosvědčila, je zdrojem značných průtahů v řízení, a proto se nepřebírá.*“

6. Doručování zástupcům účastníků a opatrovníkům

Ustanovení § 45c o.s.ř. stanoví pro případy doručování písemností účastníkům řízení, kteří jsou zastoupeni svými zákonnými zástupci, zástupci na základě plné moci či například opatrovníky, že zásadně budou písemnosti doručovány těmto zástupcům, pokud zákon nestanoví jinak.

S ohledem na tuto skutečnost například v případě, kdy účastník je zastoupen svým zákonným zástupcem, tak s výjimkou případu ustanovení § 23 o.s.ř. bude doručováno pouze tomuto zákonnému zástupci účastníka řízení.

Jestliže má účastník řízení zástupce s procesní plnou mocí, či v případě ustanoveného zástupce podle § 30 ve spojení s § 31 o.s.ř. nařídí předseda senátu doručování písemnosti jen tomuto zástupci. Naopak však pokud účastník udělil plnou moc zástupci pouze k určitým úkonům, je zapotřebí zkoumat, k jakým úkonům jej plná moc opravňuje a podle toho rozhodne předseda senátu o tom, komu budou písemnosti doručovány, neboť oprávnění přijímat písemnosti za zastoupeného účastníka musí být v takové plné moci výslovně uvedeno.

V některých případech však bude zapotřebí v zájmu vedení řízení, aby byla určitá písemnost doručena přímo i účastníkovi zastoupenému na základě plné moci, a to zejména jestliže má dle ustanovení § 45c odst. 3 o.s.ř. něco osobně vykonat nebo se dostavit k výslechu. Naopak například typicky úkon, kdy je účastník vyzván k zaplacení soudního poplatku, není úkonem, který by musel osobně vykonat právě zastoupený účastník, proto by se tedy usnesení s výzvou k zaplacení soudního poplatku mělo doručovat zástupci účastníka.⁵⁶

Pokud jde o opatrovníky ustanovené účastníkům řízení, je doručování písemností upraveno obdobným způsobem jako u doručování zákonným zástupcům, tedy že písemnosti se doručují jen ustanovenému opatrovníku, ledaže zákon stanoví jinak, jak je tomu například v ustanovení § 45d odst. 2 o.s.ř., kdy usnesení o ustanovení

⁵⁶ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 203

opatrovníka účastníku dle ustanovení § 29, § 187 odst. 1, § 191b odst. 2 a § 192 odst. 1 o.s.ř., musí být taktéž doručeno přímo účastníku řízení. V určitých případech uvedených v § 45d odst. 2 o.s.ř. je však doručení účastníku splněno vyvěšením na úřední desce soudu.

V souvislosti s doručováním písemností zástupcům účastníků, ať se již jedná o zákonné zástupce či zástupce na základě plné moci, a opatrovníkům účastníků, je zapotřebí uvést, že jestliže bylo rozhodnutí soudu doručeno účastníku řízení, i když správně mělo být doručováno jeho zástupci či opatrovníku, je takové doručení neúčinné a předmětné rozhodnutí nemůže nabýt právní moci a stát se vykonatelným.^{57 58}

V některých případech soud zjistí, že určitému účastníku nebo jeho zástupci není možno doručovat písemnosti bez obtíží či průtahů a přistoupí tak v souladu s § 45e o.s.ř. k uložení povinnosti účastníku, aby si zvolil pro doručování písemností zástupce, a to ve lhůtě, kterou soud stanoví.⁵⁹ Výjimky jsou stanoveny pro případ doručování do ciziny či v případech uvedených v § 46a o.s.ř. Předseda senátu o uložení uvedené povinnosti rozhodne v usnesení, kde zároveň dotyčnou osobu poučí o tom, že pokud by si nezvolil takového zástupce pro doručování písemností anebo jestliže by ani takovému zástupci nebylo možno bez obtíží doručovat, budou písemnosti určené dotčenému účastníku či jeho zástupci doručovány uložení u soudu. V souladu s ustanovením § 50c odst. 5 o.s.ř. u písemnosti, která byla tímto způsobem doručena, nastává fikce doručení dnem uložení.

Ustanovení § 45e o.s.ř. tedy ukládá účastníku, příp. jeho zástupci povinnost zvolit si ve stanovené lhůtě zástupce pro doručování, přičemž pro případ, že si ho nezvolí, soud bude následně doručovat této osobě uložení. Zákon zřejmě počítá jen

⁵⁷ této souvislosti viz. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.4.2002 sp.zn. 25 Cdo 637/2002, které stanoví: „Doručení rozhodnutí pouze účastníku, který je zastoupen zástupcem s plnou mocí pro celé řízení, je procesně neúčinné a nevyvolává účinky doručení; takovým nesprávným doručením nepočíná ani běh lhůty k odvolání“.

⁵⁸ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 203

⁵⁹ obdobnou povinnost ustanovit si zmocněnce pro doručování písemností v řízení před soudem zakotvuje např. i § 35j odst. 2 zák. č. 85/96 Sb., o advokacii, v případě hostujícího evropského advokáta, přičemž následky nesplnění této povinnosti spočívají v doručování písemností uložení.

s variantou, že uvedené usnesení o uložení povinnosti zvolit si zástupce bude skutečně dotyčnému účastníku doručeno, a to zřejmě případně i fikcí doručení. Pokud se však usnesení nepodaří účastníku doručit, tedy např. z důvodu, že je na adrese neznámý apod., není dle mého názoru možno toto ustanovení použít. Z tohoto důvodu vidím jen velmi omezenou možnost využití tohoto ustanovení, neboť nejčastějším problémem týkajícím se doručování je zejména případ, kdy se zásilka s písemností vrátí soudu s uvedením, že adresát je na adrese neznámý apod. Navíc v případech, kdy sice je obtížné určitému účastníku řízení doručovat písemnosti a písemnosti se mu tedy většinou doručují fikcí (tedy po uložení například na poště), jedná se nicméně o účinné doručení. Nevidím tedy důvod, proč by měl být „snazší“ postup soudu dle § 45e o.s.ř., když jestliže by soud nejprve vydal usnesení o uložení povinnosti k ustanovení zástupce pro doručování, pak se přistoupilo k doručování tohoto usnesení (které by bylo v takových případech nejčastěji doručeno fikcí), a vzhledem k tomu, že usnesení by obsahovalo i poučení o tom, že pokud si adresát nezvolí zástupce pro doručování, budou mu písemnosti ukládány u soudu, měl by tento postup de facto stejný efekt jako kdyby soud rovnou doručoval písemnosti adresátu na jeho adresu a tyto písemnosti mu byly následně ukládány na poště. Jediný efekt, který může nastat, pak bude nepříznivý pro adresáta písemnosti, neboť někdy si adresát například nevyzvedává písemnosti zasílané mu na určitou adresu pouze z toho důvodu, že tam trvale nebydlí. V případě, kdy mu přesto budou písemnosti zasílány na takovou adresu a následně ukládány na poště, adresát tak může mít alespoň povědomí o tom, že nějaké výzvy k vyzvednutí písemnosti mu byly do schránky vhozeny, přičemž to, zda na ně následně reagoval či nikoliv je již jeho záležitost. Pokud mu ale budou automaticky písemnosti ukládány u soudu, nebude tak mít ani povědomí o jejich existenci, neboť v jeho poštovní schránce žádné výzvy nebudou. Tolik tedy k mé osobní krátké úvaze o smyslu cit. ustanovení.

7. Doručování jiným subjektům než fyzickým a právnickým osobám

Vzhledem k tomu, že v předchozím bodu bylo pojednáno o doručování zástupcům účastníků, mj. zástupcům s procesní plnou mocí, jednalo se tím pádem mj. i o advokáty, když dle ustanovení § 25 o.s.ř. advokátu lze udělit pouze procesní plnou moc. V předchozím bodu ovšem bylo o advokátech pojednáno v jiných souvislostech, tedy pouze v rámci vztahu s jejich klienty – účastníky řízení, v tom smyslu, komu z nich mají být v řízení určité písemnosti doručovány.

V tomto bodu bych však shrnula pouze ve stručnosti případy doručování jiným subjektům než fyzickým a právnickým osobám, mezi něž patří i způsob a předpoklady doručování advokátům jako takovým. Mimo doručování advokátům dle ustanovení § 48 o.s.ř. však zákon taktéž upravuje též doručování notářům, soudním exekutorům, patentovým zástupcům, osobám vykonávajícím právní poradenství podle zvláštních právních předpisů, a to v ustanoveních § 48a – § 48d o.s.ř. U všech těchto osob platí obecná zásada, jak též uvádí důvodová zpráva⁶⁰: „že se jim doručuje na adresu jejich sídla nebo na jinou adresu v České republice, kterou soudu sdělili a požádali o doručování na ni“. Předmětem této práce nebude podrobná specifikace postupu doručení všem uvedeným osobám, neboť toto nepůsobí větší potíže, pouze se omezím na shrnutí, že v případě všech shora uvedených subjektů, při řádném uložení písemností, které nebylo možno přímo předat oprávněným osobám, nemůže být těmito osobami prohlášeno takovéto doručení za neúčinné, neboť právní úprava takový postup neumožňuje. Je tomu tak proto, že uvedeným osobám je doručováno na adresu sídla, kanceláře apod., kde vykonávají svou profesi, přičemž z tohoto důvodu je po nich požadováno, aby se v takovýchto místech doručování zdržovaly.⁶¹

⁶⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.)

⁶¹ K tomuto rovněž viz. Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.), dále Bureš J., Drápal L., Krémář Z. a kol.: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 221, rovněž i Winterová A. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, 3.vyd. (2007), Linde Praha, a.s., Praha, s. 99, nebo Melicharová D., Doručování – základ civilního procesu, Soudce, roč. 7, č. 3 (2005), s. 29, 31-33

Proto tedy v případě nezastižení oprávněné osoby v místě doručení se písemnost uloží, aniž by pak dotyčný subjekt měl možnost zvrátit účinky náhradního doručení.⁶²

V případě uvedených subjektů také není přípustné, na rozdíl od případů doručování fyzickým a právnickým osobám, aby tyto subjekty požádaly o uložení písemnosti bez předchozího pokusu o doručení.⁶³ Je zapotřebí rovněž zmínit ustanovení § 50a o.s.ř. s tím, že pokud jde o shora uvedené subjekty, v případě, kdy doručující orgán zjistí, že adresát písemnosti zemřel, odstěhoval se či není v místě doručování znám, písemnost je možné uložit, jestliže má být dle pokynu předsedy senátu písemnost doručována uvedeným osobám na místa doručení uvedená v § 50a odst. 2 o.s.ř. (a to pouze na tyto místa doručení) a písemnost zde má být též uložena.

Dále je nutno zmínit, že při doručování uvedeným subjektům musí na doručence figurovat jejich profesní postavení, tj. například v případě advokátů je zapotřebí uvést nejen jejich jméno a příjmení, ale též označení „advokát“ a adresu jeho sídla, neboť kdyby tam profesní označení nebylo, není možné takové osobě doručovat jako advokátovi dle ustanovení § 48 o.s.ř., ale bylo by nutné postupovat dle ustanovení o doručování fyzickým osobám.^{64 65}

Zákon dále upravuje případy doručování státu, a to buď na adresu příslušné organizační složky státu anebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, dále doručování správním úřadům, obcím a vyšším samosprávným celkům. Taktéž tyto případy však nevyžadují bližší pojednání, neboť jsou jen zřídka v praxi předmětem problémů při doručování.

⁶² Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005

⁶³ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 221

⁶⁴ viz ustanovení § 46 o.s.ř.

⁶⁵ Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005

8. Postup při doručování

Pokud jde o samotný postup při doručování, jak již bylo řečeno, § 45 o.s.ř. stanoví, že předseda senátu sám určí způsob doručení písemnosti. Na to poté navazuje § 49 o.s.ř., který zakotvuje povinnost jednak předat písemnost, která bude doručována prostřednictvím doručujícího orgánu, v zalepené obálce, a jednak při doručování rozsudku nebo usnesení ve věci samé stanoví možnost doručovat v jedné obálce pouze toto jediné rozhodnutí, výjimkou může být doručování žaloby nebo návrhu na zahájení řízení s takovýmto rozhodnutím. Tato úprava se však netýká například usnesení čistě procesní povahy, kdy je možno vložit do obálky více písemností. Proto pouze rozhodnutí ve věci samé musí být doručována samostatně. Pokud by se tato povinnost zakotvená v § 49 o.s.ř. porušila, neznamená to bez dalšího neúčinnost doručovaných písemností, neboť tato by musela být účastníky nejprve namítána. Toto ustanovení bylo přijato k vyloučení pochybností, jaké dokumenty byly do obálky doručované účastníkům či jiným subjektům vloženy⁶⁶, neboť přestože se na každé obálce nad uvedením adresáta poznamená vždy jaké písemnosti jsou do obálky vloženy (např. uvedením „usnesení čl. 33“, „předvolání ú.j. 6.5.“ apod.), nelze nicméně vždy vyloučit, že například omylem některá taková písemnost nebyla do obálky vložena.

8.1. Nutnost „vykázání doručení“

Zákon dále rozlišuje skutečnost, zda je v řízení potřebné, aby měl soud vykázáno doručení určité písemnosti účastníku či jinému subjektu. Pokud není potřeba, aby bylo doručení vykázáno, postačí, když bude písemnost vložena do adresátovy poštovní schránky. Takovéto běžné doručení může být využitelné například i v případech, kdy se soud dotazuje příbuzných účastníka řízení na jeho bydliště či jinou adresu k doručování, protože v těchto případech není nutné mít vykázáno doručení dotyčné osobě, ale cílem je pouze zjištění adresy účastníka. Proto například v případech, kdy příbuzné osobě soud zkusil již doručit výzvu ke sdělení pobytu

⁶⁶ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 237

účastníka, a příbuzná osoba buď neodpověděla, či si výzvu nevyzvedla na poště, soud může následně dotyčné osobě zaslat urgenci tzv. běžnou poštou, bez doručenky. Při zasilání soudních spisů mezi jednotlivými soudy, například v rámci civilního dožádání, či při předkládání spisů odvolacím soudům soudy prvního stupně, děje se tak běžnou poštou či s obyčejnou dodejkou, nepoužívají se však obálky typu I-IX, o kterých bylo pojednáno shora⁶⁷.⁶⁸ Pokud však jde o zmíněné dožádání, jiná je situace u zasilání písemností v rámci mezistátního styku soudů⁶⁹, zde se písemnosti zasílají na tzv. růžovou mezinárodní doručenku.

Pokud však je zapotřebí, aby soud měl doručení určité písemnosti v řízení vykázano, neboť je doručení spojeno s dalšími procesními důsledky, je nutné postupovat dle příslušných ustanovení občanského soudního řádu a není možno doručovat tzv. obyčejnou poštou. V těchto případech tedy soud dle § 49 odst. 2 o.s.ř. předá písemnost v obálce doručujícímu orgánu s tím, aby doručení písemnosti vyznačil na doručence⁷⁰, popřípadě aby doručující orgán adresátovi předal výzvu k vyzvednutí písemností, kdyby adresát nebyl v místě doručování zastižen.

8.2. Odepření přijetí písemnosti a neposkytnutí součinnosti

Zákon dále v § 50 o.s.ř. upravuje důsledky v případech, kdy adresát výslovně odepře písemnost přijmout či jestliže neposkytne součinnost nezbytnou k řádnému doručení písemnosti. Dle § 49 odst. 3 o.s.ř. je každý, komu je písemnost doručována, nebo osoba oprávněná k převzetí písemnosti za adresáta, povinen prokázat na výzvu doručujícího orgánu svou totožnost. Z tohoto důvodu například v případě, kdy určitá osoba odmítne doručujícímu orgánu svůj průkaz totožnosti předložit, považuje se takové jednání za neposkytnutí náležité součinnosti. Neposkytnutí náležité součinnosti však může spočívat i v jiném jednání určité osoby, například jestliže předstírá, že není v místě doručování přítomna, přestože doručovatel ji v domě viděl,

⁶⁷ V kapitole č. 2 této práce

⁶⁸ K tomuto blíže viz. Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005

⁶⁹ K tomuto podrobněji v rámci kapitoly II této práce

⁷⁰ K tomuto podrobněji v rámci kapitoly 8.5 této práce

a podobná jednání, kdy sice osoba výslovně neodmítá písemnost přijmout, ale její jednání vede ke stejnému cíli. Takovéto jednání, ať již odepření přijetí písemnosti, či neposkytnutí součinnosti, s tím spojenými důsledky, přichází v úvahu nejen při doručování písemností doručujícím orgánem, ale i při doručování písemnosti při jednání nebo jiném soudním roku.

Ve shora uvedených případech tedy platí, že v případě, kdy adresát, či osoba oprávněná za něj písemnost převzít, odmítne písemnost přijmout či neposkytne nezbytnou součinnost k doručení písemnosti, písemnost se považuje za doručenou dnem, kdy osoba odepřela písemnost převzít či neposkytla potřebnou součinnost. Tento účinek fikce doručení však nastane pouze v případě, kdy jednak je uvedené jednání určité osoby bezdůvodné, a jednak kdy osoba takto mařící doručení písemnosti byla o následcích jejího jednání poučena. Poučení se příslušné osobě poskytne buď ústně při doručování anebo půjde o poučení v písemné formě, které se příjemci předá, popř. v případě, kdy by např. odmítal přijmout i takovéto písemné poučení, lze jej zanechat v poštovní schránce.

8.3. Uložení písemnosti

Pokud jde o samotné uložení písemnosti, den, kdy se písemnost považuje za uloženou, se rozlišuje podle toho, zda bylo doručováno prostřednictvím provozovatele poštovních služeb či jiným způsobem. Pokud bylo doručováno prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, platí, že dnem uložení písemnosti je den, kdy je písemnost po bezvýsledném pokusu o doručení připravena v místě uložení, tj. v provozovně provozovatele poštovních služeb, pro adresáta k vyzvednutí. Naopak v případě kdy doručujícím orgánem je jiný subjekt než provozovatel poštovních služeb, doručovaná písemnost se považuje za uloženou již tím dnem, kdy dle § 50b o.s.ř. se doručující orgán pokusil písemnost adresátu doručit, avšak bezvýznamně, neboť adresát nebyl v místě doručování zastižen. Stejným způsobem se posuzuje též uložení písemnosti, kdy adresát – fyzická či právnická osoba – doručující orgán písemně požádala, aby jí byly písemnosti ukládány bez předchozího pokusu o jejich doručení. V tomto případě pak den, kdy doručující orgán upustil z uvedených důvodů od pokusu o doručení, se považuje za den uložení písemnosti.

Písemnosti se ukládají buď v provozovně provozovatele poštovních služeb anebo u soudu. V případě, kdy se ukládá písemnost buď v provozovně provozovatele poštovních služeb anebo u soudu, který má sídlo v místě doručování anebo v jehož obvodu je místo doručení a současně nejde o soud, který písemnost odevzdal k doručení (tedy zejména pokud jde o soud dožádaný), uloží se písemnost pouze na dobu 15 dnů. Po uplynutí této lhůty, v případě, kdy si adresát písemnost nevyzvedl, vrátí se předmětná písemnost zpět soudu, který jí odevzdal k doručení. Zde pak může být písemnost uložena nadále s tím, že adresát si ji může kdykoliv vyzvednout bez ohledu na to, že účinky fikce doručení nastaly již po uplynutí příslušné lhůty a samotné vyzvednutí takové písemnosti například po 2 měsících nebude mít procesní účinky.

Výjimku tvoří písemnosti, u nichž je náhradní doručení vyloučeno, neboť tyto je možno vyzvednout vždy pouze po dobu 15 dnů od uložení, a to ať jsou uloženy kdekoliv. V této souvislosti je zapotřebí zmínit, že i v případě, kdy náhradní doručení písemnosti je vyloučeno, není tato skutečnost na překážku samotnému uložení písemnosti. Písemnost tedy může být uložena, nicméně není možné, aby písemnost byla v případě jejího nevyzvednutí adresátem považována za doručenou na základě fikce doručení. V takovém případě je totiž nutné (pokud je to v zájmu vedení řízení), písemnost, u níž je náhradní doručení vyloučeno, předat opětovně k novému doručení.

Pokud jde o samotnou výzvu k vyzvednutí uložené písemnosti dle § 50c o.s.ř., platí v zásadě princip, že v případě, kdy doručující orgán přistoupí k uložení písemnosti, zanechá současně adresátu výzvu s uvedením jména adresáta, označení soudu, který předal písemnost k doručení, datem uložení písemnosti, dále s uvedením místa a lhůty, ve které si adresát může písemnost vyzvednout, a též poučení o následcích nevyzvednutí písemnosti, neboť všechny tyto údaje musí výzva obsahovat k tomu, aby nastala fikce doručení písemnosti.

Poučení o následcích nevyzvednutí písemnosti pochopitelně není zapotřebí v případech, kdy je náhradní doručení písemnosti vyloučeno, neboť v těchto případech fikce doručení nemůže v žádném případě nastat. Samotné vyloučení

náhradního doručení je upraveno v ustanovení § 50d o.s.ř., které stanoví, že písemnost, u níž je náhradní doručení vyloučeno, je možné vyzvednout nejpozději do 15 dnů od uložení. V takovýchto případech tedy po uplynutí 15 dnů od uložení písemnosti ztrácí uložení své účinky a soud je nucen přistoupit k opětovnému doručení, pokud je to zapotřebí pro vedení řízení. Ze zákona je náhradní doručení vyloučeno u doručování platebního rozkazu žalovanému dle ustanovení § 173 odst. 1 o.s.ř. a u doručování usnesení o výzvě žalovanému k vyjádření k žalobě vydaného dle ustanovení § 114b odst. 1 o.s.ř., a to v souladu s § 114b odst. 4 o.s.ř. Předseda senátu však zároveň může v konkrétním případě nařídit u písemností určených do vlastních rukou adresáta, že náhradní doručení je vyloučeno, je-li to v zájmu vedení řízení.

Pokud jde o samotnou výzvu k vyzvednutí písemnosti, zákon současně uvádí, že v případech, kdy skutečně není možné bez viny doručujícího orgánu adresátu zanechat výzvu v jeho schránce či na jiném vhodném místě, lze písemnost uložit, a to se všemi následky z toho plynoucími (tedy s fikcí doručení), i v případě, že výzva nebude s ohledem na shora uvedené důvody adresátu zanechána.⁷¹

8.4. Fikce doručení

Fikce doručení dle § 50c odst. 4 o.s.ř. nastane v případě, kdy adresát, či osoba oprávněná za něj písemnost přijmout, si písemnost nevyzvedne do 3 dnů, resp. 10 dnů od uložení, pokud jde o písemnost určenou do vlastních rukou adresáta. Fikce doručení tedy spočívá v tom, že poslední den uvedené třídní či desetidenní lhůty je považován za den doručení takové písemnosti, a to i v případě, že se adresát o uložení ani nedozvěděl. Vzhledem k tomu, že například v provozovně provozovatele poštovních služeb se většinou zásilka ukládá po dobu 14ti dnů, a to bez jakékoliv souvislosti s ustanoveními o.s.ř., často se také stává, že adresát či osoba oprávněná za něj písemnost přijmout, si písemnost vyzvedne až například 12. den po uložení, a to přestože fikce doručení např. v případě písemnosti do vlastních rukou nastala již desátým dnem po uložení, tedy již o dva dny dříve. Tuto skutečnost si též musí

⁷¹ K tomuto lze ještě poznamenat i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.1999 sp.zn. 2 Cdon 1383/97, dle kterého: „*případná ztráta písemného uvědomění o uložení zásilky na poště, bylo-li doručeno do sféry ovládané adresátem, tedy např. do jeho – byť společné – poštovní schránky, jde (za jinak splněných podmínek vyžadovaných ustanovením § 47 odst. 2 o.s.ř.) na vrub adresáta.*“

adresát uvědomit pro svůj případný další procesní postup, tedy že například lhůty k podání opravných prostředků apod. běží již před samotným jím učiněným vyzvednutím písemnosti. Stejně tak pro případ vyznačování doložky právní moci je zapotřebí mít na paměti, že je vždy nutno zkoumat, zda právě s ohledem na delší lhůty uložení písemností na poště, nedošlo k vyzvednutí písemnosti adresátem až po nastalé fikci doručení, což by tedy mělo důsledek pro den nabytí právní moci doručované písemnosti či jak bylo uvedeno pro včasnost podaných opravných prostředků. V souvislosti se zmíněnou doložkou právní moci je tedy zapotřebí zkoumat, zda den vyzvednutí písemnosti adresátem je skutečně určujícím pro den nabytí právní moci doručovaného rozhodnutí a zda se tedy neodlišuje ode dne, kdy je doručení „vykázáno“. V konkrétním případě tedy pokud například byla „obyčejná“ písemnost uložena na poště dne 10.7., doručení (například pro účely předvolání k soudnímu jednání či k počátku běhu lhůty k podání opravných prostředků) je „vykázáno“ posledním dnem tří denní lhůty k vyzvednutí písemnosti, tedy dnem 13.7. Pro účely vyznačení doložky právní moci je však rozhodující až den následující po uplynutí lhůty, tedy den následující po doručení (pokud není odvolání přípustné), na základě čehož tak uvedená písemnost nabude právní moci dnem 14.7. Písemnost může nabýt právní moci i v sobotu, a to v případě kdy den doručení připadá na pátek. Pokud by však den doručení měl připadnout na sobotu, neděli či svátek, s ohledem na příslušná ustanovení o běhu lhůt⁷² tak den doručení nastane až v pondělí, tj. nejbližší pracovní den. V této souvislosti se pak uplatní „pomůcka“, že „rozhodnutí nikdy nemůže nabýt právní moci v pondělí“, ale nejdříve až den následující, tedy v úterý, pokud je takový den dnem pracovním.

Zákon současně stanoví, že fikce doručení písemnosti nenastane v případě, kdy doručení písemnosti bylo neúčinné. Případy, kdy se doručení považuje za neúčinné, byly již výše uvedeny, a to jak v případě doručování fyzickým osobám dle ustanovení § 46 odst. 5 a 6 o.s.ř., tak v případě doručování právnickým osobám dle ustanovení § 47 odst. 4 a 5 o.s.ř.

Odlišně je tomu v případech doručování písemností buď právnickým osobám na adresu, kterou samy soudu sdělily a o doručování na takovou adresu požádaly, nebo

⁷² Pro procesní lhůty viz. ustanovení § 57 o.s.ř.

v případech doručování písemností advokátům, notářům, soudním exekutorům, patentovým zástupcům, obcím a vyšším územním samosprávným celkům, kde zákon vůbec nedává takovým adresátům možnost prokázat neúčinnost uložení písemnosti. V těchto případech tudíž fikce doručení nastane vždy, bez možnosti takový následek odvrátit.⁷³

8.5. Průkaz doručení

Pokud jde o samotný průkaz doručení písemnosti, tedy prostředek, jak je možné mítí doručení vykázano, je možné jej rozdělit jednak na průkaz doručení provedený při jednání nebo jiném soudním úkonu a prostřednictvím veřejné datové sítě, jednak na doručení při úkonu, o němž se neseписuje protokol, nebo prostřednictvím doručujícího orgánu. První případ je pak upraven v § 50e o.s.ř., když průkazem doručení je samotný protokol z jednání, ve kterém je nutno uvést, jaká písemnost byla doručena a protokol opatřit podpisem jak toho, kdo doručení provedl, tak i příjemce. Jestliže je protokol zaznamenáván technickou cestou, tedy např. na diktafon a není bezprostředně možné jej na konci jednání předložit účastníkům v „listinné“ podobě k podpisu, je v takových případech zapotřebí vyhotovit přílohu k protokolu, přičemž lze vycházet z ustanovení § 21 odst. 3 Jednacího řádu pro okresní a krajské soudy, upravujícího náležitosti přílohy k protokolu. V příloze se tak mimo označení soudu, spisové značky, projednávané věci a data, zaznamená doručení písemnosti a připojí se podpisy osoby, která doručení provedla, a příjemce písemnosti. Příloha se poté trvale spojí s přepsaným protokolem z jednání. V případě doručování prostřednictvím veřejné datové sítě je doručení prokázano datovou zprávou adresáta (tzv. elektronickou doručenkou), opatřenou jeho elektronickým podpisem, kterou potvrdil přijetí písemnosti, jak je upraveno v § 50e odst. 3 o.s.ř.

Naopak v případě doručování písemnosti při jednání, o němž se nepoživuje protokol, anebo prostřednictvím doručujícího orgánu, vyznačí se v souladu s § 50e o.s.ř. doručení písemnosti na doručence, jejíž náležitosti jsou upraveny v ustanovení § 50f o.s.ř. Náležitosti doručenky jsou zde velice podrobně vyjmenovány, přičemž je

⁷³ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 248

možné jednak rozlišovat obecné náležitosti každé doručanky dle odstavce 1 tohoto ustanovení, kterými jsou označení soudu, který písemnost předal k doručení, označení doručované písemnosti, označení adresáta a adresy, na niž má být písemnost doručena a konečně označení doručujícího orgánu, a pak dále speciální náležitosti pro jednotlivé případy. Jednotlivými případy je dle odstavce 2 případ, kdy písemnost byla příjemci doručena, dle odstavce 3 případ, kdy byla písemnost uložena, dle odstavce 4 případ, kdy si příjemce uloženou písemnost vyzvedl (spolu s náležitostmi dle odstavce 3), dle odstavce 5 případ, kdy příjemce odepřel přijetí písemnosti, a dle odstavce 6 případ, kdy příjemce neposkytl potřebnou součinnost. Další speciální náležitosti jsou ještě stanoveny v odstavci 7 a 8 cit. ustanovení, přičemž nejzásadnějším se jeví zejména odstavec 9, kdy: *„není-li prokázán opak, považují se údaje uvedené na doručence za pravdivé“*. Z tohoto ustanovení lze v souladu se soudní praxí dovozovat, že přestože toto ustanovení není výslovným prohlášením doručenek za veřejné listiny, je možné doručenkám povahu veřejné listiny přisuzovat a pokud doručenka nemá některou z náležitostí uvedených v § 50f o.s.ř., nemění to nic na pravdivosti doručanky jako takové, neboť jak uvádí JUDr. Drápal: *„domněnka pravdivosti totiž dopadá jen na každý jednotlivý údaj na ní uvedený. Opak je ve smyslu § 50f odst. 9 o.s.ř. povinen prokázat pomocí důkazních prostředků ten, kdo ho tvrdí“*.^{74 75}

Další způsob, jak je možné mít doručení vykázáno, upravuje § 50g o.s.ř., a to pouze v případech, kdy není doručení prokázáno některým ze shora uvedených způsobů. Zde se jedná o „náhradní“ průkaz doručení⁷⁶, při kterém se vychází z písemného podání adresáta písemnosti, nebo jeho ústního prohlášení do protokolu, že mu určitá písemnost byla v určitý den doručena. Takto nastává fikce doručení dnem, který

⁷⁴ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 253

⁷⁵ v těchto souvislostech – tedy pokud jde nejen o vykázání doručení pomocí doručanky, ale i o samotný postup při doručování, lze též zmínit skutečnost, že v případě, kdy se doručuje dvěma účastníkům řízení, kteří jsou manžely, je nutné doručit každému z nich, a to i přestože se zdržují na stejné adrese. K tomuto pak blíže judikát RV/68: *„písemnost určenou dvěma účastníkům řízení, kteří jsou manžely, nelze doručit jednomu společnou zásilkou na společnou doručenku. Doručení je v takovém případě účinné jen u manžela, který poštovní zásilku převzal a její převzetí potvrdil svým podpisem na doručence.“*

⁷⁶ Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha, s. 251

adresát uvedl. K tomuto způsobu prokázání doručení se přistupuje zejména v případech, kdy například doručenka nemá všechny stanovené náležitosti, nebo kdy se soudu doručenka například z pošty nevrátila apod. Skutečnost, že doručenka nemá všechny předepsané náležitosti nezakládá povinnost soudu provést nové doručení. V takovém případě by totiž mohly vzniknout nesrovnalosti ohledně běhu lhůt apod. Soud by tedy neměl přistupovat k novému doručení, ale měl by se naopak snažit získat shora uvedené prohlášení adresáta, které by postavilo najisto zejména údaje, zda vůbec a popř. kdy bylo doručení adresátu provedeno. Takto by se tedy doručenka „doplnila“ a soud by měl doručení vykázat. V případě, kdy se však nepodaří získat prohlášení adresáta, soud bude muset přistoupit k podrobnějšímu šetření, například dotazem na poštu apod. ke zjištění, zda a kdy byla určitá písemnost doručena či objasnit jiné závady v doručování.⁷⁷ K tomuto lze navíc dále uvést právní názor Nejvyššího soudu ČR v rozhodnutí pod sp.zn. 20 Cdo 685/2006: „skutečnost, že doručenka nemá náležitosti uvedené v § 50f o.s.ř., neznamená bez dalšího vadnost doručení; soud je povinen jiným způsobem vyšetřit, zda bylo doručeno v souladu se zákonem“.

Poslední dva možné způsoby vykázání doručení upravuje § 50i o.s.ř. (případně ve spojení s § 50h). Doručení vyvěšením na úřední desce soudu se prokazuje tím způsobem, že na předmětné písemnosti se vyznačí den vyvěšení písemnosti a následně i den sejmutí písemnosti, přičemž patnáctým dnem po vyvěšení nastává fikce doručení osobám, které jsou vyjmenovány v § 50i odst. 1 o.s.ř. - jedná se v praxi nejčastěji o účastníky řízení, jejichž pobyt není soudu znám a další osoby zde uvedené. Po sejmutí písemnosti z úřední desky soudu se vrátí předmětná písemnost do spisu, na jejímž originálu (v případě že se jedná o rozhodnutí) následně bude moci být vyznačena doložka právní moci. Pokud například byla určitá písemnost doručována jednak účastníkům, kterým bylo možno doručit způsobem jiným než dle § 50i o.s.ř. (soudu se tedy vrátila doručenka anebo případně i nedoručená obálka s písemností, u níž však nastala fikce doručení), a zároveň bylo zapotřebí doručovat účastníku neznámého pobytu způsobem upraveným v § 50i o.s.ř., bude soud postupovat při vyznačení doložky právní moci následujícím způsobem. Nejprve je zapotřebí zjistit data doručení (i případné fikce doručení, kdy soud připočítá lhůtu tří

⁷⁷ K tomuto rovněž viz. Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005

či deseti dnů od data uložení písemnosti) u ostatních adresátů „známého pobytu“. Následně soud u písemnosti, která byla vyvěšena na úřední desce soudu, připočítá ke dni vyvěšení patnáct dnů, přičemž patnáctým dnem po vyvěšení nastává fikce doručení. Soud pak porovná data doručení jednotlivým adresátům a následně připočte případnou odvolací lhůtu, po jejímž uplynutí nastává právní moc rozhodnutí. Je zapotřebí navíc v obou případech (jak lhůty 15ti dnů po vyvěšení, tak následně u případné odvolací lhůty pro vyznačení doložky právní moci) brát v úvahu i dny pracovního klidu a svátky⁷⁸.

⁷⁸ S ohledem na ustanovení § 57 o.s.ř.

9. Doručování na základě civilního dožádání v rámci ČR

Pokud jde o doručování na základě civilního dožádání dle ustanovení § 39 o.s.ř., základním účelem a smyslem civilního dožádání je provedení určitého úkonu soudu, který příslušný soud nemůže provést sám vůbec anebo jen s obtížemi či zvýšenými a neúčelnými náklady, a kdy provedení takového úkonu dožádaným soudem je činěno v zájmu hospodárnosti řízení, přestože ne vždy je to v zájmu rychlosti řízení.

Samotné dožádání je prakticky prováděno tak, že při dožádání v rámci ČR postačí obyčejný přípis příslušného soudu soudu dožádanému s žádostí o provedení určitého úkonu, konkrétně například s žádostí o provedení doručení určité písemnosti adresátu prostřednictvím soudního doručovatele dožádaného soudu. Dožádaný soud pak nařídí doručení písemnosti připojené k dožádání prostřednictvím svého soudního doručovatele, přičemž v praxi jde nejčastěji o písemnosti, u nichž je náhradní doručení vyloučeno, tedy zejména o platební rozkaz. Často je však také dožádáno doručení písemností v rámci exekuce, například usnesení o nařízení exekuce, které je doručováno do vlastních rukou povinného.⁷⁹

Při doručování písemností dožádaným soudem, a to zejména prostřednictvím soudního doručovatele, jde o úspěšné doručení písemnosti, když je písemnost doručena soudním doručovatelem přímo jejímu adresátu, anebo jestliže si adresát písemnost vyzvedne u dožádaného soudu v úložní době, na základě zanechané výzvy. V takovém případě je adresátu písemnost vydána na doručenkou soudního doručovatele a dožádaný soud pak vrátí příslušnému soudu dožádání „s vyhověním“.

V opačném případě, kdy se nepodaří písemnost adresátu doručit osobně prostřednictvím soudního doručovatele a adresát si ani na základě zanechané výzvy písemnost nevyzvedne, dožádaný soud dožádání spolu s nevyzvednutou písemností

⁷⁹ V rámci dožádání o doručení písemnosti je v zájmu úspěšného doručení možné uvažovat například v případě, kdy bylo doručováno povinnému prostřednictvím dožádaného soudu na adresu jeho plátce mzdy a nebylo ani na takovou adresu možno povinnému doručit (tedy většinou po neúspěšném doručování na adresu jeho bydliště či jinou adresu, kde by se povinný mohl zdržovat), je možné, aby například dožádaný soud předvolal k informativnímu výsledku samotného plátce mzdy povinného a dotázal se ho na současné bydliště povinného, je-li plátcí mzdy takové místo známo, a to v souladu s ustanovením § 128 o.s.ř. („každá osoba je povinna bezplatně sdělit na dotaz soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí“).

vrátí příslušnému soudu k dalšímu řízení, přičemž účinky uložení se liší podle toho, jestliže šlo o písemnost u níž je náhradní doručení vyloučeno či nikoliv.

Jestliže se dožádanému soudu nepodařilo písemnost prostřednictvím soudního doručovatele doručit, a to například z důvodu, že adresát písemnosti není na adrese uvedené v dožádání znám, je dožádaný soud povinen provést alespoň základní šetření ke zjištění bližších informací. Většinou – podle okolností daného případu - v takovém případě soud přistoupí k opakovanému doručení písemnosti, kdy soudní doručovatel zároveň provede šetření, zda se adresát na adrese uvedené v dožádání skutečně zdržuje či nikoliv. Soudní doručovatel se tedy například dotáže ostatních nájemníků domu, či soud přistoupí k šetření v CEO, CEV, v obchodním rejstříku, jak bylo shora uvedeno, apod. Může také provést šetření v evidenci dožádaného soudu, tedy v systému ISAS („výpis věci pro osobu“), kdy je možné po uvedení jména a příjmení osoby zjistit, zda u soudu probíhá či probíhalo nějaké jiné řízení, jehož účastníkem byla dotyčná osoba a případně, jestli je u ní vedena jiná adresa, než adresa uvedená v dožádání (v tomto spočívá mj. výhoda dožádání, neboť v případě, že se dotyčná osoba zdržuje či zdržovala v obvodu dožádaného okresního soudu a byla účastníkem řízení u takového soudu, právě sám dožádaný soud může ve svém vlastním systému ISAS dané skutečnosti zjistit). V případě, že dožádaný soud zjistí po provedeném šetření jinou adresu než adresu uvedenou v dožádání, či pokud má za to, že adresát písemnosti sice výzvu k vyzvednutí písemnosti obdržel, ale pouze ze subjektivních důvodů si písemnost u soudu nevyzvedl, a soud má za to, že při opětovném pokusu o doručení by bylo možno adresáta zastihnout či jej opětovnou výzvou alespoň motivovat k vyzvednutí písemnosti u soudu, v takovém případě pak soud přistoupí k opětovnému pokusu o doručení písemnosti. Pokud ovšem ani tehdy nebude doručení úspěšné, dožádaný soud vrátí dožádání příslušnému soudu zpět „s nevyhověním“, přičemž uvede skutečnosti, které vedly k neúspěšnému doručení a případně jaké jiné údaje soud v rámci dožádání zjistil.

II. Doručování ve styku s cizinou

Jiná je situace při doručování na základě civilního dožádání při styku s cizinou. Nejprve je však vhodné pojednat o obecné úpravě doručování v rámci styku s cizinou, a to jednak v rámci Evropské Unie, jednak mimo tento rámec, tedy při doručování do jiných než členských zemí EU, a to mimo jiné již kvůli významu samotné problematiky doručování, která je v rámci oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního důležitým institutem. V případě právního styku mezi jednotlivými státy, zejména v rámci tzv. právní pomoci je nutné považovat doručování za jednu z nejzákladnějších skutečností, a to mj. vzhledem k tomu, že s účinným doručením je spojena otázka běhu různých procesních lhůt, otázka promlčení, právní moc a vykonatelnost a další podobné instituty. Nicméně je navíc nutno brát v úvahu specifika jednotlivých zemí, která mohou mít zcela rozdílná pravidla týkající se doručení.

1. Doručování v rámci EU

Po vstupu České republiky do Evropské unie, s ohledem na skutečnost, že Česká republika tímto vstupem přistoupila rovněž k právnímu řádu Evropských společenství, se pro postup soudů v případě, kdy se v řízení vyskytne cizí, resp. evropský prvek, stalo jednou z nejdůležitějších komunitárních norem týkající se justiční spolupráce v civilních věcech Nařízení Rady ES č. 1348/2000⁸⁰. Toto Nařízení nabylo účinnosti pro původní členské státy (s výjimkou Dánska) dne 31.5.2001 a pro nově přistoupivší členské státy EU včetně České republiky se stalo součástí právního řádu dne 1.5.2004, avšak pouze jen ve vztahu jednoho členského státu vůči ostatním členským státům Evropské unie.⁸¹ Soudy však jsou nejen povinny aplikovat uvedené Nařízení v rámci řízení s cizím (evropským) prvkem, ale jsou povinny aplikovat Nařízení i v případě, kdy jsou dožádány soudem jiného státu Evropské unie o doručení písemnosti určité osobě nacházející se na území ČR.⁸² Pokud jde o shora uvedený případ Dánska, od léta 2007 se nově Nařízení ES uplatní i v případě doručování ve styku s Dánskem.

Účelem Nařízení je úprava zasílání písemností z jednoho členského státu do druhého členského státu za účelem doručení v tomto druhém členském státu. Hlavním přínosem je zejména úprava zajištění přímého doručování písemností mezi místně a věcně příslušnými orgány členských států, přičemž k písemnostem je připojen jednotný předtištěný formulář (tyto formuláře tvoří přílohy Nařízení).

Nařízení je specifické mj. v tom smyslu, že se jej pro doručování písemností v rámci styku mezi státy EU použije přednostně před ustanoveními o doručení, které jsou obsaženy například v dvoustranných či mnohostranných smlouvách o právní pomoci, upravujících doručování, nebo i přednostně před Haagskou úmluvou o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních

⁸⁰ Nařízení Rady ES č. 1348/2000 z 29.5.2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (dále jen Nařízení)

⁸¹ Vašáková K.: Jak má správně postupovat soud při zasílání písemnosti do jiného státu EU, ze dne 4.10.2007, publikováno na <http://zakony.idnes.cz>

⁸² K tomuto podrobněji dále v této kapitole

z 15.11.1965⁸³ atd. Nařízení sice výslovně v bodu 12 úvodních ustanovení stanoví, že nebrání členským státům v zachování nebo uzavírání dohod nebo ujednání týkajících se urychlení nebo zjednodušení zasilání písemností, avšak pouze za předpokladu, že jsou slučitelné s Nařízením. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že hlavním cílem a skutečným přínosem Nařízení je zjednodušení a urychlení doručování písemností, stávají se tak dvoustranné a mnohostranné smlouvy o právní pomoci upravující právě doručování v takovém případě bezpředmětné, neboť Nařízení postup při doručování zásadním způsobem zjednodušuje (zrušením formalit jako je apostilace, legalizace apod. – viz článek 4 odstavec 4 Nařízení, který stanoví, že zaslání písemností a dokumenty nepodléhají úřednímu ověření ani jiné rovnocenné formální náležitosti) a rovněž doručování standardizuje s ohledem na použití uvedených formulářů⁸⁴. Pro úplnost je zde zapotřebí konstatovat, že v případě České republiky, která měla bilaterální smlouvy týkající se doručování písemností s Polskem, Maďarskem, Německem a Slovenskem je v současné době možné postupovat pouze dle smlouvy se Slovenskem⁸⁵, naopak pokud jde o vztahy týkající se doručování mezi ČR a Polskem, Maďarskem a Německem, zde je již nutné postupovat dle Nařízení ES.

Dle článku 1 odstavce 1 Nařízení se Nařízení použije na případy občanských a obchodních věcí, kdy musí být soudní nebo mimosoudní písemnost zaslána z jednoho členského státu EU do druhého za účelem doručení v tomto druhém členském státu.

Naopak dle odstavce 2 tohoto článku se Nařízení nepoužije jestliže není známa adresa osoby, jíž má být písemnost doručena. Tato skutečnost může v praxi působit problémy, jak tedy má být v těchto – v praxi většinou velmi častých – případech postupováno při doručení, například pokud je soud ČR dožádán soudem jiného státu EU o provedení doručení určité osobě, avšak při doručování se soudu písemnost vrátí s uvedením skutečnosti, že adresát písemnosti je na uvedené adrese neznámý či se již odstěhoval. Tehdy bude zapotřebí rozlišovat, zda soud ČR postupuje při doručování dle Nařízení z důvodu řízení s cizím prvkem, které je u něj vedeno, anebo z důvodu,

⁸³ Haagská úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních z 15.11.1965 - v českém právním řádu: vyhláška ministra zahraničních věcí č. 85/1982 Sb. ze dne 22.6.1982 (dále jen „Haagská úmluva“)

⁸⁴ O těchto formulářích bude ještě pojednáno dále v této kapitole

⁸⁵ Smlouva mezi ČR a SR o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech podepsaná v Praze dne 29.10.1992

že je sám dožádán soudním orgánem jiného členského státu EU o doručení dle Nařízení. V jiných členských státech totiž pochopitelně existují jiná pravidla postupu při nemožnosti doručení určité osobě z důvodu neznámého pobytu, proto si lze představit postup dle § 29 odst. 3 o.s.ř. o ustanovení opatrovníka osobě neznámého pobytu, zřejmě pouze u řízení s cizím prvkem probíhajícím v ČR.⁸⁶ V případě, kdy se bude jednat o dožádání jiného členského státu EU o doručení, není v Nařízení stanovena povinnost pátrat po osobě adresáta jestliže se soudu vrátí písemnost s uvedením, že adresát je neznámý. I přes tuto skutečnost je jakousi „gentlemanskou dohodou“ a praxí, že dožádaný soud učiní alespoň základní šetření ohledně místa pobytu dotyčné osoby, když k tomu má jistě lepší možnosti než odesílající stát, zejména se bude jednat o výpisy z CEO, CEV, výpis z obchodního rejstříku, výpis ze systému ISAS, zda osoba adresáta nefiguruje či nefigurovala v jiných sporech u příslušného soudu, dále případně lze provést i dotaz na příbuzné osoby apod.

Jen pro úplnost, pokud jde o právnickou osobu, v případě, kdy bude zjištěno, že právnická osoba nesídlí na adrese uvedené v žádosti o doručení, v odůvodněných případech může členský stát postupovat též dle Nařízení Rady ES č. 1206/2000 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, a požádat jiný členský stát o zajištění listinného důkazu v cizině, a to konkrétně o zajištění výpisu z obchodního rejstříku či obdobného registru, kde je předmětná právnická osoba zapsána.⁸⁷

Nařízení se rozčleňuje podle způsobu doručování do dvou základních částí kapitoly č.II, jednak na doručování prostřednictvím předávajících a přijímajících orgánů, jednak na doručování konzulární nebo diplomatickou cestou, doručování poštou a přímé doručování.

⁸⁶ K tomuto blíže viz. Bělohlávek A.J.: Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci, *Bulletin advokacie*, č. 6 (2006), s. 24-32

⁸⁷ Vašáková K.: Jak má správně postupovat soud při zasilání písemnosti do jiného státu EU, ze dne 4.10.2007, publikováno na <http://zakony.idnes.cz>

1.1. Doručování dle kapitoly č. II, části první

Pokud jde o doručování dle kapitoly č. II, části první, článku 4 až 11 Nařízení, zde je doručování upraveno tím způsobem, že soudní písemnost má být zaslána přímo a co nejrychlejším způsobem prostřednictvím „odesílajících“ a „přijímajících“ subjektů.

1.1.1. Odesílající a přijímající subjekty

Každý členský stát je povinen určit subjekty, které budou příslušné k tomuto odesílání a přijímání písemností, přičemž v České republice jsou „odesílajícími“ subjekty všechny okresní, krajské a vrchní soudy, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, soudní exekutoři, a dále okresní, krajská, vrchní a Nejvyšší státní zastupitelství. „Přijímajícími subjekty“ jsou naopak okresní soudy, v jejichž obvodu má adresu osoba, jíž má být písemnost doručena.

Dle článku 3 Nařízení je každý členský stát dále povinen určit ústřední subjekt, který bude kompetentní zejména k řešení vzniklých problémů při doručování, k poskytování potřebných informací odesílajícím subjektům a taktéž pouze ve výjimečných případech a pouze na žádost odesílajícího subjektu k předání žádosti o doručení příslušnému přijímajícímu subjektu jiného členského státu. V České republice bylo tímto ústředním subjektem určeno Ministerstvo spravedlnosti. Internetové stránky Evropského soudního atlasu ostatně umožňují dohledat příslušné přijímající orgány všech členských států Evropské unie, a to po zadání poštovního směrovacího čísla bydliště adresáta či města. Pokud jde o samotný ústřední orgán, ten by v těchto případech doručování (tedy této části kapitoly č. II Nařízení) měl vstupovat do styku pouze ve výjimečných případech, tedy například když se při doručování vyskytne nějaký zásadnější problém, nebo jestliže přijímající subjekt neodpovídá na žádost o doručení odesílajícího subjektu, lze jej v takových případech využít například k zaslání urgencye přijímajícímu subjektu apod.⁸⁸

⁸⁸ K tomuto blíže přednáška Mgr. Zuzany Fišerové na téma Mezinárodní a evropská justiční spolupráce v civilních a obchodních věcech, přednesená spolu s JUDr. Miroslavem Hrstkou ve dnech 28. – 29.2. 2008 na Justiční akademii v Kroměříži v rámci vzdělávací akce určené pro justiční a právní čekatelé „Evropské a komunitární právo, ústavní a správní soudnictví“

1.1.2. Formuláře dle Nařízení, jazyk formuláře

Podle této části kapitoly č. II se tedy prostřednictvím uvedených odesílajících a přijímajících subjektů postupuje následujícím způsobem. Odesílající subjekt k písemnosti, jejíž doručení požaduje od přijímajícího subjektu, přiloží standardizovaný formulář, obsažený v příloze k Nařízení, konkrétně se jedná o formulář nazvaný: *Žádost o doručení písemností (čl. 4 odst. 3 Rady (ES) č. 1348/2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech)*. Odesílající subjekt je dle čl. 4 odst. 3 Nařízení povinen formulář vyplnit v úředním jazyce přijímajícího členského státu anebo v jiném jazyce, který dožádaný stát označí za jazyk, který může přijmout. Česká republika označila jakožto jazyky, ve kterých přijímá formuláře, mimo českého jazyka i jazyk slovenský, anglický a německý. Tento formulář ve všech jazycích států Evropské unie je spolu s dalšími formuláři, které zde budou rovněž dále uvedeny, k dispozici ke stažení na internetových stránkách Evropského soudního atlasu v civilních věcech.⁸⁹

Odesílajícímu subjektu pak postačí po zjištění, jaký jazyk je přijímající subjekt ochoten přijmout, vyhledat potřebný formulář v příslušném jazyce a následně jej vyplnit. Formuláře značně ulehčily práci i v případě, kdy například odesílající subjekt vyplňuje formulář v určitém jazyce přijímajícího členského státu, kterému však sám odesílající subjekt nerozumí. Vzhledem k tomu, že při vyplňování formuláře po uvedení jména a adresy přijímajícího a odesílajícího subjektu, žadatele a adresáta, již pouze většinou postačí zakroužkovat jednotlivé body, odesílající subjekt si vezme formulář v jazyce, kterému rozumí, a vzhledem k tomu, že jednotlivé body a text všech formulářů jsou naprosto totožné, odesílající subjekt tak porovnáním formulářů může vyplnit i formulář v jazyce, kterému vůbec nerozumí.

⁸⁹ http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_fillingforms_cz_cs.htm

1.1.3. Jazyk písemnosti

Mimo to však je rovněž zapotřebí vyřešit otázku jazyka, v němž je předávána písemnost určená k doručení. Písemnost jako taková může být v jazyce jakéhokoliv z členských států Evropské unie, ale musí k ní být přiložen překlad do úředního jazyka přijímajícího členského státu anebo musí být v jazyce odesílajícího státu, ovšem s tou podmínkou, že tento jazyk adresát písemnosti zná.

Článek 8 Nařízení totiž stanoví, že přijímací subjekt adresáta písemnosti vyrozumí, že může odmítnout přijetí písemnosti, která není v jednom ze shora uvedených jazyků. V praxi se takové poučení může adresátovi dostat buď ústně v případě, že je předvolán soudem k vyzvednutí písemnosti osobně u soudu⁹⁰, anebo písemně, přičemž v praxi jsem viděla přibližně následující poučení:

„Je Vám doručována písemnost soudu (např. francouzského). Přijetí můžete odmítnout, ale pouze tehdy, nerozumíte-li (francouzsky). Z jiných důvodů přijetí odmítnout nesmíte. Nerozumíte-li (francouzsky), musíte tuto písemnost neprodleně, nejpozději (lhůta) po obdržení, zaslat zpět výše uvedenému soudu s uvedením čísla jednacího. Přitom musíte uvést, proč přijetí odmítáte. Pokud byste bez Vašeho zavinění nemohli odpovědět do (lhůta), musíte uvést také důvody překročení lhůty. (Francouzský) soud poté prověří, zda jste směli přijetí odmítnout a zda jste toto vůči soudu včas prohlásili. Pokud jste přijetí nesměli odmítnout, je písemnost považována za doručenu, soudní řízení smí poté pokračovat.“

Pokud jde o shora uvedenou lhůtu, ve které má adresát sdělit odesílajícímu subjektu důvody nepřijetí písemnosti, prozatím tato lhůta byla ponechána úpravám jednotlivých členských států, avšak novelou Nařízení by se tato lhůta měla sjednotit na jeden týden od doručení písemnosti.⁹¹

V této souvislosti je ale též otázkou, jak ověřit či prokázat, že adresát skutečně jednomu z uvedených jazyků rozumí či nerozumí, či nakolik by mu měl rozumět. Adresát by totiž měl být srozuměn s dopady, které mohou být případně spojeny

⁹⁰ K tomuto podrobněji dále v této kapitole

⁹¹ Bohůnová P.: Jak doručovat v rámci EU?, Právo pro podnikání a zaměstnání, roč. 16, č. 4 (2007), s. 16-21

s doručením určité písemnosti. Například pokud mu je doručován platební rozkaz v jazyce, kterému sice v běžné mluvě rozumí, nicméně úřednímu, resp. právníckému jazyku či výrazům nerozumí, může to pro něj mít významný dopad, například pokud jde o lhůtu k podání odporu proti platebnímu rozkazu. S ohledem na tuto skutečnost je v zájmu adresáta písemnosti, aby sám posoudil, zda skutečně rozumí jazyku odesílajícího státu, přičemž v případě, kdy jazyku dostatečně nerozumí, aby přijetí takové písemnosti odepřel⁹². O tom, že adresát z uvedených důvodů odmítá písemnost přijmout, pak přijímající subjekt uvědomí odesílající subjekt, a to v souladu s čl. 8 a 10 Nařízení prostřednictvím formuláře označeného: *Potvrzení o doručení nebo nedoručení písemnosti (článek 10 nařízení Rady (ES) č. 1348/2000)*. V tomto formuláři je jakožto bod č. 14 uvedeno „odmítnutí písemnosti“, a to z důvodu použitého jazyka. V této souvislosti je jen ještě zapotřebí zmínit, že i v případě, kdy písemnost doručena byla, tak v uvedeném formuláři se v bodě 12 písmeno C) poznamená, jakým způsobem bylo adresátu poskytnuto poučení o možnosti odepřít přijetí písemnosti z důvodu použitého jazyka.

Jestliže adresát písemnosti odepře její přijetí z důvodu použitého jazyka, přijímající subjekt vrátí odesílajícímu subjektu shora uvedený formulář spolu s žádostí o doručení a předmětnou písemností. V praxi poté většinou odesílající subjekt opatří překlad předmětné písemnosti a zašle přijímajícímu subjektu opětovně žádost o doručení spolu s překladem písemnosti. Poté již adresát písemnosti nemá většinou možnost, jak se „vyhnout“ doručení předmětné písemnosti, neboť Nařízení neupravuje jinou možnost odepření přijetí, a bezdůvodné odepření přijetí písemnosti, která se například doručuje občanu ČR a je v českém jazyce, by pak v souladu s příslušnými ustanoveními o.s.ř. mělo za následek fikci doručení.

V těchto souvislostech je však nezbytné uvést, že dne 13.11.2007 bylo přijato Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007⁹³, kterým se s účinností ode dne 13.11.2008 mění shora uvedené Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000. Hlavním

⁹² A to s ohledem na jedno ze základních pravidel civilního procesu, tedy že účastníci jsou si v řízení před soudem rovni, z čehož plyne i jejich právo na jednání před soudem v jejich mateřském jazyce; v našich podmínkách konkrétně zejména čl. 37 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, a dále pak ustanovení § 18 o.s.ř.

⁹³ Dále jen „Nařízení č. 1393/2007“

cílem nového Nařízení č. 1393/2007 je⁹⁴ zlepšit a urychlit zaslání a doručování písemností, zjednodušit používání některých ustanovení Nařízení č.1348/2000 a posílit právní jistotu žadatele i adresáta. Nejdůležitějšími změnami pak jsou např. zavedení pravidla, že doručení písemnosti by mělo být provedeno vždy nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy ji obdrží přijímající subjekt, dále zavedení jednotného formuláře pro vyrozumění adresáta o možnosti odmítnutí přijetí doručované písemnosti do jednoho týdne od doručení, ale rovněž i další změny, uvedené např. na internetových stránkách Evropské soudní sítě ve věcech civilních.

Jak tedy bylo uvedeno, shora zmíněné poučení adresáta o možnosti odmítnutí přijetí písemnosti, které bylo doposud nejednotné, bude dle novely Nařízení sjednoceno za použití jednotného formuláře, který je přílohou nového Nařízení č. 1393/2007. Znění formuláře se v hlavním smyslu příliš nemění od poučení, které jsem uvedla shora, pouze je sjednoceno pro všechny jazyky EU, nicméně velkou změnou je část formuláře nazvaná „Prohlášení adresáta“. Zde adresát písemnosti svým podpisem stvrdí, že odmítá přijetí písemnosti z důvodu jazyka⁹⁵ a zejména pak označí, kterému jazyku či jazykům rozumí – ve formuláři je totiž již předtištěn seznam jazyků států EU či jiných jazyků, ze kterého si adresát pouze vybere a daný jazyk označí. Tato novinka jistě ulehčí další postup při doručování takovému adresátu, a to s ohledem na shora uvedenou problematiku ověření, zda adresát skutečně danému jazyku rozumí či nikoliv.

1.1.4. Úkony soudu před provedením doručení

Nicméně pokud se vrátím k samotnému zaslání žádosti spolu s písemností odesílajícím subjektem přijímajícímu subjektu, přijímající subjekt je v každém případě povinen ve lhůtě 7 dnů od obdržení žádosti s písemností, zaslat odesílajícímu subjektu formulář nazvaný: *Potvrzení o přijetí (čl. 6 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1348/2000)*, a to pouze s uvedením data přijetí žádosti s písemností.

⁹⁴ Jak je uvedeno na internetových stránkách Evropské soudní sítě ve věcech civilních: http://ec.europa.eu/civiljustice/news/whatsnew_cs.htm

⁹⁵ Konkrétně toto prohlášení zní: „*Odmítám přijetí připojené písemnosti, neboť není vyhotovena v jazyce, kterému rozumím, nebo v úředním jazyce nebo v jednom z úředních jazyků místa doručení, ani k ní není přiložen překlad do jednoho z těchto jazyků*“.

Naopak pokud přijímající subjekt zjistí, že žádosti o doručení nelze z určitých důvodů vyhovět, a to například pokud chybí některé informace či písemnosti apod., přijímající subjekt by se měl v takovém případě v souladu s čl. 6 odst. 2 Nařízení spojit co nejrychleji s odesílajícím subjektem k vyřešení takové situace, přičemž v tomto případě by cílem Nařízení (i vzhledem k tomu, že v tomto odstavci není uveden postup prostřednictvím jednotného formuláře) mělo zjevně být získání informace spíše neformálním způsobem, a to přednostně před automatickým postupem dle čl. 6 odst. 3 Nařízení, kdy je žádost vrácena odesílajícímu subjektu prostřednictvím formuláře nazvaného: *Oznámení o vrácení žádosti a písemnosti* (čl. 6 odst. 3 Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000).⁹⁶

Může se rovněž stát, že přijímající subjekt není subjektem místně příslušným k provedení doručení zaslané písemnosti. V takovém případě pak místně nepřislušný přijímající subjekt zašle žádost o doručení odesílajícího subjektu spolu s písemností místně příslušnému přijímajícímu subjektu, a to pouze s přípisem o důvodu postoupení žádosti. Odesílajícímu subjektu pak místně nepřislušný přijímající subjekt zašle formulář nazvaný: *Oznámení o předání žádosti a písemnosti příslušnému přijímajícímu subjektu* (čl. 6 odst. 4 Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000) a místně příslušný přijímající subjekt zašle odesílajícímu subjektu po obdržení žádosti o doručení formulář nazvaný: *Oznámení o přijetí příslušným přijímajícím místně příslušným subjektem odesílajícímu subjektu* (čl. 6 odst. 43 Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000).

1.1.5. Postup při doručování dle Nařízení

Po ověření všech shora uvedených skutečností přistoupí přijímající orgán k samotnému doručování písemnosti. Článek 7 Nařízení stanoví, že přijímající subjekt písemnost buď doručí sám anebo ji nechá doručit v souladu s právními předpisy přijímajícího členského státu anebo zvláštní formou vyžádanou odesílajícím subjektem, pokud tento způsob není neslučitelný s právními předpisy přijímajícího členského státu. Pokud tedy odesílající subjekt určí, že požaduje doručení písemnosti

⁹⁶ K tomuto též Bohňová P.: Jak doručovat v rámci EU?, *Právo pro podnikání a zaměstnání*, roč. 16, č. 4 (2007), s. 16-21

v souladu s právními předpisy přijímajícího členského státu, je tento způsob doručení jednodušší pro přijímající subjekt, ale naopak složitější pro subjekt odesílající, neboť procesní lhůty spojené s doručením určité písemnosti se nemusejí v zásadě v členských státech shodovat, stejně tak fikce doručení je upravena v různých členských státech odlišně. Naopak pokud odesílající subjekt určí, že požaduje doručení písemnosti zvláštní formou, přičemž touto zvláštní formou může být i právní řád odesílajícího členského státu, existuje tu riziko neslučitelnosti právních předpisů obou členských států. Vzhledem k tomu, že pro odesílající subjekt je smyslem a cílem postupu dle Nařízení řádné doručení určité písemnosti, je volba způsobu doručení rozhodující.

Pokud tedy odesílající subjekt zvolí způsob doručení v souladu s právními předpisy přijímajícího členského státu, je v takových případech nutno považovat písemnost za doručenou tehdy, když je považována za doručenou podle procesních předpisů přijímajícího státu a je zapotřebí, aby ji takto posuzoval i odesílající subjekt. Je tedy i v těchto případech vhodné, aby odesílající subjekt rovnou v žádosti o doručení přijímající subjekt požádal, aby mu tento při vrácení vyřízené věci sdělil, zda je písemnost dle právního řádu přijímajícího státu považována za doručenou či nikoliv.⁹⁷ Tím se pak bude muset řídit i odesílající subjekt.

Pokud naopak odesílající subjekt zvolí zvláštní způsob doručení písemnosti, existuje zde, jak již bylo shora uvedeno, riziko neslučitelnosti s právními předpisy přijímajícího státu. Jednou z možností zvláštního způsobu doručení písemnosti je požadavek doručení do vlastních rukou adresáta, které zajišťuje větší ochranu práv adresáta, anebo může odesílající subjekt požádat přijímající subjekt o doručení v souladu s právním řádem odesílajícího státu. V takovém případě je však vhodné přijímající subjekt s právním řádem odesílajícího státu seznámit, a to nejlépe připojením příslušných ustanovení procesních předpisů, v případě potřeby též s připojeným překladem těchto ustanovení.⁹⁸

⁹⁷ Vašáková K.: Jak má správně postupovat soud při zasílání písemnosti do jiného státu EU, ze dne 4.10.2007, publikováno na <http://zakony.idnes.cz>

⁹⁸ Vašáková K.: Jak má správně postupovat soud při zasílání písemnosti do jiného státu EU, ze dne 4.10.2007, publikováno na <http://zakony.idnes.cz>

Přijímající subjekt provede doručení dle požadavku odesílajícího subjektu, přičemž písemnost může doručit buď sám anebo ji nechat doručit příslušnými subjekty.

1.1.6. Postup v České republice

V České republice je postup při dožádání o doručení písemností následující: V případě, že soud se rozhodne písemnost doručit sám, zašle adresátu písemnosti předvolání k soudu na určitý den, při kterém mu bude doručena písemnost. Soud adresáta písemnosti nejprve poučí, že se jedná o doručení písemnosti justičních orgánů určitého státu v souladu s Nařízením č. 1348/2000. Soud se následně adresáta dotáže (v případě, kdy jde například o písemnost německého soudu, a je tedy v němčině), zda rozumí německému jazyku, a nakolik, tedy zda jej zná dobře, zda rozumí i úřednímu jazyku, a následně jej poučí dle čl. 8 Nařízení o možnosti odepřít písemnost z důvodu neznalosti jazyka, ve kterém je písemnost vyhotovena. Jestliže adresát z důvodu neznalosti jazyka odepře písemnost přijmout, soud tuto skutečnost zaprotokoluje, případně někdy je k žádosti o doručení připojen odesílajícím státem i formulář poučení o možnosti odepření přijetí písemnosti, v jehož spodní části je již předepsána věta týkající se takového odepření adresátem: „na základě použitého jazyka odmítám přijetí přiložených písemností, které tímto vracím zpět“. V takovém případě je možné nechat adresáta tento text podepsat a zároveň s vyplněným shora uvedeným formulářem o doručení či nedoručení písemnosti, kde se zaškrtnou údaje o odmítnutí přijetí písemnosti z důvodu použitého jazyka, se dožádání vrátí odesílajícímu subjektu. Pokud naopak adresát písemnost převezme, není zapotřebí, aby adresát soudu podepisoval nějaké potvrzení o doručení, či doručenkou pro soudního doručovatele, a to na rozdíl od případu doručování mimo rámec Evropské unie⁹⁹, přičemž soud následně na shora cit. formulář o doručení či nedoručení písemnosti potvrdí datum, kdy adresát písemnost převzal.¹⁰⁰

Pokud soud však uzná za vhodné, tedy zejména v případě, kdy je písemnost určená pro občana ČR a je přeložena do českého jazyka, postačí, když soud zašle

⁹⁹ To však bude předmětem kapitoly III / 2

¹⁰⁰ Viz níže v této kapitole

předmětnou písemnost adresátu prostřednictvím pošty na doručenkou. V tomto případě totiž není nutné adresáta písemnosti poučovat o možnosti odepření přijetí písemnosti z důvodu použitého jazyka, a postačí zaslat písemnost tímto způsobem, ovšem pouze za podmínky přesného postupu v souladu s Nařízením, kdy se soudu vrátí doručenkou s potvrzením o přijetí podepsaná adresátem.

V každém případě, pokud se nepodaří písemnost doručit to jednoho měsíce ode dne jejího obdržení, je nutné o této skutečnosti vyrozumět odesílající subjekt prostřednictvím formuláře: *Potvrzení o doručení nebo nedoručení písemnosti (článek 10 nařízení Rady (ES) č. 1348/2000)* a to tak, že zakroužkuje bod č. 13 tohoto formuláře, tedy že „písemnost nebylo možné doručit do jednoho měsíce od přijetí“. Nicméně i v případě, kdy se nepodařilo písemnost doručit v uvedené lhůtě, přijímající orgán je i nadále povinen činit všechny potřebné kroky k úspěšnému doručení písemnosti.

Po provedení doručení přijímající subjekt zašle spolu s kopií písemnosti (byla – li požadována) uvedený formulář *Potvrzení o doručení nebo nedoručení písemnosti (článek 10 nařízení Rady (ES) č. 1348/2000)* odesílajícímu subjektu s uvedením relevantních skutečností, tedy jakým způsobem byla písemnost adresátu doručena, zda osobně či poštou, apod. či naopak s uvedením důvodů nemožnosti doručení písemnosti. Taktéž se ve formuláři uvede datum doručení, kterým se v souladu s článkem 9 Nařízení rozumí datum, kdy je písemnost doručena dle právních předpisů přijímajícího členského státu. S ohledem na skutečnost, že datum uvedené v tomto formuláři je rozhodující a směrodatné pro odesílající subjekt, a též vzhledem k tomu, že formulář je vyplňován příslušnými přijímacími orgány, je datum uvedené na formuláři v praxi zcela postačující pro potvrzení provedení doručení adresátu písemnosti, aniž by bylo zapotřebí odesílajícímu orgánu ještě navíc vyhotovovat (například v případě osobního doručení písemnosti adresátu prostřednictvím soudu) doručenkou pro soudní doručovatele apod.

1.2. Doručování dle kapitoly č.II, části druhé

Část druhá kapitoly č. II Nařízení upravuje další možnosti způsobu doručení písemnosti adresátu.

Je to jednak možnost doručení konzulární nebo diplomatickou cestou nebo prostřednictvím diplomatických nebo konzulárních zástupců, přičemž tyto způsoby doručování by měly být skutečně jen výjimečné, proto se jimi nebudu v rámci této práce detailněji zabývat.

Dále se jedná o možnost doručování poštou, kdy článek 14 Nařízení stanoví, že každý členský stát může doručovat soudní písemnosti osobám s bydlištěm v jiném členském státě přímo poštou, a to za podmínek stanovených přijímajícími členskými státy. Tento způsob doručování je jedním z velkých přínosů Nařízení, protože se jedná de facto o nejsnazší způsob doručování písemností do členských států EU vůbec.

Česká republika si stanovila následující podmínky doručení soudních písemností poštou:

Písemnosti jednak musí být doručovány doporučeně do vlastních rukou s potvrzením o přijetí nebo obdobným dokladem, a dále doručované písemnosti musí být v českém jazyce nebo musí být opatřeny soudně ověřeným překladem do českého jazyka. Pokud jsou písemnosti doručovány na území České republiky občanu jiného členského státu, musí být písemnosti vyhotoveny v jednom z úředních jazyků státu, jehož je dotyčná osoba občanem. Porušení některé z těchto podmínek stanovených pro případ doručování poštou v rámci ČR má nutně za následek nemožnost účinného doručení předmětné písemnosti adresátu.

Pokud jde například o Francii¹⁰¹, doručení poštou dle čl. 14 Nařízení musí mít podobu doporučeného dopisu s potvrzením o přijetí a seznamem odeslaných dokumentů, nebo se taktéž může uplatnit jakákoliv jiná metoda, ze které bude možno zajistit určení data odeslání a doručení a taktéž určení odeslaných položek.¹⁰²

¹⁰¹ V kapitole č. III této práce pak bude pojednáno o doručování dle francouzské právní úpravy

¹⁰² Svoboda J.: Novinky v doručování písemností do členských států EU od 1.5.2004, Ad notam, roč. 10, č. 4 (2004), s. 99-103

Pokud však jde o toto doručování poštou, přestože je jistě jedním z velkých přínosů Nařízení, nelze prostřednictvím tohoto způsobu doručování postupovat ve všech případech. Na rozdíl od úpravy doručování prostřednictvím „odesílajících“ a „přijímajících“ subjektů, které téměř ve všech případech umožňuje buď předmětnou písemnost doručit anebo alespoň sdělit odesílajícímu subjektu, z jakého důvodu nebylo možno doručení provést, úprava doručování prostřednictvím pošty je v tomto ohledu problematičtější. Je tomu tak proto, že pokud například český soud zašle písemnost přímo fyzické osobě poštou do jiného členského státu, ne vždy je „osud“ doručení „jistý“. Z některých členských států se například doručení vůbec nemusí vrátit, neboť některé právní řády takový postup neznají. Anebo se např. z některých států vrátí písemnost nedoručená a soud se nemusí vůbec dozvědět, z jakých důvodů ji nebylo možno doručit, protože v některých státech doručující orgány nepostupují obdobně jako u nás (př. že by zakroužkovaly bod –adresát neznámý, či se odstěhoval apod.)¹⁰³

Posledním možným způsobem doručení soudní písemnosti upraveným v Nařízení, a to článku 15, je tzv. přímé doručení. Článek 15 zde stanoví, že Nařízení nebrání možnosti jakékoliv osoby zúčastněné na soudním řízení doručit soudní písemnosti přímo prostřednictvím úředních činitelů, úředníků či jiných příslušných osob přijímajícího členského státu. Vzhledem k tomu, že cit. článek dále stanoví, že každý členský stát může prohlásit, že je proti tomuto způsobu doručování, je nutno konstatovat, že Česká republika tohoto oprávnění využila a prohlásila, že je proti tomuto způsobu doručování na svém území. Z tohoto důvodu se rovněž o tomto způsobu doručování nebudu blíže zmiňovat.

¹⁰³ přednáška Mgr. Zuzany Fišerové na téma Mezinárodní a evropská justiční spolupráce v civilních a obchodních věcech, přednesená spolu s JUDr. Miroslavem Hrstkou ve dnech 28. – 29.2. 2008 na Justiční akademii v Kroměříži v rámci vzdělávací akce určené pro justiční a právní čekatele „Evropské a komunitární právo, ústavní a správní soudnictví“

1.3. Mimosoudní písemnosti

Pouze okrajově, pro úplnost, pokud jde o **mimosoudní písemnosti**, tento pojem není v Nařízení výslovně upraven, je třeba jej však vykládat široce, tedy jakožto písemnosti, které přestože nebyly vystaveny přímo soudem, se soudním řízením určitým způsobem souvisejí.¹⁰⁴ Musí se však v každém případě jednat o věci občanské a obchodní. Mimosoudními písemnostmi naopak nelze rozumět tzv. soukromá doručování mezi soukromoprávními subjekty mimo rámec soudního řízení (např. upomínka či reklamace).¹⁰⁵

Takovéto mimosoudní písemnosti lze tedy dle čl. 16 Nařízení zasílat za účelem doručení v jiném členském státě v souladu s ustanoveními Nařízení.

1.4. Nedostavení se žalované strany k soudu

Nařízení v poslední řadě upravuje případ nedostavení se žalované strany k soudu, a to v článku 19 Nařízení, který sleduje především ochranu práv žalovaného, jež byl adresátem soudního předvolání či obdobné písemnosti. Soud může pokračovat v řízení a vydat například rozsudek pro zmeškání pouze v případě, kdy je zjištěno, že písemnost byla doručena podle právních předpisů přijímajícího státu anebo že skutečně byla doručena žalovanému do místa jeho bydliště jiným způsobem, který je v souladu s Nařízením, přičemž v každém případě musí mít žalovaný dostatek času k přípravě své obhajoby. Článek 19 odst. 2 umožňuje výjimku spočívající v tom případě, že pokud písemnost byla zaslána v souladu s Nařízením, uplynulo nejméně 6 měsíců ode dne zaslání písemnosti a přes veškerou snahu nebylo obdrženo žádné potvrzení o doručení písemnosti, soud může tehdy i přes nedostavení se žalované strany k soudu vydat své rozhodnutí. Česká republika této možnosti využila, přičemž z tohoto důvodu je možné v českém soudním řízení tento článek aplikovat. Nařízení zároveň ještě upravuje i možnost prominutí lhůty k podání opravného prostředku v přiměřené lhůtě poté, co se žalovaný dozví o vydání rozhodnutí, a to za

¹⁰⁴ Svoboda J.: Novinky v doručování písemností do členských států EU od 1.5.2004, Ad notam, roč. 10, č. 4 (2004), s. 99-103

¹⁰⁵ K tomuto též Bohúnová P.: Jak doručovat v rámci EU?, Právo pro podnikání a zaměstnání, roč. 16, č. 4 (2007), s. 16-21

podmínky, že se bez svého zavinění o předvolání včas nedozvěděl a že jeho obrana není zjevně neodůvodněná.

1.5. Zhodnocení Nařízení

Pokud jde o zhodnocení Nařízení jako takového, je možné dle mého názoru konstatovat, že oproti původní úpravě rozříštěné v mezinárodních dvoustranných a mnohostranných úmluvách je přijetí Nařízení jistě přínosem, neboť úpravu pro případ doručování mezi členskými státy Evropské unie sjednocuje. Jednou z největších novinek, které zavádí, je úprava doručování prostřednictvím pošty, neboť tato možnost jistě do budoucna přispěje k rychlejšímu a snazšímu doručování než tomu bylo dosud. K tomu, aby však bylo doručování prostřednictvím pošty skutečně doručováním účinným a efektivním, je nutné, aby bylo opravdu postupováno v souladu s Nařízením. Měla by však nejdříve být vyjasněna celá řada procesních otázek, které prozatím zůstávají neřešeny a mohou otázku účinného doručení značně zkomplikovat. Bylo by jistě žádoucí, aby byl například sjednocen postup v případě doručování osobě neznámého pobytu, tedy jak mají v takovém případě členské státy postupovat. Jak již bylo shora uvedeno, v případě vedení řízení s evropským prvkem u českého soudu by totiž v takovém případě připadalo v úvahu ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 3 o.s.ř. V jiných státech však takovýto postup vůbec nemusí být předvídan, anebo může být upraven zcela jinak a jednodušeji, a to s ohledem na zásadu, že účastníci řízení by si sami měli být zodpovědní za svou doručovací adresu. Existuje však celá řada dalších procesních otázek, které by měly být vyřešeny, než bude moci být dle mého názoru skutečně primárně přistoupeno k doručování prostřednictvím pošty v souladu s Nařízením. Do té doby se jistě bude současně uplatňovat zejména způsob doručování předvídaný článkem 4-11 Nařízení, který sice lze považovat za způsob garantující ochranu práv adresáta písemnosti (při postupu v souladu s Nařízením), ale současně také přispívá k prodlužování řízení a zbytečnému zatěžování dožádaných soudů.

1.6. Výklad Nařízení prostřednictvím ESD

V případě nejasnosti ohledně výkladu některých ustanovení Nařízení musí v současné době soudy, a to samozřejmě i české soudy, postupovat prostřednictvím položení předběžné otázky Evropskému soudnímu dvoru (dále jen ESD). Tak tomu bylo například ve věci Plumex v. Young Sports NV, o kterém bych chtěla pouze ve stručnosti pojednat, neboť souvisí se shora uvedenými skutečnostmi a otázka, která v tomto případě nastala, by mohla nastat i v našich podmínkách, přičemž z těchto důvodů se mi jeví vhodné jej zmínit.

1.6.1. Plumex v. Young Sports NV

Ve věci Plumex v. Young Sports NV¹⁰⁶ rozhodoval ESD o předběžné otázce týkající se výkladu článků 4-11 a článku 14 Nařízení Rady ES č. 1348/2000, jež mu byla předložena ze strany belgického soudu. Spor v původním řízení vznikl z důvodu, že společnosti Plumex, jež byla společností dle portugalského práva, byl na adresu jejího sídla v Portugalsku doručen rozsudek belgického soudu ve věci společnosti Plumex proti belgické společnosti Young Sports NV. Doručení rozsudku přitom bylo uskutečněno jednak prostřednictvím přijímajících a odesílajících subjektů dle čl. 4 – 11 Nařízení a jednak poštou v souladu s čl. 14 Nařízení. Odvolání společnosti Plumex proti tomuto rozsudku bylo belgickým odvolacím soudem odmítnuto jako opožděné, neboť dle názoru soudu lhůta k podání odvolání začala běžet od prvního účinného doručení rozsudku, které bylo uskutečněno poštou. S tímto názorem však nesouhlasila společnost Plumex, která namítala, že Nařízení je nutno vykládat v tom smyslu, že doručování dle čl. 4-11 Nařízení je prioritním způsobem doručování a že naopak doručování poštou dle čl. 14 Nařízení je pouze subsidiární a nemůže mít přednost před doručováním prostřednictvím odesílajících a přijímajících subjektů a založit tak běh lhůty pro podání odvolání.

¹⁰⁶ případ C-473/04 Plumex v. Young Sports NV k dispozici na www.curia.eu.int

Z tohoto důvodu belgický Hof van Cassatie položil Evropskému soudnímu dvoru dvě předběžné otázky:

„ 1) Je doručování podle článků 4 až 11 včetně hlavním způsobem doručování a doručování přímo poštou podle článku 14 způsobem podpůrným v tom smyslu, že má první jmenovaný způsob doručování přednost před druhým způsobem, když byly oba uskutečněny podle právních předpisů?

2) Počíná v případě souběhu doručování adresátovi uskutečněného jednak v souladu s články 4 až 11 včetně a jednak přímo poštou v souladu s článkem 14 běžet lhůta k podání odvolání datem doručení v souladu s články 4 až 11 včetně, a nikoliv datem doručení v souladu s článkem 14?“

ESD v uvedeném rozsudku na položené předběžné otázky odpověděl v tom smyslu, že pokud jde o první předběžnou otázku, Nařízení nijak nenaznačuje, že by měla být zavedena hierarchie mezi oběma uvedenými způsoby doručování buď dle článků 4 až 11 anebo dle článku 14. Z tohoto důvodu tedy ESD uzavřel, že je možné doručit soudní písemnost jakýmkoliv z těchto způsobů zvlášť anebo naopak oběma těmito způsoby současně a souběžně, a to dle konkrétních okolností každého případu.

Pokud jde o druhou předběžnou otázku, ESD po důkladném zhodnocení situace a smyslu a cílů Nařízení stanovil, že v případě souběhu několika doručení uskutečněných v souladu s Nařízením, je nutné považovat za rozhodující to doručení, které bylo účinně učiněno jako první. Jestliže tedy v daném sporu bylo jakožto první učiněno doručení poštou, je namístě vycházet pro určení lhůty k odvolání z tohoto prvního účinného doručení. Soud se řídil nejen otázkou zájmu rychlosti řízení, ale též i skutečností, že již první účinné doručení umožnilo adresátovi seznámit se s předmětnou písemností a podniknout potřebné procesní kroky.

1.6.2. Gotz Leffler v. Berlin Chemie AG

Stejně tak je ještě možné zmínit rovněž rozsudek ESD ze dne 8.11.2005 ve věci Gotz Leffler v. Berlin Chemie AG¹⁰⁷, kterým ESD rozhodoval o předběžné otázce týkající

¹⁰⁷ případ C-443/03 Gotz Leffler v. Berlin Chemie AG k dispozici na www.curia.eu.int

se rovněž doručování soudních písemností dle Nařízení č. 1348/2000. V tomto případě došlo k tomu, že německá společnost, která byla účastníkem řízení na straně žalované, odmítla převzít písemnost, která jí byla doručena nizozemským soudem v nizozemštině. Nizozemský soud z tohoto důvodu konstatoval, že článek 8 Nařízení neupravuje právní důsledky odmítnutí přijetí soudní písemnosti z jazykových důvodů.

Nizozemský soud se proto obrátil na Evropský soudní dvůr, který k této otázce zaujal následující významné stanovisko, které je nutno mít na paměti v aplikační praxi :

„Článek 8 nařízení č. 1348/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud adresát písemnosti tuto písemnost odmítí z důvodu, že není vyhotovena v úředním jazyce přijímajícího členského státu nebo v jazyce odesílajícího členského státu, který tento adresát zná, lze tuto situaci napravit zasláním překladu písemnosti za podmínek stanovených nařízením č. 1348/2000 a v co nejkratší možné lhůtě.“

2. Doručování mimo EU

V rámci mezinárodního práva soukromého a procesního je doručování považováno za významnou součást mezinárodní právní pomoci, přičemž se zde postupuje na základě mezinárodního dožádání, jakožto součásti této mezinárodní právní pomoci.¹⁰⁸ Případy jak aktivní právní pomoci (při doručování do zahraničí), tak pasivní právní pomoci (při doručování do ČR) je v praxi nutné mít na paměti, neboť řízení, ve kterých se vyskytne cizí prvek, nejsou dnes již zdaleka ojedinělým případem. Z tohoto důvodu bych chtěla pouze ve stručnosti a zejména s přihlédnutím k praktickým otázkám zmínit i tyto případy doručování ve vztahu k jiným než členským státům Evropské unie.

Pokud se v průběhu řízení před českými soudy vyskytne cizí prvek a bude nutné přistoupit k doručování do ciziny, postup by měl vypadat následovně. Nejprve je zapotřebí zkoumat, zda se nejedná o doručování do některého z členských států Evropské unie, neboť zde by se aplikovalo Nařízení č. 1348/2000. V případě, že tomu tak není, bude soud zkoumat, zda se nejedná o zemi se kterou má Česká republika uzavřenou bilaterální smlouvu, upravující případ doručování v mezistátním styku. V případě České republiky, jak již bylo shora uvedeno, se v současné době z bilaterálních smluv týkajících se doručování, uplatní pouze bilaterální smlouva ve styku se Slovenskem. Pokud však nelze aplikovat ani bilaterální smlouvu, je nutné zkoumat, zda stát, kam má být doručováno, je či není členským státem Haagské úmluvy o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních z 15.11.1965¹⁰⁹. Jestliže předmětný stát není ani členem této Haagské úmluvy upravující doručování, je zapotřebí zjistit, zda se nejedná o členský stát Úmluvy o civilním řízení z roku 1954¹¹⁰. V případě pak, že se nejedná ani o členský stát této Úmluvy, přistoupí se k doručování diplomatickou cestou, tedy v České republice prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí.

¹⁰⁸ Bělohávek A.J.: Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci, *Bulletin advokacie*, č. 6 (2006), s. 24-32

¹⁰⁹ Ad pozn. č. 83

¹¹⁰ v ČR vyhláška č. 72/1996 Sb.

V České republice je základní princip tedy takový, že do členských států se doručuje podle Nařízení č. 1348/2000, do ostatních zemí, s nimiž má Česká republika uzavřenou bilaterální nebo případně mnohostrannou smlouvu, se bude při doručování postupovat podle takovéto smlouvy, přičemž teprve pokud se neuplatní ani jeden ze shora uvedených případů, doručuje se do takových států dle základního právního předpisu upravujícího mezinárodní právo soukromé, tedy dle zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním.

Pro doručování v mezinárodním styku je však zejména podstatná již shora uvedená Haagská úmluva z 15.11.1965, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1.6.1982. Článek 1 Haagské úmluvy stanoví, že úmluva se použije ve všech občanských a obchodních věcech, kdy má být soudní nebo mimosoudní písemnost zaslána do ciziny, aby tam byla doručena. Haagská úmluva se nepoužije v tom případě, kdy (pomineme-li doručování dle Nařízení v rámci členských zemí EU) speciální dvoustranná či mnohostranná smlouva, závazná pro Českou republiku, upravuje jiný a jednodušší režim.¹¹¹

Obecná úprava doručování v rámci mezinárodního práva soukromého je nastavena tak, že soudy a státní orgány nemohou doručovat písemnosti přímo adresátům na území jiných států (tedy mimo rámec EU). Úprava obsažená v Haagské úmluvě přinesla výrazné zlepšení oproti původní úpravě, kdy bylo veškeré doručování prováděno zejména konzulární cestou.¹¹² Haagská úmluva tedy v tomto směru přinesla zlepšení, avšak primárním předvídaným způsobem doručování v mezinárodním styku stanovuje doručování prostřednictvím určených státních orgánů. Čl. 10 Haagské úmluvy sice v odstavci prvním stanoví, že tato úmluva nebrání tomu, aby soudní písemnosti byly zaslány osobám v cizině přímo poštou, v případě že stát, ve kterém má být písemnost doručena nevznesl proti tomuto námítky, nicméně tato úprava je dle mého názoru na první pohled odlišněji nastavená než úprava v Nařízení č. 1348/2000. Jak bylo shora uvedeno a demonstrováno i na případě Plumex, Nařízení považuje způsob doručování poštou zcela rovnocenný

¹¹¹ Bělohávek A.J.: Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci, Bulletin advokacie, č. 6 (2006), s. 24-32

¹¹² Bělohávek A.J.: Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci, Bulletin advokacie, č. 6 (2006), s. 24-32

způsobu doručování prostřednictvím přijímajících a odesílajících subjektů, kdy sice členské státy EU si mohou stanovit podmínky, za kterých budou přijímat písemnosti zaslané poštou na svém území, ale Nařízení nepředvídá možnost, že by se členské státy od tohoto ustanovení celkově odchýlily nebo jej zcela vyloučily.

Nicméně z důvodu snahy o zjednodušení úpravy doručování v mezinárodním styku přistoupily jednotlivé státy k uzavírání zejména dvoustranných mezinárodních smluv, Česká republika například uzavřela smlouvu o právní pomoci a ji obdobné smlouvy s Polskem, Maďarskem, Slovenskou republikou a Německem.

Haagská úmluva tedy zakotvuje v čl. 2 povinnost každého smluvního státu této úmluvy určit jeden ústřední orgán, který bude pověřen přijímat žádosti o doručení došlé z jiných smluvních států a vyřizovat je. Na tento ústřední orgán dožádaného státu (v České republice jím je Ministerstvo spravedlnosti) se obracejí přímo soudy se žádostí o doručení, která je vyhotovena (obdobně jako v případě Nařízení) podle jednotného formuláře (vzor „*Žádost o doručení soudní nebo mimosoudní písemnosti v cizině*“), přičemž tento je přílohou Haagské úmluvy. K žádosti o doručení se připojí soudní písemnost, jež je předmětem doručení, a to ve dvojím vyhotovení. K žádosti o doručení dle uvedeného formuláře se zároveň ještě připojí další formulář, který také tvoří přílohu Haagské úmluvy, a to formulář označený: „*Základní údaje o písemnosti*“, kde je nutno mj. uvést povahu a předmět písemnosti, datum a místo dostavení se k jednání a další potřebné údaje. Dle článku 5 odst. 4 Haagské úmluvy se pak tato část žádosti doručí spolu s písemností adresátovi. Formuláře dle Haagské úmluvy se v souladu s čl. 7 této úmluvy vyhotovují vždy v jazyku francouzském nebo anglickém, a vedle toho mohou být ještě vyhotoveny v úředním jazyku státu, kde byla písemnost vyhotovena. Takto lze například vidět i formulář žádosti, kde každý řádek žádosti je vyhotoven přímo pod sebou v jazyce anglickém, francouzském a německém. Naopak pokud jde o samotné vyplňování formulářů, tyto se vyplňují buď v jazyce dožádaného státu anebo v jazyku francouzském či anglickém. Zde je tedy jazyková stránka formulářů žádostí a jejich vyplňování nastavena odlišně od úpravy v komunitárním právu dle Nařízení č.1348/2000.

Pokud jde o samotnou písemnost, článek 5 Haagské úmluvy stanoví, že ústřední orgán dožádaného státu může požadovat, aby byla písemnost sepsána nebo alespoň přeložena do úředního jazyku dožádaného státu.

Haagská úmluva následně v čl. 5 stanoví, že poté, co ústřední orgán dožádaného státu obdržel žádost o doručení spolu s písemností, přistoupí následně k doručení písemnosti nebo zařídí její doručení, a to stejně jako v případě Nařízení č. 1348/2000, tedy buď způsobem stanoveným právním řádem dožádaného státu, anebo zvláštní formou požadovanou žadatelem, pokud není v rozporu s právním řádem dožádaného státu.

Po provedení doručení pak ústřední orgán dožádaného státu následně přistoupí k vyhotovení osvědčení, tedy opět formuláře obsaženého v příloze k Haagské úmluvě a nazvaného prostě „*Osvědčení*“, který má již dle první věty na první pohled jakousi „slavnostnější formu“ než *Potvrzení o doručení* či *nedoručení písemnosti* dle Nařízení č. 1348/2000. V Osvědčení pak ústřední orgán dožádaného státu uvede v souladu s článkem 6 Haagské úmluvy datum, formu a místo doručení a určení a podpis osoby, které byly písemnost předány, přičemž naopak v případě nedoručení písemnosti ústřední orgán dožádaného státu uvede důvody, pro které nemohla být písemnost doručena. Jazyková pravidla pro vyhotovení a vyplnění tohoto formuláře jsou totožná s tím, co bylo shora uvedeno, tedy je zapotřebí postupovat dle čl. 7 Haagské úmluvy. Toto osvědčení následně ústřední orgán dožádaného státu zašle přímo žadateli.

Haagská úmluva rovněž dále upravuje další možné způsoby a postupy doručování, tedy prostřednictvím diplomatických zástupců či konzulárních úředníků dle čl. 8 Haagské úmluvy, prostřednictvím pošty nebo oprávněných úředních osob dle čl. 10 Haagské úmluvy, zároveň však stanoví možnost smluvních států Haagské úmluvy odmítnout tyto způsoby doručování. S ohledem na skutečnost, že Česká republika této možnosti na svém území využila, je tedy bezpředmětné o těchto způsobech zde dále pojednávat.

III. Právní úprava doručování v jiných státech EU - Francie

V následující pasáži bych chtěla pojednat alespoň ve stručnosti o právní úpravě doručování ve Francii, kterou jsem si vybrala jakožto jednu ze členských zemí EU, neboť má odlišnou a svým způsobem i snazší úpravu doručování než Česká republika v tom smyslu, že každý je odpovědný za svou doručovací adresu¹¹³.

Právní úpravu doručování upravuje ve Francii Nový občanský procesní řád¹¹⁴, v článku 653 a násl. Pokud pomineme úpravu doručování do jiných států a budeme se věnovat pouze úpravě doručování v rámci území Francie, NCPC rozlišuje dvě základní formy doručování. Rozlišuje se jednak prosté „doručování“ jako takové, které se ve francouzštině nazývá „Notification“, a jednak „soudní doručování“ – ve francouzštině „Signification“, které je prováděno prostřednictvím soudního vykonavatele (ve francouzštině „Huissier de justice“). Soudního vykonavatele dle francouzské úpravy ovšem nelze zaměňovat se soudním vykonavatelem dle české právní úpravy, natož s naším soudním doručovatelem. Soudní doručování je nutné vždy, když je vyžadováno zákonem, nicméně je možné tak učinit i v případě, kdy u určitých písemností či v jiných konkrétních případech zákon přímo neukládá povinnost soudního doručování. Naopak doručování prostřednictvím faxu či emailu není ve francouzském právu možné.

1. Místo doručování

Pokud jde o doručování fyzickým osobám, doručení se provádí do místa bydliště adresáta. V případě, kdy bude doručení provedeno do vlastních rukou adresáta, doručení je účinné, ať už byla fyzické osobě písemnost předána kdekoliv, například i na pracovišti. Doručení je také možné do místa „zvoleného bydliště“, a to v případě, kdy tak stanoví nebo povoluje zákon.

¹¹³ O institutu povinné doručovací adresy a s tím spojené odpovědnosti bude pojednáno blíže ještě dále v této kapitole a rovněž i v kapitole IV této práce týkající se navrhované novely o.s.ř.

¹¹⁴ Nouveau Code de Procédure Civile, dále také jen „NCPC“

V případě právnických osob se doručování provádí do místa jejich sídla, pokud takové doručení není možné, lze též doručit písemnost oprávněné osobě, přičemž v zákoně je uvedeno přímo „jednomu z jejich členů, způsobilých k přijetí písemnosti“. K účinnému doručení však naopak v těchto případech nepostačí předání písemnosti například sekretářce, recepční apod., neboť se skutečně musí jednat o oprávněnou osobu, jak ji zákon shora definuje.

Jestliže je účastník řízení zastoupen, jsou písemnosti s výjimkou rozsudků doručovány přímo jeho zástupci.

2. „Prosté“ doručování („Notification“)

Prosté doručování se děje běžným způsobem, tedy zasláním písemnosti v zalepené obálce prostřednictvím pošty anebo předáním písemnosti adresátovi v soudní kanceláři oproti potvrzení podpisem nebo na potvrzence. Pokud je doručován prostřednictvím pošty obyčejný dopis, postačí jeho vhození do poštovní schránky adresáta. V případě, že jde o doporučený dopis s potvrzenkou, předá jej poštovní doručovatel adresátovi. Pokud adresát nebyl zastižen, ponechá poštovní doručovatel oznámení o uložení písemnosti v místě bydliště adresáta s tím, že si adresát může ve lhůtě 15 dnů vyzvednout písemnost na poště. Jestliže ani v této lhůtě nebude písemnost vyzvednuta, bude vrácena zpět odesílateli. V případě, kdy bude zjištěno, že adresátovi nebylo řádně doručeno, bude nutno přistoupit k soudnímu doručení takové písemnosti.

3. Soudní doručování („Signification“)

Soudní doručování provádí soudní vykonavatel příslušný podle sídla soudu v obvodu, kde se nachází bydliště adresáta písemnosti.

Soudní vykonavatel je úřední osobou, je jmenován Ministrem spravedlnosti, a má výhradní „monopol“ na provádění soudního doručování. V rámci jeho dalších monopolních oprávnění je zapotřebí zmínit zejména pravomoc provádět výkon

soudních rozhodnutí, dále například zajišťovat pořádek v průběhu soudního jednání apod. Mimo to ale vykonává další aktivity jako například vyhotovování protokolů soudního vykonavatele, sepisování soukromoprávních listin, poskytování právních rad atd. Současné postavení soudních vykonavatelů ve Francii upravuje nařízení z 2.11.1945 a prováděcí dekret z 29.2.1956, tyto předpisy vymezují hranice „monopolu“ soudních vykonavatelů, upravují jejich profesní odpovědnost, upřesňují jejich statut apod. Soudní vykonavatelé vykonávají svou profesi v rámci pevně vymezeného území, které v zásadě odpovídá obvodu „instančního soudu“ („Tribunal d'instance“), v němž se nachází sídlo soudního vykonavatele, přestože jejich působnost může být někdy rozšířena na obvody více instančních soudů, které všechny spadají pod jeden „soud vyšší instance“ („Tribunal de grande instance“). Každý soud vybírá ze soudních vykonavatelů, které k jeho soudu „spadají“, určité soudní vykonavatele („Huissiers audienciers“), kteří konají službu v soudní síni a jsou pověřeni asistovat při soudních jednáních a zajišťovat pořádek a řád soudního jednání.

Jen pro úplnost, soudní vykonavatel musí být francouzské národnosti, musí mít právnické vzdělání, minimálně dvouletou praxi v kanceláři soudního vykonavatele a v závěru složit odbornou zkoušku.

Soudní doručování zásadně nemůže být prováděno před šestou hodinou ranní a po deváté hodině večer, stejně tak ani v neděli či o svátcích. Pouze výjimečně v nutných případech může soudce povolit doručení i v neděli či o svátcích, avšak není možno se odchýlit od stanoveného zákazu týkajícího se nočních hodin.

Soudní doručování se v zásadě provádí osobně, přímo do vlastních rukou adresáta („signification à personne“), přičemž soudní vykonavatel je povinen provést všechny možné kroky k doručení písemnosti přímo adresátovi, což například zahrnuje i povinnost vykonavatele pokusit se doručit písemnost adresátu do nemocnice, pokud mu je známo, že adresát byl hospitalizován.¹¹⁵ Naopak soudní vykonavatel není povinen se opakovaně dostavit do místa bydliště adresáta k předání písemnosti jemu osobně jen proto, že tento při prvním pokusu o doručení nebyl přítomen.

¹¹⁵ Croze H., Morel Ch., Fradin O.: Procédure civile, Manuel pédagogique et pratique, 1.vyd. (2001), édition Litec, Paris

Jestliže soudní vykonavatel podnikne veškeré potřebné kroky k doručení písemnosti přímo jejímu adresátu a přesto jeho snaha zůstala bez výsledku (zákon zde navíc stanoví, že soudní vykonavatel je poté povinen písemně uvést všechny kroky, které podnikl k doručení písemnosti a okolnosti, které zabránily úspěšnému doručení), přistoupí soudní vykonavatel k doručování „do místa bydliště“ („signification à domicile“). V takovém případě pak může soudní vykonavatel předat písemnost jakékoliv osobě nacházející se v bydlíšti adresáta. Pokud nikdo není zastížen, může též písemnost předat ostraze nemovitosti nebo nakonec i sousedovi, avšak vždy jen za podmínky, že některá z těchto osob je ochotna písemnost přijmout a uvede vykonavateli své jméno a příjmení a postavení. Tyto údaje následně soudní vykonavatel uvede na kopii písemnosti. Vykonavatel je rovněž povinen nechat v bydlíšti adresáta „avis de passage“, tedy jakési oznámení, ve kterém informuje adresáta o postupu, který učinil.

Po provedení těchto úkonů pak navíc soudní vykonavatel musí zaslat adresátu písemnosti obyčejný dopis, a to nejpozději první pracovní den po provedení doručení, ve kterém adresáta informuje o provedení soudního doručení.

Jestliže adresát písemnosti nebyl zastížen a ani v místě bydliště nebyl nikdo, kdo by mohl či byl ochoten písemnost převzít, soudní vykonavatel poté, co se ujistí o pravdivosti bydliště adresáta, a též poté, co opravdu učinil veškeré potřebné kroky k doručení písemnosti (jak je shora uvedeno) jak přímo adresátovi, tak k doručení „do místa bydliště“, a přesto přes veškerou snahu se nepodařilo písemnost doručit, přistoupí k uložení písemnosti v kanceláři soudního vykonavatele. Zde bude písemnost uložena po dobu tří měsíců. Soudní vykonavatel musí nicméně i v tomto případě zanechat v poštovní schránce adresáta oznámení o uložení zásilky („avis de passage“), kde adresáta upozorní, že si musí písemnost vyzvednout co nejdříve v kanceláři soudního vykonavatele, a stejně jako ve shora uvedeném případě pak musí navíc nejpozději první pracovní den po provedení doručení zaslat adresátu písemnosti obyčejný dopis, ve kterém jej informuje o provedení soudního doručení.

Doručování písemností a zejména soudních rozhodnutí v případě osoby, jejíž bydliště, ani pobyt či místo zaměstnání není známo, je pak následující:

Čl. 659 NCPC stanoví, že soudní vykonavatel vyhotoví protokol o neúspěšném vyhledávání, kde přesně uvede veškeré okolnosti a kroky, které podnikl k nalezení adresáta. Pod sankcí neplatnosti pak soudní vykonavatel ten samý den, nebo nejpozději následující pracovní den, zašle adresátu uvedený protokol spolu s doručovanou písemností, a to jak doporučeným, tak i „obyčejným“ dopisem s doručenkou na poslední známou adresu adresáta.

Tato forma doručení, která od roku 1989 nahrazuje původní doručování Prokuratuře, má za následek počátek běhu měsíční odvolací lhůty, po jejímž uplynutí se rozhodnutí soudu stane pravomocným. Adresát písemnosti, který se nedozvěděl o rozhodnutí vydaném v jeho nepřítomnosti, a kterému bylo uvedeným způsobem doručeno, může v každém případě požadovat u odvolacího soudu o „vynětí z prekluzivní lhůty“, a tedy o možnost podat odvolání i po uplynutí uvedené odvolací lhůty. Shora uvedené „vynětí z prekluzivní lhůty“ však může požadovat pouze ve lhůtě dvou měsíců, které následují po doručení soudním rozhodnutí (to je vykonatelným exekučním titulem), anebo ve lhůtě dvou měsíců od prvního úkonu v rámci exekuce, který má za následek omezení v dispozici s celým či částí dlužníkovy jmění. V takovýchto případech, tedy v uvedené lhůtě dvou měsíců, může dotyčná osoba požádat o „vynětí z prekluzivní lhůty“ a této její žádosti bude vyhověno v případě, že bez svého zavinění a bez „podvodného jednání“ z její strany se nedozvěděla o vydaném rozhodnutí soudu v dostatečné lhůtě, aby podala řádné odvolání, anebo jestliže bez svého zavinění nemohla činit úkony.

Bylo by tedy dle mého názoru vhodné si vzít například takovouto úpravu za příklad pro inspiraci, neboť současná úprava postupu doručování osobám neznámého pobytu v českém právním řádu je častou příčinou prodlužování řízení (je zapotřebí provádět podrobné šetření, jak bylo shora uvedeno, a v případě nenalezení místa pobytu takové osoby přistoupit k ustanovení opatrovníka dle § 29 odst. 3 o.s.ř.) Naopak pokud by bylo možno doručovat osobě neznámého pobytu na povinně hlášenou adresu pro doručování, a to tedy fikcí doručení, nebylo by následně nutné přistupovat k ustanovení opatrovníka, který i přes své ustanovení po pravdě ne vždy řádně hájí zájmy jím zastupované osoby. Navrhovaná novela o.s.ř. naopak, jak bude dále uvedeno, navrhuje ustanovovat opatrovníkem zejména advokáty, kteří budou tuto činnost vykonávat za úplatu, ale i jiné osoby, ovšem tyto jen s jejich souhlasem.

Všechny postupy, formality a náležitosti, které soudní doručovatel vykonal, stejně tak jako údaje o osobách, kterým byla písemnost případně předána, soudní vykonavatel zaznamenává v listině nazvané „acte d’huissier de justice“, tedy jakási listina soudního vykonavatele, přičemž tato listina slouží k usnadnění ověření platnosti doručení. Údaje uvedené soudním vykonavatelem je tedy zapotřebí považovat za platné a pravdivé, ledaže by byla soudem popřena pravost této listiny (ve zvláštním řízení).

V případě porušení podmínek stanovených zákonem pro doručení dle NCPC, může být prohlášena neplatnost doručení písemnosti, avšak jen jestliže zde existuje stížnost některé strany řízení, soudce není povinen přihlížet k neplatnosti doručení z úřední povinnosti.

Pokud jde o doručování přímo rozsudku, rozsudky jsou většinou účastníkům řízení doručovány soudně, tedy prostřednictvím soudního vykonavatele, zejména jsou vždy doručovány přímo účastníkům řízením. Důležité však je, že v případě povinného zastoupení účastníků advokátem musí být nicméně rozsudky vždy nejprve doručeny zástupcům účastníků. Je tomu tak z toho důvodu, aby zástupce účastníka měl možnost být informován dříve než účastník o vydaném rozhodnutí a mohl tak „užitečně“ informovat svého klienta o dalších krocích, které je posléze možné podniknout.

4. Další související otázky

Pokud jde o samotnou úpravu doručovací adresy ve Francii, pojem „bydliště“ („domicile“) označuje místo, kde určitá osoba bydlí, ale také určité místo, kam takovou osobu její zájmy pravidelně přivádějí. Jedná se tedy o určité stálé místo, považované za permanentní místo určité osoby, což umožňuje dle názoru odborníků spojovat místo bydliště s vyvratitelnou domněnkou permanentní přítomnosti dané osoby v tomto místě.

Každý právní subjekt má ve Francii povinnost zvolit si místo bydliště, tedy místo kde se nachází jeho zájmy, jak bylo shora uvedeno. Toto místo umožňuje následně určit soudní či správní orgány, které jsou místně příslušné v případném řízení.

Místo bydliště zahrnuje dva základní principy, kterými jsou jednak nezbytnost místa bydliště a jednak jedinečnost místa bydliště. Nezbytnost místa bydliště značí nutnost přesně určeného a stálého místa bydliště určité osoby, přičemž například i osoby, které často cestují kvůli svému zaměstnání, jsou povinny se „nahlásit“ v obci, se kterou si přejí být nadále spojovány. Pokud jde o jedinečnost místa bydliště, každá osoba smí mít pouze jediné místo bydliště. Z tohoto plynou časté nesrovnalosti mezi místem bydliště („domicile“) a místem pobytu („résidence“). Místo bydliště je místem, které umožňuje se s určitou osobou spojit po právní stránce, aniž by bylo rozhodující zda tam opravdu trvale bydlí či nikoliv.

Tyto skutečnosti by dle mého názoru rozhodně mohly a měly sloužit pro inspiraci v našich podmínkách, přičemž jak bude dále uvedeno v rámci pojednání o navrhované novele o.s.ř., je již o takovémto řešení vážně uvažováno, neboť by mohlo přispět k odstranění problémů s doručováním spojených.

Pokud jde dále o samotný postup při podávání žaloby, v případech, kdy je žaloba podávána u soudu vyšší instance (TGI)¹¹⁶, což jsou nejčastější případy, se většinou jedná o spory, v nichž je povinné zastoupení advokátem, a to až na některé výjimky. V těchto případech se řízení zahajuje na základě tzv. „předvolání“ („assignation“), které vystavuje soudní vykonavatel a ve kterém dle čl. 55 NCPC žalobce de facto předvolá svého „protivníka“ v daném sporu k dostavení se k soudu. Naopak například v řízení o rozvodu, či jiných řízeních před soudem vyšší instance, kde není vyžadováno povinné zastoupení advokátem, se žaloba podává prostřednictvím návrhu.¹¹⁷ Předvolání dle čl. 56 NCPC musí pod sankcí neplatnosti zahrnovat jednak označení soudu, ke kterému je žaloba podávána, jednak předmět sporu a vyličení rozhodujících skutečností, uvedení toho, že pokud by se žalovaný nedostavil k soudu, vystavuje se možnému vynesení rozsudku založeného pouze na údajích, které uvedl

¹¹⁶ Soud vyšší instance rozhoduje ve sporech mezi soukromými osobami, kdy částky přesahují 7600 EUR a rovněž v dalších sporech bez ohledu na žalovanou částku, které se týkají např. záležitostí rodiny (rozvod, dědictví...) apod.

¹¹⁷ k tomu blíže: Evropská soudní síť ve věcech civilních:
http://ec.europa.eu/civiljustice/news/whatsnew_cs.htm

žalobce. Předvolání v neposlední řadě musí navíc obsahovat i zvolení advokáta žalobcem a lhůtu, ve které je žalovaný povinen si advokáta zvolit. Tato lhůta, ve které si žalovaný musí zvolit advokáta („délai de comparution“), je patnáctidenní a počíná běžet od soudního doručení předmětného předvolání. O tom, že si žalovaný zvolil svého advokáta, musí dotyčný takto zvolený advokát vyrozumět advokáta žalobce a zároveň uvést kompletní údaje o žalovaném, a to pod hrozbou nepřipustnosti jeho „závěrů“ (tedy obrany žalovaného) v dané věci. Je tomu tak zejména z důvodu, že čl. 59 NCPC stanoví, že žalovaný musí (pod hrozbou prohlášení nepřipustnosti jeho obrany) uvést v případě, že se jedná o osobu fyzickou své jméno a příjmení, zaměstnání, bydliště, národnost, datum a místo narození a v případě, že jde o osobu právnickou, musí uvést formu společnosti, název, sídlo a orgán, který jejím jménem jedná. Jedno vyhotovení listiny, kterým je advokát žalovaného ustanoven, pak musí být rovněž předáno do sekretariátu soudní kanceláře (le secrétariat – greffe).¹¹⁸

Stejně tak se ale strany sporu mohou dohodnout a namísto shora uvedeného „předvolání“ nebo návrhu v ostatních případech, mohou podat soudu tzv. spojený návrh, přičemž zde se jedná o společný dokument, který strany předloží soudu a ve kterém uvedou své nároky a označí zejména skutečnosti, ohledně kterých se neshodnou.

Jsem toho názoru, že nejen institut povinného zastoupení advokátem,¹¹⁹ ale i tento spojený návrh („requete conjointe“) dle čl. 57 NCPC by rovněž mohl sloužit k inspiraci pro naši případnou budoucí právní úpravu, neboť tento institut by v případech, kdy jsou strany sporu alespoň schopny se již v začátku dohodnout na sestavení společného dokumentu, kde uvedou své nároky a skutečnosti, z nichž tyto nároky dle jejich úvah plynou, jistě mohl přispět ke zkrácení délky řízení. Soudce by již nemusel zasílat žalobu žalovanému s výzvou k vyjádření, což je velmi často, jak již bylo několikrát shora uvedeno, spojeno s problémy v doručování, když soudce musí například pátrat po pobytu žalovaného. Nicméně i v případech, kdy problémy s doručováním nejsou, je přesto zapotřebí vyčkat vyjádření žalovaného či alespoň uplynutí určité stanovené lhůty k možnosti následného vydání rozsudku pro zmeškání

¹¹⁸ Croze H., Morel Ch., Fradin O.: Procédure civile, Manuel pédagogique et pratique, 1.vyd. (2001), édition Litec, Paris, s. 270

¹¹⁹ o němž bude pojednáno v závěru této práce

či pro uznání. Konečně jsou samozřejmě i případy, kdy se žalovaný sice vyjádří, ale soudce jej i přesto například musí vyzývat k doplnění jeho vyjádření, z důvodu, že žalovaný nevykládá veškeré skutečnosti apod., což nepochybně přispívá k délce řízení. V těchto případech by tedy takový spojený návrh byl zcela jistě přínosem, když strany by již zde uvedly skutečnosti, které jsou mezi nimi sporné a soudce by nemusel sám v předmětném řízení složitě zjišťovat, jaké skutečnosti jsou mezi účastníky sporné a jaké nikoliv.

IV. Doručování dle soudního řádu ze dne 1.8.1895 č. 113 říš. zák.

V rámci této kapitoly bych chtěla provést menší exkurs do právní úpravy doručování podle civilního řádu soudního z roku 1895, neboť přestože jde o právní normu již více než 100 let starou, jednalo se o velmi „pokrokovou“ a zdařilou úpravu, která zavedla nové moderní principy do tehdejších procesních institutů, přičemž celá úprava byla zcela systematicky uspořádána.¹²⁰ V letech 1895 a 1896 došlo ke kodifikaci civilního procesu, a to přijetím jurisdikční normy, civilního řádu soudního a exekučního řádu, přičemž tato úprava byla převzata i Československou republikou a s několika dílčími novelami platila až do roku 1951.¹²¹

Základní úpravu týkající se doručování soudních písemností obsahoval soudní řád ze dne 1. srpna 1895 č. 113 říš. zák.¹²² J.Vávrů¹²³ v této souvislosti uvedl, že: *„soudní řád z r. 1781 měl o doručování předpisy velice kusé a neúplné, z čehož povstávaly často nesnáze pro soud a průtahy i materiální škoda pro stranu, právní pomoc hledající; tomuto nedostatku odpomáhají nový soudní řád a jednací řád¹²⁴ úplně, neboť obsahují o doručování předpisy tak obsáhlé, podrobné a jasné, že nebude lze nikomu vyhýbatí se na dlouho moci práva.“*

Soudní řád upravoval tři způsoby doručování, a to poštou, soudními sluhy anebo prostřednictvím obecního starosty. V případě doručování poštou soudní řád stanovil, že písemnosti musí být odevzdány v uzavřené a pečeti opatřené obálce, přičemž ke každé poštovní zásilce musí být přiložen zpáteční lístek. Zpáteční lístky se již dle tehdejší úpravy dělily na tři druhy, a to na bílé – určené pro doručování nikoli do vlastních rukou s možností náhradního doručení, na modré – pro písemnosti určené

¹²⁰ Winterová A. a kol.: Civilní právo procesní, 3.aktualizované a doplněné vyd. (2004), Linde Praha a.s., Praha, s. 61

¹²¹ Winterová A. a kol.: Civilní právo procesní, 3.aktualizované a doplněné vyd. (2004), Linde Praha a.s., Praha, s. 61

¹²² v rámci této kapitoly dále také jen „soudní řád“ nebo „s.ř.“

¹²³ Vávrů J.: O doručování dle nového soudního řádu ze dne 1.8.1895, Nakladatel Václav Kraus, knihkupec, Tábor

¹²⁴ jednací řád ze dne 5.5.1897 č. 112 ř.z., v rámci této kapitoly dále také jen „jednací řád“ nebo „j.ř.“

do vlastních rukou adresáta, a dále na žluté – pro doručení „knihovnických výměřů“ určených do vlastních rukou. V tomto směru lze spatřovat evidentní inspiraci dnešních druhů obálek¹²⁵ a doručenek uvedenými zpátečními lístky. Jednací řád pak upravoval případy, kdy mělo být doručováno prostřednictvím soudních sluhů, přičemž tito kromě doručování v rámci obvodu soudu, u kterého byli ustanoveni, obstarávali rovněž doručování uvnitř soudní budovy a případně i doručování ostatním úřadům v obvodu soudu.¹²⁶ V případě doručování prostřednictvím soudních sluhů nebo orgánem obce prokazoval doručení tzv. list doručný, který byl veřejnou listinou mající „průvodní moc“. Zajímavý je již tehdejší výklad a původ takovéto moci, když „průvodní moc má svůj základ ve veřejné důvěře, která se přikládá doručujícím orgánům“.¹²⁷ I doručné listy byly stejně jako shora uvedené zpáteční lístky trojího druhu.

Stejně tak lze konstatovat, že současnou úpravu §50 o.s.ř. zřejmě inspirovala jednak úprava jednacího řádu stanovující, že pokud se adresát „zdráhal podepsat“ doručný list, měl doručující orgán takovou skutečnost na doručném listu poznamenat a uvést důvody pro odepření podpisu. Soudní řád pak odepření písemnosti doplňoval, když stanovil, že „zdráhá-li se osoba písemnost přijmout“, má se jí písemnost zanechat v místě doručení anebo popř. uložit na poštovním úřadě či u starosty, přičemž toto zanechání nebo uložení písemnosti má účinek doručení, jestliže přijetí písemnosti bylo odepřeno bez zákonité příčiny, kterou posoudí soud.

Zajímavým je také postup, jakým se provádělo nařízení soudu ohledně konkrétního způsobu doručení: „nařízení ohledně způsobu doručení děje se stručným dodatkem, který se učiní na konceptu soudního vyřízení nebo příkazu, kanceláři daného (§211 odst. 2 j.ř.) a má k tomu použito býti zkratek, jež podrobně vypisují §§ 212 a 213 j.ř.“¹²⁸ Dále pak, pokud měla být písemnost doručena jen k vlastním rukám adresáta, připojilo se vedle označení osoby adresáta na konceptu soudního vyhotovení slovo

¹²⁵ o kterých bylo pojednáno v kapitole I / 2 této práce

¹²⁶ Vávru J.: O doručování dle nového soudního řádu ze dne 1.8.1895, Nakladatel Václav Kraus, knihkupec, Tábor

¹²⁷ Vávru J.: O doručování dle nového soudního řádu ze dne 1.8.1895, Nakladatel Václav Kraus, knihkupec, Tábor

¹²⁸ Vávru J.: O doručování dle nového soudního řádu ze dne 1.8.1895, Nakladatel Václav Kraus, knihkupec, Tábor

„modrý“ nebo „žlutý“, pro specifikaci druhu doručného listu nebo zpátečního lístku. Pokud měla být písemnost doručena soudním sluhou, připojilo se vedle označení adresáta slovo „soudní sluha“. Tyto skutečnosti shledávám velmi zajímavými při představě, že obdoba takového postupu se v praxi soudů zachovala de facto dodnes.¹²⁹

Již tehdejší úprava dále obsahovala institut zmocněnce pro doručování, kterého si strany volily buď dobrovolně anebo k tomu byly soudem vyzvány, pokud to vyžadoval pořádek a urychlení řízení. Zajímavým pak byl postup, pokud účastník neuposlechl nařízení soudu ohledně jmenování zmocněnce pro doručování, neboť v takovém případě mohla být všechna následující doručení účastníku vykonána tak, že písemnosti byly odevzdány poště s uvedením známé adresy účastníka, přičemž tímto odevzdáním poště se považovalo doručení za vykonané, i když se zásilka vrátila soudu zpět jako nedoručitelná. Pokud doručování poštou nebylo v daném případě možné, bylo dotyčnému účastníku oznámeno, že písemnosti jemu určené budou nadále ukládány u soudu s účinkem doručení.

Soudní řád dále upravoval v § 102 institut náhradního doručení: „*když osoba, které doručeno býti má, nebyla v bytu svém zastižena, může písemnost platně doručena býti domácí osobě, v dotyčném bytu se nacházející a k rodině patřící, anebo osobě v dotyčné rodině sloužící; osoby tyto musí však býti dorostlé, tedy aspoň přes 14 roků staré a musí býti doručujícímu orgánu známy*“.¹³⁰ Soudní řád pak upravoval ještě další osoby, kterým bylo možno písemnost náhradně doručit, jestliže příslušníkům rodiny doručit nebylo možné. Jestliže byl i tento pokus neúspěšný, byla písemnost

¹²⁹ V současné praxi referáty pro kancelář, které se buď napíší na zadní stranu příslušného rozhodnutí či na samostatnou stranu a vloží se do spisu, vypadají například následujícím způsobem:

K.: Ve věci (této) k výsledku svědka na den v hodin do jednací síně č.dv. ...

volej (vzor 038 o.s.ř.), poštou, obálka č. IX – bílá

..... (jméno, příjmení, adresa)

anebo

K.: Ve věci (této) doruč obálku (jméno, příjmení) na adresu

- pouze do vlastních rukou

a to prostřednictvím soudního doručovatele.

anebo

K: Rozsudek zašli:

1. Zástupci žalobce – dle čl. 1, obálka č. VI.

2. Žalovanému - dle čl. 1, obálka č. II

¹³⁰ Vávru J.: O doručování dle nového soudního řádu ze dne 1.8.1895, Nakladatel Václav Kraus, knihkupec, Tábor

uložena u poštovního úřadu nebo u obecního starosty. Náhradní doručení bylo vyloučeno například v případě doručování žaloby žalovanému.

Dalším zajímavým momentem pak jsou ustanovení soudního řádu týkající se změny bydliště účastníků řízení. Dle § 111 s.ř. jestliže účastník změnil v průběhu řízení své bydliště, byl povinen tuto skutečnost oznámit soudu, přičemž pokud tak neučinil a jeho pobyt tedy nebyl soudu znám, bylo možné účastníku i nadále účinně doručovat v místě původního bydliště. Nebylo v takovém případě ani nutné zanechávat písemné oznámení na dveřích bytu adresáta, namísto toho se učinilo ústní sdělení pronajímateli domu nebo dozorci, pokud tam bydleli, o tom, že písemnost pro účastníka je uložena na poště nebo u starosty. Písemnost nebylo nicméně možné uložit ihned, ale teprve po pokusu doručujícího orgánu o zjištění nového pobytu účastníka, například dotazem v domě nebo u sousedů.¹³¹

Velmi zajímavým a podnětným pak shledávám ustanovení § 112 s.ř., které umožňovalo doručování mezi advokáty. Tento způsob doručování spočíval v tom, že advokát jedné strany zaslal písemnost přímo advokátu protistrany, a to buď prostřednictvím zvláštního posla nebo poštou. Doručování mezi advokáty bylo možné v případech, že obě strany byly zastoupeny advokátem, advokát jedné strany se sám soudu nabídl, že doručení provede, a advokát protistrany byl s tímto způsobem doručení srozuměn a svůj souhlas s tímto způsobem doručení projevil zároveň s nabídkou prvního advokáta o provedení doručení. Provedení doručení se vykazovalo prostřednictvím písemného stvrzení advokáta, jemuž byla písemnost doručena, přičemž toto stvrzení muselo obsahovat jednací číslo písemnosti, jméno soudu, den předání písemnosti advokátu a podpis advokáta – adresáta písemnosti. Toto stvrzení se považovalo za osvědčení toho, že písemnost byla doručena protistraně, a kdy se tak stalo a bylo nutné s ním nakládat stejně jako s doručným listem. V tomto tedy spatřuji hlavní výhodu uvedené úpravy, že tedy písemné stvrzení přijetí písemnosti

¹³¹ (v této souvislosti lze poukázat rovněž na současnou praxi, kdy soudnímu doručovateli lze uložit, aby provedl pokus o zjištění nového místa pobytu určitého účastníka:

K.: Ve věci (této) doruč obálku (jméno, příjmení) na adresu

- pouze do vlastních rukou

a to prostřednictvím soudního doručovatele, který nechť v případě nepřítomnosti či nezastížení dotyčného provede šetření, zda se dotyčný na uvedené adrese zdržuje. Soudní doručovatel ať podá podrobnou zprávu o výsledku šetření.

advokátem – adresátem písemnosti – mělo stejné účinky, jako kdyby jej provedl soud. Z tohoto důvodu také naše současná právní úprava s ustanovením upravujícím možnost doručování mezi účastníky navzájem, a sice ustanovením § 79 odst. 3 věta druhá¹³², se nemůže se shora uvedenou úpravou srovnávat, když v ustanovení § 79 odst. 3 věta druhá se konkrétně jedná pouze o doručení žaloby, přičemž v každém případě jde o fakultativní úkon žalobce, bez přímé ingerence soudu, s nímž nejsou spojeny žádné přímé procesní důsledky.¹³³ Navrhovaná novela o.s.ř. v ustanovení § 50e¹³⁴ sice počítá s určitou možností doručování písemností mezi účastníky či jejich zástupci navzájem na základě jejich žádosti spojené s následným pověřením soudem, nicméně tento princip se od shora uvedené úpravy, zavedené soudním řádem z roku 1895 liší.¹³⁵

Další zajímavou úpravu obsahovala ustanovení § 115 a § 116 s.ř., týkající se doručování účastníku neznámého pobytu, přičemž zde se muselo jednat o osobu, jejíž místo bydliště bylo neznámé již od počátku.¹³⁶ Dle § 115 s.ř. se tedy účastníku neznámého pobytu doručovalo veřejnou vyhláškou na „soudní tabuli“ soudu, přičemž písemnost byla považována za doručenou uplynutím 30 dnů od „přibití“ na soudní tabuli soudu. Jestliže však bylo nutné, aby účastník, jehož pobyt nebyl znám, učinil nějaký procesní úkon k obraně svých práv na základě doručované písemnosti, pak soud přistoupil v souladu s § 116 s.ř. k ustanovení opatrovníka tomuto účastníku, a to prostřednictvím vyhlášky vyvěšené na soudní tabuli soudu. Vyhláška byla mimo to publikována i ve specializovaných novinách.¹³⁷

V rámci této kapitoly jsem tedy jen zběžně nastínila velmi přínosnou úpravu doručování, kterou obsahoval soudní řád již více než 100 let starý, jehož některá ustanovení by však mohla být v mnohém inspirací i v současné době.

¹³² „Žalobce (navrhovatel) může obeznámit žalovaného (ostatní účastníky řízení) s obsahem návrhu tím, že vedle stejnopisu žaloby (návrhu) doručovaného soudem mu sám zašle další stejnopis.“

¹³³ O výhodách a nedostacích uvedeného ustanovení bude pojednáno podrobněji v závěru této práce

¹³⁴ viz kapitola č. V této práce

¹³⁵ podrobně uvedeno v kapitole č. V této práce

¹³⁶ narozdíl od shora uvedené úpravy § 111 s.ř., kdy účastník změnil své bydliště až v průběhu řízení

¹³⁷ Podrobněji k úpravě doručování osobě neznámého pobytu dle s.ř. také v: Horák P., Hromada M.: Civilní proces s účastníkem neznámého pobytu, Právní rozhledy, roč. 15, č. 6 (2007), s. 195-203

V. Připravovaná novela o.s.ř. v roce 2008 – nová úprava doručování

Velmi diskutovaným tématem je v současné době připravovaná novela občanského soudního řádu, přičemž z tohoto důvodu bych jí také chtěla věnovat jistou pozornost, přestože je prozatím k dispozici pouze navrhované znění této novely.¹³⁸

Podle důvodové zprávy k této navrhované novele je hlavním cílem nové úpravy a vůbec všech změn v oblasti justice jednak zjednodušení procesních předpisů, dále „odbřemenění“ soudců a zamezení průtahů v soudním řízení. V připravované novele by tedy mimo zejména nového systému protokolace po vzoru trestního řízení, a změny či upřesnění dalších procesních institutů, měla být zejména zcela nově vyřešena úprava procesu doručování.¹³⁹

Již § 45 novely o.s.ř. mění pořadí a prioritu způsobů doručování. Stanoví, že písemnost buď doručuje soud při jednání nebo jiném soudním úkonu. V případě, kdy nedošlo k takovému doručení, bude písemnost doručena prostřednictvím veřejné datové sítě, přičemž adresa pro doručování je stanovena v § 46a novely. Teprve po nemožnosti i takového způsobu doručení bude písemnost doručena prostřednictvím doručujícího orgánu anebo nově též prostřednictvím účastníka řízení či jeho zástupce.

Úprava se, pokud jde o doručovací adresu, sjednocuje, a to tak, že již není rozdělena zvlášť na případ doručování fyzickým a právnickým osobám, ale § 46 ve spojení s § 46b novely o.s.ř. upravuje „adresu pro doručování“ jako takovou. Primárně je stanoveno, že „adresátu se doručuje na adrese pro doručování“, ale je možné mu písemnost doručit též na jakémkoliv jiném místě, kde bude zastižen. Adresát stejně tak může soudu sdělit nějakou jinou adresu, na kterou žádá, aby mu bylo doručováno,

¹³⁸ Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2008, Sněmovní tisk 478, Novela občanského soudního řádu (k dispozici na www.psp.cz)

¹³⁹ Hlavním cílem nové úpravy doručování by mělo být přenesení odpovědnosti za doručení písemností ze státu na adresáta písemnosti.

zároveň je však stanovena povinnost sdělit soudu veškeré změny týkající se údajů důležitých pro doručování.

Adresa pro doručování v případě doručování prostřednictvím doručujícího orgánu, účastníka řízení či jeho zástupce, je pak upřesněna v § 46b novely, která se uplatní v případě, že adresát neuvedl jinou adresu pro doručování. U fyzické osoby nepodnikatele je takovou adresou adresa evidovaná v informačním systému evidence obyvatel, na kterou jí mají být doručovány písemnosti, přičemž dle důvodové zprávy se v tomto případě jedná o adresu sdělenou adresátem.

Pokud se jedná o fyzickou osobu podnikatele, novela zákona pak dále nově upravuje možnost doručovat jí ve věcech souvisejících s podnikatelskou činností i na adresu místa podnikání, v určitém případě i do adresy sídla organizační složky.

Adresou pro doručování je u právnické osoby adresa sídla zapsaná v příslušném rejstříku, případně v určitých případech i adresa sídla organizační složky.

Novela rovněž konkrétně a znatelně jednodušším způsobem než je tomu v současné úpravě o.s.ř. upravuje i adresy pro doručování fyzickým osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, ve vazbě, či v zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, dále též v případě advokátů, notářů, soudních exekutorů, patentových zástupců, státu, správních úřadů a územních samosprávných celků.

Novela zpřesňuje v § 46c již zavedený institut zástupce pro doručování písemností a v § 48 taxativně vypočítává doručující orgány.

Ustanovení § 49 novely upravuje doručování do vlastních rukou. Princip zůstává v zásadě stejný pokud jde o určení, jaké písemnosti se doručují do vlastních rukou a kdy je náhradní doručení vyloučeno. Odlišně je však v navrhované úpravě upraven postup v případě doručování do vlastních rukou. Jak již bylo řečeno, v navrhované úpravě se nerozděluje postup při doručování zvláště fyzickým a právnickým osobám a dalším subjektům, jak upravoval § 46 – § 48i o.s.ř., ale úprava je sjednocená pro všechny tyto subjekty zároveň. V případě kdy tedy doručující orgán nezastihl adresáta písemnosti a nemohl mu předat písemnost určenou do jeho vlastních rukou, doručující orgán písemnost uloží a adresátu zanechá výzvu k vyzvednutí písemnosti.

Novinkou je však postup kdy jestliže není možné zanechat adresátu takovouto výzvu v místě doručení, přičemž dle důvodové zprávy by se mělo jednat o „velmi ojedinělé případy kdy nebude v místě adresy pro doručování dům“, vrátí doručující orgán písemnost soudu. Soud pak vyvěsí výzvu k vyzvednutí písemnosti na úřední desce soudu. Tento postup je tedy nový pokud je doručujícím orgánem provozovatel poštovních služeb, neboť dle současné úpravy se v takovém případě písemnost přes neponechání výzvy adresátovi ukládala na poště. Novou je následně i povinnost vyvěšování takové výzvy na úřední desce soudu.

Pokud byla doručována písemnost určená do vlastních rukou a adresát si ji nevyzvedl ve lhůtě 10 dnů od uložení v provozovně poštovních služeb či u soudu, v závislosti na konkrétním postupu doručování, nastává fikce doručení a písemnost se tak považuje posledním dnem této desetidenní lhůty za doručenou, a to i přestože se adresát o uložení písemnosti nedozvěděl. Další novinkou v následném postupu doručování písemností do vlastních rukou je skutečnost, že po marném uplynutí desetidenní lhůty pro vyzvednutí písemnosti, doručující orgán vhodí písemnost do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky, ledaže by soud tento postup vyloučil. V případě kdy však adresát nemá žádnou takovou schránku, písemnost bude vrácena soudu a sdělení o této skutečnosti bude vyvěšeno na úřední desce soudu. Tento postup je tedy skutečně zcela nový a dle důvodové zprávy jeho smyslem je, aby adresát, přestože si písemnost nevyzvedl v požadované lhůtě, měl i přesto možnost seznámit se s písemností. Nicméně je možné, že toto ustanovení bude působit i jisté problémy, a to zejména z toho důvodu, že pro doručující orgán (a to ať již jím bude kterýkoliv z orgánů uvedených v novém § 48) to bude znamenat další povinnost dostavit se znovu do místa doručování a vhodit předmětnou písemnost do adresátovy schránky. V každém případě však je nutno konstatovat, že takovýto postup bude podstatně rozdílný oproti současné úpravě, kdy jestliže se písemnost soudu vrátí s tím, že adresát se v místě doručování nezdržuje, fikce doručení v případě fyzických osob nemůže nastat. Dle navrhované úpravy však fikce doručení prováděného na adresu zvolenou účastníkem či na evidenční adresu nastane i v případě, že bude nepochybné, že se adresát v místě doručování po celou úložní dobu nezdržoval.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Podrobněji v: Svoboda K.: Co se změní při doručování písemností v civilním řízení, Právní forum, č. 11 (2007)

Pokud se jedná o písemnost, u níž je náhradní doručení vyloučeno, jestliže si adresát nevyzvedne uloženou písemnost do deseti dnů, vrátí se písemnost po uplynutí lhůty soudu, přičemž k fikci doručení nedojde. Ustanovení § 49 odst. 6 dále výslovně stanoví, že doručení prostřednictvím veřejné datové sítě se považuje za doručení do vlastních rukou adresáta.

Ustanovení nového § 50 pak upravuje postup při doručování tzv. „jiných písemností“, tedy písemností, které nejsou určeny do vlastních rukou adresáta. V těchto případech doručující orgán provede pokus o doručení písemnosti adresátu, přičemž jestliže se mu podaří jej zastihnout, je písemnost doručena. Naopak jestliže se jej zastihnout nepodaří, doručující orgán v navrhované úpravě v případě doručování fyzickým osobám již nedoručuje takovouto jinou písemnost jiné „vhodné fyzické osobě bydlící, působící nebo zaměstnané na témže místě nebo v jeho okolí, která adresáta zná a souhlasí s tím, že mu písemnost odevzdá“, jak to v současné úpravě stanoví ustanovení § 46 o.s.ř. Pokud tedy doručující orgán adresáta písemnosti v místě doručování nezastihne, vhodí písemnost do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky, přičemž vhozením do takové schránky se písemnost považuje za doručenu. Jestliže takovýto postup není možný, tedy dle důvodové zprávy zejména v případě neexistence domovní nebo jiné adresátem užívané schránky, doručující orgán písemnost vrátí soudu a adresátu zanechá v místě doručení písemné oznámení o této skutečnosti. Písemnost bude soudu vrácena rovněž pokud v místě doručení nelze ani zanechat takovéto písemné oznámení. Soud v obou případech uvedeného vrácení písemnosti soudu přistoupí k vyvěšení písemnosti na úřední desce soudu, přičemž fikce doručení nastane desátým dnem po vyvěšení.

Novela v jediném ustanovení § 50a sjednocuje současnou úpravu obsaženou v § 47 - § 48c, když upravuje které osoby jsou oprávněny přijímat písemnosti za osobu právnickou, podnikající fyzickou osobu, dále se jedná o případy doručování advokátům, notářům, soudním exekutorům a patentovým zástupcům. Stejně tak i ustanovení nového § 50b sjednocuje a upřesňuje současnou úpravu uvedenou v ustanoveních § 45c a § 45d.

Zcela nově je pak upravena neúčinnost doručení dle nového § 50d. K rozhodnutí soudu o neúčinnosti doručení je zapotřebí jednak návrh účastníka podaný v subjektivní lhůtě 15 dnů ode dne, kdy se s doručovanou písemností skutečně seznámil, přičemž objektivní lhůta činí jeden rok od doručení, a jednak skutečnost, že účastník nebo jeho zástupce se nemohl z omluvitelného důvodu s písemností seznámit. Tato nová úprava je tedy nastavena zcela odlišně od současné velmi složité úpravy, která je například v ustanovení § 46 o.s.ř. u fyzických osob rozdělena mezi odstavce 5 a 6, přičemž hlavní rozdíl mezi těmito odstavci spočívá v tom, koho v daném případě tíží důkazní břemeno. Na první pohled tedy nové ustanovení § 50d vypadá zcela jednoduše a logicky, dle mého názoru je však možné, že takto nastavená možnost návrhu účastníka zpochybnit účinnost doručení může v praxi přivodit jisté problémy spojené zejména s tím, že zatím není zcela jasně nastaveno, co může být tím „omluvitelným důvodem“, pro který se účastník nemohl s písemností seznámit. Bude tak dle mého názoru možná ze začátku docházet k jistým „spekulacím“ ze strany účastníků, což může následně vést k prodlužování sporu. Pojem „omluvitelných důvodů“ tak zřejmě bude muset být vyjasněn až judikaturou. Pokud jde o samotné důkazní břemeno v tomto novém ustanovení, domnívám se, že by mělo a také bylo zamýšleno, aby důkazní břemeno v takovém případě tížilo účastníka řízení, který navrhuje vydání rozhodnutí o neúčinnosti doručení. Druhý odstavec tohoto ustanovení pak dodává, že v případě, kdy soud rozhodl o tom, že doručení písemnosti je neúčinné, písemnost se pak považuje za doručenou tím dnem, kdy se s ní adresát skutečně seznámil.

Další novinkou je ustanovení § 50e novely, které upravuje případy doručování účastníkem řízení nebo jeho zástupcem. Zde je upravena možnost soudu „pověřit“ doručení písemností určené do vlastních rukou nebo jiné písemnosti účastníka řízení nebo jeho zástupce, a to na jejich žádost. Účastník řízení nebo jeho zástupce pak předají předmětnou písemnost adresátovi, a to nejen na adrese pro doručování, ale i kdekoli jinde, kde bude adresát zastížen. Pokud adresát písemnost přijme a přijetí potvrdí s označením dne doručení a připojením podpisu adresáta, písemnost se považuje tímto dnem za doručenou. Jestliže však adresát odmítne písemnost přijmout, nebo se písemnost nepodaří uvedeným způsobem doručit, bude písemnost vrácena soudu. V tomto ustanovení je zároveň stanoveno, že „pověření“ není soudním rozhodnutím. Toto ustanovení je tedy zcela nové a je v něm formulován zcela

„revoluční“ způsob doručování, který (jak vyplývá též z důvodové zprávy) je inspirován cizími právními úpravami. Je ale, dle mého názoru otázkou, jaké bude mít toto ustanovení dopad v praxi, tedy zda a nakolik jej soudy budou využívat. Navíc se domnívám, že se v každém případě jedná pouze o podpůrný způsob doručování, neboť si umím představit, že účastníci zejména na straně žalované, kterým bude podle tohoto ustanovení nejčastěji doručováno, nebudou mít většinou zájem na přijetí takové písemnosti od protistrany v soudním řízení. Pokud si navíc budou žalovaní vědomi toho, že s odepřením přijetí podle tohoto ustanovení nejsou (a to dle mého názoru skutečně dle znění novely nejsou) spojeny žádné právní následky, nebudou mít o to více na přijetí písemnosti zájem. Další komplikací může být skutečnost, že takovéto doručení může být prováděno pouze na žádost účastníka či jeho právního zástupce, přičemž pokud tedy tito doručení dle § 50e novely soudu nenavrhnou, soud je nemůže automaticky „pověřit“ takovýmto doručením. Poslední otázku pak vyvolává samotné „pověření“ soudem k doručení předmětné písemnosti uvedenými osobami.¹⁴¹ Zde novela vůbec neuvádí o jaké „pověření“ by se mělo jednat, pouze stanoví, že se nejedná o soudní rozhodnutí. Důvodová zpráva se k tomuto také nevyjadřuje, je tedy otázkou, zda měl zákonodárce na mysli podobné „pověření“ jako například v případě soudního doručovatele, tedy že soudce například pouze učiní záznam do spisu s tím, že účastník řízení či jeho právní zástupce se „pověřuje“ doručením písemnosti, a to na jeho vlastní žádost. Nelze nicméně pominout, že toto doručení může vést k pouhému prodlužování sporu, neboť je nejdříve zapotřebí, aby účastník řízení či jeho zástupce požádal soud o pověření jej doručením písemnosti, soudce pak jej následně pověří (ať již se tak stane jakkoliv), účastník poté provede pokus o doručení, přičemž v případě, kdy se mu nepodaří adresáta zastihnout či jestliže adresát odepře přijetí písemnosti, anebo pokud se doručení nepodaří z jiných důvodů, písemnost bude vrácena soudu, aniž by došlo k účinnému doručení, nenastane tedy zde fikce doručení. Soud bude poté nucen přistoupit k novému doručení, a to již způsobem výše uvedeným, tedy novým způsobem upraveným v navrhovaném § 45. Kdyby tedy soud býval hned přistoupil k doručení dle § 45, bylo by možno mít doručení vykázáno dříve, neboť v takovém případě je předvídána možnost fikce doručení. Na druhou stranu je ale rovněž možné, že zejména strana žalující bude mít v případě využití § 50e o to větší zájem na účasti na soudním řízení,

¹⁴¹ JUDr. J. Pokorná – Vyjádření k novele o.s.ř. a souvisejícím zákonům, 30.8.2007

je ale otázkou nakolik bude tento zájem sdílet protistrana, a to s ohledem na shora uvedené.

Ustanovení nového § 50f upravuje průkaz doručení, který je v současném znění stanoven v § 50e a rozsáhlém § 50f upravujícím všechny potřebné náležitosti doručenky. Navrhovaný § 50f průkaz doručení značně zestručnil. Pokud dojde k doručení při jednání, o kterém se vyhotovuje protokol, je průkazem doručení tento protokol z jednání, kde se uvede o jakou písemnost se jedná a připojí se podpis toho, kdo doručení provedl. V odstavci 2 ustanovení § 50f je uvedeno, že protokol podepíše také ten, kdo doručení provedl. Z tohoto ustanovení by tak vyplývalo, že na rozdíl od současné úpravy již není zapotřebí podpisu příjemce v protokolu, pouze toho kdo doručení provedl. Jestliže však bude doručována písemnost soudem při úkonu, o němž se nepožizuje protokol nebo prostřednictvím doručujícího orgánu, vyznačí se, stejně jako v současné úpravě, doručení na doručence, která dle odstavce 1 cit. ustanovení v případě, že obsahuje všechny stanovené náležitosti, je veřejnou listinou. Tato formulace nastavená přímo novelou o.s.ř. by odstranila veškeré pochybnosti současné úpravy o tom, zda je možné považovat doručenku za veřejnou listinu či nikoliv, i když současné znění § 50f odst. 9 o.s.ř.: „není-li dokázán opak, považují se údaje uvedené na doručence za pravdivé“, lze považovat za de facto prohlášení doručenky za veřejnou listinu. Je ale otázkou, zda navrhovaná úprava není nakonec přeci jen „přísnější“ ve vztahu k současné úpravě právě pokud jde o tuto skutečnost. Jak uvádí JUDr. Drápal¹⁴² ohledně současné úpravy v § 50f odst. 9 o.s.ř.:

„Není-li dokázán opak, považují se údaje uvedené na doručence za pravdivé. Tedy jestliže tam nějaký údaj není, nemůže být považován za pravdivý. Údaj, který tam je, je považován za pravdivý. I takto lze přistupovat k případným vadám doručenky v rozlišení toho, co je nezbytně nutné pro výkaz řádného doručení a který údaj, nebude-li prokázán nebo nebude považován za pravdivý, takovýto význam nemá. Není tam úprava v podobě, že jen všechny údaje obsahující doručenka činí z tohoto veřejnou listinu (zákon ve vztahu k doručence tento pojem - tedy veřejnou listinu - nepoužil) a zachází se s ní fakticky jako s veřejnou listinou ve vztahu k údajům, které jsou na ní uvedeny. Samozřejmě nemůže jít o doručenku, která by třeba měla jen jediný údaj, aniž by bylo zřetelné, kdo ji vystavil.“

¹⁴² Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005

Zejména pokud se tedy pozastavím u shora uvedeného názoru JUDr. Drápala, že: „Není tam úprava v podobě, že jen všechny údaje obsahující doručenka činí z tohoto veřejnou listinu“, přičemž vzhledem k tomu, že navrhovaná úprava zní: „doručenka, která obsahuje stanovené náležitosti, je veřejnou listinou“, je možné si klást otázku, zda tedy opravdu navrhovaná úprava nevyžaduje pro doručenku větší zkoumání, zda jsou opravdu splněny všechny náležitosti, které má doručenka obsahovat. V každém případě důvodová zpráva dále uvádí, že náležitosti doručanky, na rozdíl od současné právní úpravy, budou stanoveny v prováděcím právním předpise.

Ustanovení navrhovaného § 50f dále stanoví, že v případě doručování účastníkem nebo jeho zástupcem je průkazem doručení potvrzení o přijetí opatřené datem a podpisem příjemce, přičemž tato skutečnost vyplývá již z navrhovaného § 50e.

Další nejasností osobně spatřuji v odstavci 4 cit. ustanovení, kde je stanoveno, že: „nelze-li doručení prokázat žádným ze způsobů uvedených v odstavci 1 – 3, lze je prokázat též jiným způsobem.“ Domnívám se, že v tomto případě by bylo vhodné upřesnit, jaký jiný způsob prokázání měl v tomto případě zákonodárce na mysli, neboť ani důvodová zpráva se k tomuto odstavci nikterak nevyjadřuje, a lze jen spekulovat o tom, jaký jiný způsob prokázání doručení bude v tomto případě dostačující. Je též možné, že tímto ustanovením bylo myšleno zobecnění současného ustanovení § 50g o.s.ř., tedy že prohlásí-li adresát v písemném podání nebo ústně do protokolu, že mu určitá písemnost byla doručena a v který den, platí, že písemnost byla adresátu doručena v jím uvedený den, není-li její doručení prokázáno podle § 50e nebo § 50f. Každopádně je možné, že též zde bude nutno vyčkat judikatury k této otázce, která by upřesnila, co je možné zahrnovat pod pojem „jiným způsobem“ dle navrhovaného ustanovení.

V ustanovení navrhovaného § 50g je upraveno pouze obecným způsobem doručování do ciziny, přičemž se zde odkazuje na mezinárodní smlouvy, právo Evropských společenství, příp. zvláštní zákon. Ustanovení § 50h ohledně uveřejňování vyhlášek pak zůstává nezměněno.

Pokud jde o ustanovení navrhovaného § 50i, týkajícího se vyvěšení na úřední desce, novinkou je kratší lhůta deseti dnů (oproti současným patnácti dnům), kdy nastává

fikce doručení účastníkům takovýmto vyvěšením na úřední desce soudu. Další novinkou je pak i odstavec druhý, který stanoví lhůtu třiceti dnů po vyvěšení, po jejichž uplynutí se sejme z úřední desky soudu výzva nebo sdělení. Důvodová zpráva v tomto směru upřesňuje, že pod „výzvou“ je nutno rozumět písemnou výzvu k vyzvednutí písemnosti do vlastních rukou v případech, kdy není možné výzvu zanechat, a pod „sdělením“ je naopak nutno rozumět sdělení o vrácení jiné písemnosti soudu v případech, kdy nebylo možno je doručit do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky.

Navrhované znění novely je tedy s ohledem na některé shora uvedené skutečnosti přínosem, neboť velmi složitou současnou úpravu jistým způsobem zjednodušuje, zejména pokud jde o účinnost či neúčinnost doručení a pokud jde o stanovení adresy pro doručování. Již z důvodové zprávy vyplývá, že „základem nového systému doručování je povinná doručovací adresa“.¹⁴³ Novela by tak dle ministra spravedlnosti JUDr. Jiřího Pospíšila měla vést všechny osoby k odpovědnosti za vlastní doručovací adresu a přesunout tak odpovědnost za doručení písemnosti ze státu na adresáta, neboť se zavádí povinná doručovací adresa, kterou si bude moci každý zvolit anebo v opačném případě bude moci být zjištěna např. z registru CEO, obchodního či živnostenského rejstříku.¹⁴⁴ Novou úpravou by tedy měla být odstraněna možnost zmaření účinnosti doručení adresátem písemnosti tím, že prokáže, že v době doručování nebyl v místě doručování (a to i když se jedná o adresu dle CEO) přítomen. Novela by tedy zavedla povinnost každého mít určitou doručovací adresu na území ČR, přičemž nesplnění této povinnosti půjde k odpovědnosti adresáta, včetně důsledků z toho plynoucích.¹⁴⁵

¹⁴³ Oproti tomu současná úprava trvalého pobytu obyvatel dle zák. č. 133/2000 Sb. je liberální v tom smyslu, že občan si adresu trvalého pobytu zpravidla volí v místě, kde má rodinu, byt nebo zaměstnání, přičemž jedná se o pouhý evidenční princip bez ohlašovací povinnosti. Zákon fakticky nesankcionuje přihlášení k trvalému pobytu v místě, kde se daná osoba skutečně nezdržuje, ani jestliže se daná osoba po přestěhování nepřihlásí včas k trvalému pobytu v novém místě. Blíže uvedeno v : Fiedler M., Fiedlerová D.: Trvalý pobyt občana a jeho právní dopady, Bulletin advokacie, č. 5 (2006), s. 19-21

¹⁴⁴ Článek Nakladatelství C.H.Beck: „Chystaná novela občanského soudního řádu povede lidi k odpovědnosti za vlastní korespondenci“, ze dne 4.9.2007, publikováno na <http://www.ipravnik.cz>

¹⁴⁵ Článek Nakladatelství C.H.Beck: „Chystaná novela občanského soudního řádu povede lidi k odpovědnosti za vlastní korespondenci“, ze dne 4.9.2007, publikováno na <http://www.ipravnik.cz>

V těchto souvislostech se mi však pro úplnost jeví zároveň vhodné zmínit názor JUDr. K.Svobody¹⁴⁶: „Každá fyzická osoba si tedy musí do budoucna „pohlídat“, aby její skutečná adresa byla zanesena do příslušné evidence. Jinak riskuje, že bude v občanském soudním řízení rozhodnuto o ní a bez ní. To však neznamená, že by soud nadále neměl povinnost pátrat po pobytu fyzické osoby, u níž předem ví, že se ve skutečnosti na své evidenční adrese nezdržuje. Podle zamýšleného § 46 odst. 1 občanského soudního řádu¹⁴⁷ má totiž i nadále platit, že soud může účastníku „rovněž doručit na kterémkoliv jiném místě, kde bude zastížen.“ Z tohoto ustanovení lze dovodit, že soudce bude muset po pobytu neznámého účastníka zapátrat přinejmenším formou dotazů na ostatní státní instituce, jako jsou Policie ČR, Úřad práce dle trvalého pobytu účastníka, Česká správa sociálního zabezpečení apod. Nelze si totiž představit, že by soud účastníkovi neznámého pobytu doručoval fikci podle nového § 49 či §50 občanského soudního řádu, zatímco jiný státní orgán by s účastníkem bez problémů komunikoval prostřednictvím jiné známé adresy, kterou účastník takovému úřadu sdělil. Využití doručovací fikce musí, stejně jako dosavadní ustanovování opatrovníka osobě neznámého pobytu, zůstat až nejzazší možností. Obojí postup má totiž reálně za následek, že soud si „ulehčuje práci tím, že jedná bez účastníka, jemuž se nedaří doručovat.“

Tento názor, se kterým nelze než souhlasit, tedy částečně vyvrací některé z přínosů navrhované novely, o kterých bylo shora pojednáno¹⁴⁸, nicméně domnívám se, že na nejzásadnější případy, které jsou zdrojem průtahů v řízení, kdy pobyt určitého účastníka nelze vůbec zjistit, bude mít novela příznivý dopad v podobě odpovědnosti takového účastníka za jeho doručovací adresu a s tím spojené nepříznivé důsledky v podobě fikce doručení, jak bylo shora uvedeno.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Svoboda K.: Co se změní při doručování písemností v civilním řízení, Právní forum, č. 11 (2007)

¹⁴⁷ Pozn: § 46 odst. 1 navrhované úpravy: „Adresátu se doručuje na adrese pro doručování. Lze mu rovněž doručit na kterémkoliv jiném místě, na němž bude zastížen“

¹⁴⁸ Zejména pokud jde o rychlost řízení

¹⁴⁹ Nicméně mám za to, a to i na základě praxe, že ve značném počtu případů, pokud není adresa účastníka řízení známa soudu, není tato známa ani jiným státním úřadům, ovšem pochopitelně není tomu tak vždy

ZÁVĚR

1. Možné inspirace do budoucna

Pokud se jedná o shora uvedenou navrhovanou novelu o.s.ř., i přes určité výhody lze v novele spatřovat i nedostatky, které jsem popsala výše, je ovšem nutno podotknout, že se jedná pouze o mé osobní posouzení navrhovaného znění novely o.s.ř.

Rovněž si myslím, že by nemuselo být na škodu zvážit možnou budoucí úpravu institutu, který¹⁵⁰ je zaveden ve francouzském systému¹⁵¹, a to konkrétně institutu soudního vykonavatele (ve smyslu francouzského „huissier de justice“). Nejblíže dle mého názoru je možné jej přirovnat k našemu soudnímu exekutorovi, ovšem s mnohem širšími oprávněními, a to zejména pokud jde o monopol pro doručování písemností, ale i mnoho jiných úkonů, kterými může být soudní vykonavatel pověřen.

Stejně tak se domnívám, že by mohlo být přínosem zvážení možnosti úpravy povinného zastoupení účastníků řízení před soudem. Ve francouzské úpravě článek 751 NCPC stanoví povinnost účastníků řízení být např. v řízení před soudem vyšší instance (TGI – který je v naší právní úpravě prakticky na úrovni okresních soudů) zastoupen advokátem, a to až na některé výjimky, jako např. ve zkráceném řízení apod. Čl. 752 NCPC dále stanoví náležitosti „předvolání“, které musí (pod sankcí neplatnosti) obsahovat ustanovení advokáta žalobcem a zároveň lhůtu, ve které je žalovaný povinen si advokáta vybrat.¹⁵² Domnívám se, že tato úprava by mohla být vhodná z důvodu přispění k urychlení řízení, neboť by tím mohlo odpadnout velké množství marného doručování účastníkům řízení, kteří například úmyslně nepřebírají písemnosti na poště (i když tento jev by mohla odstranit již uvedená novela), neboť advokátům je vždy možno doručovat za pomoci fikce doručení.¹⁵³ ¹⁵⁴ Stejně tak by i bylo možno očekávat, že v případě povinného zastoupení advokátem, kterého by si

¹⁵⁰ Jak je uvedeno v kapitole III této práce

¹⁵¹ a který se přitom zdaleka nevyskytuje pouze ve francouzském systému, ale například i belgickém, kanadském apod.

¹⁵² Podrobněji uvedeno v kapitole III této práce

¹⁵³ v případě uložení písemnosti z důvodu nezastižení oprávněné osoby v místě doručení

¹⁵⁴ Jak je uvedeno v kapitole II / 7 této práce

žalobce již od počátku musel zvolit, by například žaloby mohly být formulovány „lépe“, a nemuselo by tedy docházet k opakovaným výzvám dle ustanovení § 43 odst. 1 o.s.ř. k odstranění vad žaloby, což by též jistě v mnoha případech přispělo k urychlení řízení. Je též možné očekávat, že by se alespoň částečně zmenšil nápad tzv. bagatelních žalob, když v případech, kdy žalobce požaduje skutečně minimální, bagatelní částku a tato skutečnost je spíše výrazem jakési „msty“ vůči druhému účastníku, nebo též například v sousedských sporech, kdy jde často účastníkům pouze „o princip“, by tak žalobci museli zvážit, zda-li jim takovýto spor skutečně „stojí“ za peníze vynaložené na právní zastoupení.¹⁵⁵ Naopak například žalovaní, kteří by byli povinni zvolit si advokáta a hradit jeho náklady, v případech kdy by si byli vědomi toho, že jsou žalováni po právu a důvodně, měli by tak mnohem větší zájem na ukončení sporu a například uzavření smíru, aby jim nevznikaly do budoucna ještě větší náklady na zastoupení advokátem, odpadlo by tedy tímto způsobem časté „protahování a vyhýbání se“ sporu ze strany žalovaných.

Stejně tak se lze domnívat, že by se stávalo v méně případech, že například fyzická osoba zcela neznalá práva si nezvolí advokáta, přestože má dostatek finančních prostředků a není tedy důvodný postup dle § 30 o.s.ř., a taková fyzická osoba se tedy rozhodne hájit se sama, přičemž pro nedostatečnou znalost příslušných právních předpisů prohraje spor jen z důvodu například nevznesení námítky promlčení či z jiných důvodů, které mají základ v hmotném právu, když poučovací povinnost soudu se dle § 5 o.s.ř. vztahuje pouze na procesní práva a povinnosti účastníků^{156 157}.

¹⁵⁵ Tímto nezamýšlím projev institutu denegatio iustitiae, ale pouze skutečnost, že účastníci – zejména žalobci - by v těchto případech byli sami nuceni zhodnotit smysl a cíl případného soudního řízení.

¹⁵⁶ Například v případě žaloby na určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu dle § 711 odst. 5 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, je nutné, aby všichni nájemci předmětného bytu podali žalobu proti všem pronajímatelům bytu, neboť v opačném případě by zde byl dán nedostatek věcné legitimace (který tu byl už v době zahájení řízení) vedoucí k zamítnutí žaloby

¹⁵⁷ Stejně tak ale se může stát, že soud např. vyzve žalobce v souladu s § 43 odst. 1 o.s.ř. k opravě petitu žaloby, přičemž poučí účastníka, jak je nutno opravu provést, zejména z toho důvodu, aby petit byl vykonatelný. Soud však nesmí účastníka poučovat o hmotném právu, a nemůže mu tedy sdělit, jakým konkrétním způsobem má být petit formulován, aby vykonatelný byl. Je tedy možné, že soud například v konečném důsledku žalobu zamítne z toho důvodu, že žalobce petit formuluje takovým způsobem, kdy požaduje např. uspořádání vztahů mezi účastníky, které hmotné právo nezná, což souvisí i s principem, že soud nemůže přisoudit účastníkům více či něco jiného než sami požadují, pokud přímo z právního předpisu nevyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky. Například v případě věcných břemen, kde může být formulace petitu značně obtížná, nelze dle § 151o odst. 3 obč. zák. zřídit věcné břemeno ve prospěch vlastníka pozemku spočívající v právu cesty přes přílehlý pozemek, ale pouze ve prospěch vlastníka stavby, a to přesto, že to např. někteří žalobci požadují.

Povinné zastoupení advokátem by tak jistě mohlo přispět k ochraně zájmů obou stran sporu a nestávalo by se, že ta strana, která si zvolila právního zástupce, byla tím svým způsobem ve výhodě.¹⁵⁸ Jistě lze argumentovat tím, že pokud určité straně opravdu záleží na jejích zájmech ve sporu, je ochotna vynaložit své prostředky ke zvolení svého právního zástupce, a je tedy čistě na vůli stran, jestli tak učiní nebo ne, ale stejně tak je nutno zvážit situace, kdy například určitá osoba není osvobozena od soudních poplatků a není jí tedy ustanoven na její žádost právní zástupce, přestože finančních prostředků opravdu nemá příliš. V takovýchto případech pak často takové osoby raději „věří ve spravedlnost“, a tvrdí tedy, že jsou zcela jednoznačně „v právu“, přestože si neuvědomují, že v mnohých případech nestačí jen „býti v právu“, ale je zapotřebí tato svá práva náležitým způsobem a včas v souladu s právními předpisy uplatnit.¹⁵⁹

V případě povinného zastoupení advokátem by pak bylo možné rovněž uvažovat například o zavedení úpravy, jaká existuje v některých cizích právních úpravách, a to úpravu doručování mezi advokáty navzájem. Ve francouzské právní úpravě doručování mezi advokáty účastníků navzájem probíhá na základě „actes du palais“, jedná se konkrétně o jakési přímé předání. Uvedený výraz zahrnuje jednak zjednodušenou formu soudního doručování („signification“)¹⁶⁰, kdy advokát předloží určitou písemnost a její kopii soudnímu vykonavateli („huissier de justice“), který ji opatří svým podpisem, razítkem, datem, a rovněž jménem advokáta – adresáta předmětné listiny, následně je písemnost předána přímo tomuto adresátovi. Stejně tak je možné doručování mezi advokáty provést prostřednictvím „prostého“ doručování („notification“)¹⁶¹, kdy advokát, který provádí doručení, předá písemnost ve dvojím vyhotovení advokátu protistrany, který mu následně jeden stejnopis předmětné

¹⁵⁸ lze nicméně podotknout, že ani zastoupení účastníka advokátem neznamená vždy záruku úspěchu tohoto účastníka ve věci, či automaticky jeho lepší obranu

¹⁵⁹ V této souvislosti lze zmínit též zásadu vigilanti bus iura, kdy je především věcí nositelů práv, aby svá práva hájili a pečovali o ně – k tomuto Winterová A. a kol.: Civilní právo procesní, 3. aktualizované a doplněné vyd. (2004), Linde Praha a.s., Praha s. 152

¹⁶⁰ Blíže v kapitole III této práce

¹⁶¹ Blíže v kapitole III této práce

písemnosti vrátí s uvedením data a svým podpisem.¹⁶² V rakouské právní úpravě je rovněž zaveden institut doručování mezi právními zástupci účastníků navzájem, přičemž tento tzv. zjednodušený způsob doručování, kdy advokát jedné strany zašle písemnost advokátovi protistrany, přičemž jeden stejnopis zašle soudu, je vyloučen u doručování do vlastních rukou a v případech, kdy tímto doručením započne běžet výjimečná lhůta.¹⁶³ Způsob doručování mezi advokáty navzájem zná i německá úprava, kde je tento způsob doručování velmi využíván.¹⁶⁴

V naší současné úpravě tento institut zaveden není, pokud pomineme následující výklad týkající se § 79 o.s.ř., kde je tento způsob doručování stanoven pouze fakultativně a nelze s ním spojovat závazné procesní důsledky pro adresáta písemnosti. Navrhovaná novela o.s.ř. sice v ustanovení § 50e zavádí možnost jakéhosi doručování písemností mezi účastníky navzájem na základě pověření soudem¹⁶⁵, tato úprava se však ze shora uvedených důvodů¹⁶⁶ zdaleka nerovná cizím právním úpravám zde uvedeným, přičemž i úprava dle soudního řádu z roku 1895 byla v tomto ohledu „pokrokovější“, když doručení provedené mezi advokáty navzájem mělo při splnění stanovených podmínek stejné účinky jako doručení provedené soudem.¹⁶⁷

V těchto souvislostech bych se rovněž chtěla zmínit i o navrhovaných možnostech, které nastínil nedávno vyšší článek¹⁶⁸, který zmiňuje skutečnost, že: „*V praxi není téměř využívána druhá věta stejného ustanovení (tedy ust. § 79 o.s.ř.), podle kterého žalobce (navrhovatel) může obeznámit žalovaného (ostatní účastníky řízení) s obsahem návrhu tím, že vedle stejnopisu žaloby (návrhu) doručovaného soudem, mu*

¹⁶² Blíže v : Croze H., Morel Ch., Fradin O.: Procédure civile, Manuel pédagogique et pratique, 1.vyd. (2001), édition Litec, Paris, s. 204

¹⁶³ Blíže v : Melicharová, D.: Doručování v civilním procesu – věčný problém české justice, v tisku, ústně předneseno na Mezinárodní vědecké konferenci „Olomoucké právní dny“ dne 5.6.2008 pořádané Právnickou fakultou UP v Olomouci

¹⁶⁴ Podrobněji uvedeno v : Melicharová, D.: Doručování v civilním procesu – věčný problém české justice, v tisku, ústně předneseno na Mezinárodní vědecké konferenci „Olomoucké právní dny“ dne 5.6.2008 pořádané Právnickou fakultou UP v Olomouci

¹⁶⁵ podrobně uvedeno v kapitole č. V této práce

¹⁶⁶ viz kapitola V této práce

¹⁶⁷ Viz kapitola IV této práce

¹⁶⁸ Myslíl S., Myslíl R.: Doručování písemností protistraně v občanském soudním řízení, Bulletin advokacie, č. 1-2 (2008), s. 51-52

sám zašle další stejnopis.“ Autoři článku zde argumentují ve prospěch předmětného ustanovení zejména tím, že využití tohoto ustanovení by jistě přispělo k urychlení řízení, neboť žalovaný by tak mohl být seznámen s žalobou a reagovat bezprostředně po doručení předmětného návrhu, aniž by jej soud musel jakkoliv vyzývat apod. Obdobně autoři článku argumentují i v případech zasílání jiných dokumentů než jen žalob, jedná se především o vyjádření jednotlivých účastníků v průběhu řízení, tedy zejména jejich reakce na podání protistrany či výzvy soudu apod. Tato vyjádření účastníci často soudu předkládají ve lhůtách, kdy již soud není schopen je doručit protistraně a k předávání takovýchto listin pak dochází často až při jednání samotném, čímž dochází k prodlužování řízení. S těmito závěry lze nepochybně souhlasit, ale přesto bych chtěla v této souvislosti zmínit některé mé následující argumenty, které mohou značně znevýhodnit a též svým způsobem „znehodnotit“ shora uvedené návrhy.

Jedná se jednak o skutečnost, že v případech doručování žaloby či jiného návrhu na zahájení řízení tam, kde se vyskytují problémy s doručováním, tedy například případy, kdy se žalovaný nezdržuje na adrese uvedené žalobcem, shora navrhované řešení by k odstranění těchto problémů jistě nevedlo. Účastníci nemají stejnou možnost jako soudy pátrat po jiném pobytu žalovaného. Stejně tak je i otázkou, jak postupovat v případech, kdy například by žalobce doručoval žalovanému žalobu prostřednictvím pošty, přičemž žalovaný by si písemnost na poště v úložní době nevyzvedl. Domnívám se, že zde nelze hovořit dle současné právní úpravy o jakékoliv možné fikci doručení, neboť ta nastane v případě, kdy je doručováno prostřednictvím soudu. Písemnost by tak následně byla vrácena odesílateli a tento by se poté stejně musel obrátit na soud s tím, že se mu nepodařilo žalobu doručit, a o doručení by se následně musel pokusit soud. Je nutno podotknout, že hlavní průtahy v řízení nevznikají tam, kde protistrana poštu přebírá, ale zejména tam, kde jsou s doručováním spojeny problémy. Shora navrhované řešení (resp. upozornění na nevyužívané znění zákona) by tedy tyto problémy dle mého názoru příliš nevyřešilo. Lze sice jistě souhlasit, že pokud by se žalobci přeci jen podařilo předmětnou žalobu protistraně doručit, odpadly by soudu například náklady spojené s doručováním a toto řešení by tedy bylo užitečné. Nicméně ve většině případů lze jen těžko předem odhadnout, jak konkrétně bude žalovaný reagovat či zda bude k zastížení. Zároveň lze ale též dospět k závěru, že pokud by se předmětné ustanovení obecně využívalo, a to i

přestože by v některých případech bylo neúspěšné, vznikaly by tak sice náklady na stranách žalobců a doručování by v případě neúspěšného doručení musel provádět soud, ale bylo by možné tyto pokusy o doručování provádět ještě již před samotným zahájením řízení, když žalobce by zároveň se zasláním žaloby sdělil soudu, zda se mu podařilo žalobu žalovanému doručit či nikoliv. Na druhou stranu ale lze opět argumentovat tím, že i v případech, kdy by se žalobci podařilo žalovanému žalobu doručit, není tím zaručena skutečnost, že žalovaný bude na předmětnou žalobu jakkoliv reagovat a rovněž s takovýmto doručením žaloby ze strany žalobce nelze dle mého názoru spojovat jakékoliv procesní následky v neprospěch žalovaného. Žalobce pochopitelně nemůže zaslat žalovanému výzvu k vyjádření dle § 114b o.s.ř. a podobně.

Je pravdou, že tam kde účastníci mají snahu „prodlužovat řízení“ a skutečně předloží své vyjádření soudu až při začátku jednání, může tato skutečnost způsobovat problémy jak soudu, tak účastníkům k tomu, aby se s předmětným vyjádřením seznámili a soudy jsou pak často nuceny jednání odročovat. Na druhou stranu se ale dle mého názoru soudce nemusí spokojit pouze takto s předložením vyjádření účastníka v písemné podobě bez dalšího a může jej naopak poučit jednak o tom, že tímto svým jednáním způsobuje průtahy v řízení, a jednak v zájmu rychlosti a hospodárnosti řízení může po účastníku požadovat, aby přednesl obsah svého vyjádření ústně přímo při jednání, čímž by jak soud, tak protistrana byli s předmětným vyjádřením seznámeni, aniž by bylo zapotřebí jednání odročovat.

V rámci shrnutí mých úvah týkajících se shora uvedeného článku bych chtěla uvést, že jsem toho názoru, že v určitých konkrétních případech je možné, aby soud vyzval účastníka například k doručení písemnosti protistraně, nelze však shora uvedené ustanovení považovat obecně za skutečnost, která by jednoznačně přispěla k urychlení řízení, neboť úspěšnost tohoto způsobu doručování bude záviset zejména na tom, zda adresát písemnosti poštu přebírá, event. zda má advokáta, kterému je možné doručovat.

V těchto souvislostech je ještě možné zmínit i shora citovanou francouzskou úpravu, kdy žalující strana,¹⁶⁹ musí ve vymezených případech využít služeb soudního vykonavatele („huissier de justice“) a doručit žalobu protistraně jeho prostřednictvím. Za těchto podmínek by tedy bylo doručování písemností jednou ze stran protistraně značně snazší, a to s ohledem na široké kompetence soudního vykonavatele ve francouzském pojetí. Francouzská úprava rovněž obsahuje další přínosná ustanovení, a to v čl. 132 a násl. NCPC o doručování písemností mezi stranami řízení, kdy strana, která předkládá určitou písemnost, je zároveň povinna ji doručit protistraně, přičemž toto doručování mezi stranami má probíhat automaticky. Pokud doručení nebylo provedeno, může jej soudce nařídit a stanovit zároveň lhůtu pro jeho uskutečnění a způsob takového doručení. Nejpodnětnějším pro naše poměry se mi pak jeví čl. 135 NCPC, který stanoví, že soudce může vyloučit z ústního projednávání listiny, které nebyly doručeny včas.

Nastínila jsem možné varianty budoucích úprav a provedla zhodnocení současné i navrhované právní úpravy týkající se otázky doručování v civilním řízení, stejně tak i exkurz do doručování v jiném státu Evropské unie s možnou inspirací pro úpravu v našich podmínkách. Jednu ze základních změn by mohla přinést úprava, která by uzákonila povinnost fyzických osob hlásit svoji doručovací adresu, přičemž zároveň by byla pro případy nesplnění takové povinnosti stanovena sankce v podobě fikce doručení.¹⁷⁰

Stejně tak lze považovat za zásadní otázku týkající se osob neznámého pobytu, a s tím spojenou otázku opatrovnictví. V případě, kdy totiž soudu není známa vhodná příbuzná osoba dotyčné osoby neznámého pobytu, která by byla ochotna převzít opatrovnictví a vzhledem k tomu, že obce často se svým ustanovením do funkce opatrovníka rovněž nesouhlasí, spatřuje například JUDr. Jaroslav Mádr možnost řešení v tom smyslu, že by se o zastupování takových osob mohl starat přímo stát, a to vytvořením speciálního úřadu pro zastupování osob neznámého pobytu.¹⁷¹ Jisté řešení však nabízí i shora uvedená navrhovaná novela o.s.ř., kde se počítá zejména s ustanovováním opatrovníků z řad advokátů. Není však v této souvislosti možné

¹⁶⁹ jak již bylo shora uvedeno v kapitole III této práce

¹⁷⁰ Jírša J.: Odplevelení není totéž co obřemenění, Soudce, roč. 8, č. 7-8 (2006), s. 2-9

¹⁷¹ Mádr. J.: Cesty k efektivnější justici, Soudce, roč. 8, 4. 6 (2006), s. 2-10

opominout ani zvýšené náklady, které bude toto ustanovování advokátů opatrovníky představovat, neboť advokáti budou mít jistě nárok na odměnu za takové zastupování, stejně jako je tomu v současné právní úpravě.

2. Rychlost soudního řízení obecně

V rámci závěru bych se ráda ještě zmínila o obecné rychlosti soudního řízení, tedy o jednom z velmi diskutovaných témat současné doby, s čímž otázka doručování velmi úzce souvisí. Proto bych jen v krátkosti chtěla zmínit některé z následujících otázek, aby téma mé rigorózní práce, jímž je institut doručování v civilním procesu, bylo zahrnuto do širšího rámce soudního řízení, tedy aby otázka doručování nebyla pojímána pouze jakožto izolovaný procesní institut.

Pokud tedy jde o samotnou rychlost soudního řízení, je zapotřebí mít stále na paměti, že přestože je nutno zajistit právo účastníků na spravedlivý proces, který zahrnuje mj. zachování principu rovnosti stran (a to i v souvislosti s doručováním), je stejně tak nutné nezasahovat do práva účastníků na projednání věci před soudem v přiměřené lhůtě.¹⁷²

JUDr. Jirsa v rámci svého výkladu o nezávislosti justice¹⁷³ rovněž zmiňuje otázku rychlosti soudního řízení, která de facto nyní představuje „fenomén dnešní doby“. Dle JUDr. Jirsy je veřejnost: *„vytrvale utvrzována v představách, že pokud se jí nedostane spravedlnosti rychle, jako by se jí nedostalo vůbec. S tím lze částečně souhlasit i tomu oponovat. Je pravda, že pozdě zajištěná spravedlnost někdy ztrácí svůj význam s ohledem na běh času. Rychlost řízení se však nesmí stát tím jediným měřítkem, jedinou vyznávanou hodnotou, které se bude podřizovat všechno.“*¹⁷⁴

¹⁷² Horák P., Hromada M.: Civilní proces s účastníkem neznámého pobytu, Právní rozhledy, roč. 15, č. 6 (2007), s. 195-203

¹⁷³ Jirsa J.: Nezávislost justice v ČR a co ji omezuje, Bulletin advokacie, č. 3 (2007), s. 92-95

¹⁷⁴ Jirsa J.: Nezávislost justice v ČR a co ji omezuje, Bulletin advokacie, č. 3 (2007), s. 92-95

Soudní řízení by totiž mělo vždy sledovat dva základní cíle, a to jednak požadavky na rychlost řízení, jednak je zároveň nutné dbát na kvalitu rozhodnutí. Jedním ze základních diskutovaných témat je v současné době efektivnost modernizace justice. Tyto debaty probíhají téměř ve všech státech Evropy, jedná se zejména o nezávislost soudců, tedy jednu ze záruk spravedlivého procesu, která přímo podmiňuje kvalitu rozhodnutí. S tímto pak souvisí všeobecný požadavek na soudce vydávat kvalitní rozhodnutí v přiměřené lhůtě. Soudy se však musejí čím dál více vypořádávat s rostoucím nárůstem sporů. V této souvislosti je možné uvažovat, že přestože procesně-právní normy mají zejména zajistit spravedlivý proces, nelze říci, že by měly zakazovat možnost zjednodušeného procesu nebo menší formalizaci soudních rozhodnutí v určitých případech. Již pan Guy Canivet, prezident francouzského Kasačního soudu (Cour de Cassation) konstatoval, že možná již nastal čas k tomu, aby státy pouze pasivně nepřijímaly rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), ale aby de facto „předvíдалy“ judikaturu ESLP tím způsobem, že by měly přikročit k modernizaci justičních systémů.¹⁷⁵

V této souvislosti lze pak rovněž zmínit Evropskou komisi pro efektivitu justice Rady Evropy - „Commission européenne pour l'efficacité de la justice“ (CEPEJ), která byla založena roku 2002 Radou Evropy, a jejímž cílem je shromažďování a vyhodnocování údajů o fungování justičních systémů ve 46 členských státech Rady Evropy a zároveň sjednocování zejména právní, resp. justiční terminologie v obdobných právních institucích. Stejně tak má ale tato komise za úkol řešení specifických problémů justice, které se mohou vyskytnout, a které mohou mimo jiné souviset s rychlostí a kvalitou soudního řízení.¹⁷⁶ Komise CEPEJ se zcela shoduje se shora uvedenými závěry prezidenta francouzského Kasačního soudu Caniveta, a podporuje nutnost modernizace justice a zvýšení kvality justičních systémů, přičemž se zároveň opírá o hodnoty Evropské úmluvy o lidských právech, zejména jejího článku 6. Rada Evropy považuje zlepšení „výkonnosti“ justice za jednu z priorit, která by měla být umožněna mj. rozvojem alternativních způsobů řešení sporů, například mediací, dále zjednodušením procesních předpisů, lepší organizací práce, a v neposlední řadě využitím moderních technologií. Z tohoto důvodu Komise CEPEJ

¹⁷⁵ Jean J.-P.: přednáška - Actes du colloque: La qualité des décisions de justice, Université de Poitiers, 8.3.2007

¹⁷⁶ Jirsa J.: Nezávislost justice v ČR a co ji omezuje, Bulletin advokacie, č. 3 (2007), s. 92-95

sleduje uvedené cíle zkvalitnění justičních systémů členských států Rady Evropy s tím účelem, že zlepšení justičních systémů bude moci lépe zajistit účinné uplatnění práv jednotlivých osob u soudu, s čímž pak bude spojeno i posílení důvěry jednotlivých osob v justici jako takovou. Účastníci jednotlivých řízení pochopitelně chtějí být informováni o svých právech, chtějí znát předpokládanou dobu předmětného řízení a jeho náklady, stejně tak chtějí, aby rozhodnutí soudu byla předvídatelná a aby samotné řízení bylo pro ně srozumitelné. To jsou většinou základní požadavky účastníků jednotlivých řízení, přičemž tyto požadavky je jistě nutné brát v potaz v rámci hledání různých řešení modernizace justice a zkvalitnění soudních řízení.

Je sice pravdou, že by měla být zvýšena „výkonnost“ a tím i „efektivnost“ justice, nelze ale tímto postupem nakonec směřovat k tomu, že by soudy „jako stroje“ vydávaly pouze standardizovaná rozhodnutí. Z tohoto důvodu by měla být cílem taková justice, která bude vydávat kvalitní rozhodnutí v přiměřeném časovém horizontu, ale stejně tak i „zjednodušená justice“, která bude moci vydávat v určitých případech i uvedená „standardizovaná“ rozhodnutí.¹⁷⁷

Pokud jde o samotnou přiměřenou lhůtu soudního řízení, Evropský soud pro lidská práva v tomto směru již v rámci své judikatury vymezil hranice této přiměřené lhůty, přihlíží totiž v každém jednotlivém soudním řízení, jehož délka byla u ESLP napadena ze strany některého z účastníků, nejen k celkové délce takového řízení, ale též ke složitosti řízení, k chování stěžovatele i státních orgánů v dané věci.

Touto judikaturou se nepochybně „inspiroval“ i novelizovaný zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, který v rámci novely provedené zákonem č. 160/2006 Sb., účinné od 27.4.2006, zavedl nově možnost žadatelů požadovat mimo náhrady majetkové újmy vzniklé žadateli v soudním řízení na základě nesprávného úředního postupu (tento je definován v §13 odst. 1 cit. zákona), rovněž i možnost požadovat u příslušného státního orgánu i zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. V případě, že má žadatel za to, že nemajetková újma mu vznikla v soudním

¹⁷⁷ Jean J.-P.: přednáška - Actes du colloque: La qualité des décisions de justice, Université de Poitiers, 8.3.2007

řízení, je příslušným státním orgánem k předběžnému projednání nároku žadatelů Ministerstvo spravedlnosti. V každém případě i při takovémto posuzování se přihlíží, v souladu s judikaturou ESLP a s ustanovením § 31a odst. 3 cit. zákona, ke konkrétním okolnostem případu, a zejména k celkové délce řízení, složitosti řízení, jednání poškozeného a postupu orgánů veřejné moci během řízení, a konečně i k významu předmětu řízení pro poškozeného. Na základě těchto požadavků je pak v každém jednotlivém případě zkoumáno, zda v rámci předmětného řízení docházelo k průtahům (které mohou být například spojeny i s problémy v doručování účastníkům), a pokud nedocházelo k průtahům, zda je celková doba řízení jako taková přiměřená či nikoliv.

V každém případě Evropský soud pro lidská práva zastává názor, že je povinností členských států Rady Evropy zajistit takovou organizaci jejich soudních systémů, která by odpovídala požadavkům nastoleným článkem 6 Evropské úmluvy pro lidská práva, týkající se přiměřené doby řízení.

Pokud se jedná o shora uvedené principy, které v současné době tvoří nejen v rámci Rady Evropy velmi aktuální témata, v České republice jsou rovněž zřetelné tyto snahy o modernizaci justice a o změnu justičního systému jako takového s tím cílem, aby právo bylo rychlejší, vymahatelnější a vykonatelnější.¹⁷⁸

Jsem toho názoru, čímž se dostávám i k tématu této mé práce, že pokud bude zásadním způsobem zjednodušena právní úprava doručování v našem právním řádu, pokud bude vyřešena problematická otázka doručování účastníkům neznámého pobytu a s tím související otázka opatrovnictví, a rovněž i další problematické otázky, o nichž bylo shora pojednáno, přispěje to zcela jistě k urychlení délky řízení, což jak bylo v této kapitole uvedeno, je v současné době jedním z nejdiskutovanějších témat v justici. Je jistě zapotřebí posílit důvěru jednotlivců v soudní systém a délka řízení je v tomto případě opravdu jednou ze zásadních otázek. Stejně tak i současná a zejména navrhovaná úprava týkající se použití moderních technologií v rámci doručování, může též přispět k urychlení délky řízení.

¹⁷⁸ Jirsa J.: Odplevelení není totéž co obřemenění, Soudce, roč. 8, č. 7-8 (2006), s. 2-9

Z uvedených důvodů jsem si vybrala téma doručování, neboť jsem se snažila nastínit mé úvahy o vhodnosti či naopak dle mého názoru nevhodnosti různých úprav jednotlivých otázek v rámci doručování a v neposlední řadě i možné inspirace pro případnou budoucí právní úpravu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

LITERATURA:

- Bureš J., Drápal L., Krčmář Z. a kol.: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, 7. vyd. (2006), C.H.Beck, Praha
- Croze H., Morel Ch., Fradin O.: Procédure civile, Manuel pédagogique et pratique, 1.vyd. (2001), édition Litec, Paris
- Vávřů J.: O doručování dle nového soudního řádu ze dne 1.8.1895, Nakladatel Václav Kraus, knihkupec, Tábor
- Winterová A. a kol.: Civilní právo procesní, 3.aktualizované a doplněné vyd. (2004), Linde Praha a.s., Praha
- Winterová A. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, 3.vyd. (2007), Linde Praha, a.s., Praha

ČLÁNKY:

- Beneš V.: Nová úprava doručování, Právní rádce, roč. 13, č. 2 (2005), s. 15-17
- Bělohávek A.J.: Doručování v komunitárním a mezinárodním právu soukromém – především v souvislosti s civilním řízením soudním a před rozhodci, Bulletin advokacie, č. 6 (2006), s. 24-32
- Bohúnová P.: Jak doručovat v rámci EU?, Právo pro podnikání a zaměstnání, roč. 16, č. 4 (2007), s. 16-21
- Fiedler M., Fiedlerová D.: Trvalý pobyt občana a jeho právní dopady, Bulletin advokacie, č. 5 (2006), s. 19-21
- Havlíček K.: Tajemství doručitelnosti aneb Nová poštácká pohádka, Soudce, roč. 7, č. 2 (2005), s. 17-22
- Horák P., Hromada M.: Civilní proces s účastníkem neznámého pobytu, Právní rozhledy, roč. 15, č. 6 (2007), s. 195-203
- Jirsa J.: Nezávislost justice v ČR a co ji omezuje, Bulletin advokacie, č. 3 (2007), s. 92-95
- Jirsa J.: Odplevelení není totéž co obřemenění, Soudce, roč. 8, č. 7-8 (2006), s. 2-9

- Mádr. J.: Cesty k efektivnější justici, Soudce, roč. 8, 4. 6 (2006), s. 2-10
- Melicharová D.: Doručování – základ civilního procesu, Soudce, roč. 7, č. 3 (2005), s. 29, 31-33
- Melicharová, D.: Doručování v civilním procesu – věčný problém české justice, v tisku, ústně předneseno na Mezinárodní vědecké konferenci „Olomoucké právnické dny“ dne 5.6.2008 pořádané Právnickou fakultou UP v Olomouci
- Myslil S., Myslil R.: Doručování písemností protistraně v občanském soudním řízení. Bulletin advokacie, č. 1-2 (2008), s. 51-52
- Svoboda J.: Novinky v doručování písemností do členských států EU od 1.5.2004, Ad notam, roč. 10, č. 4 (2004), s. 99-103
- Svoboda K.: Co se změní při doručování písemností v civilním řízení, Právní forum, č. 11 (2007)
- Vašáková K.: Jak má správně postupovat soud při zasílání písemnosti do jiného státu EU, ze dne 4.10.2007, publikováno na <http://zakony.idnes.cz>
- Winterová A.: Doručování soudních písemností jako jeden z problémů spravedlnosti, Právní zpravodaj, roč. 6, č. 1 (2005), s. 1, 3-5

OSTATNÍ:

- Článek Nakladatelství C.H.Beck: „Chystaná novela občanského soudního řádu povede lidi k odpovědnosti za vlastní korespondenci“, ze dne 4.9.2007, publikováno na <http://www.ipravnik.cz>
- Drápal D.: Školení o doručování – záznam přednášky, Brno dne 1.2.2005
- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád, ze dne 30.1.2004 (zákon č. 555/2004 Sb.)
- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění občanský soudní řád - Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2008, Sněmovní tisk 478, Novela občanského soudního řádu (k dispozici na www.psp.cz)
- Evropská soudní síť ve věcech civilních:
http://ec.europa.eu/civiljustice/news/whatsnew_cs.htm
- Evropský soudní atlas v civilních věcech:
http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm

- k francouzské právní úpravě:
www.legifrance.gouv.fr , www.huissiersdejustice-hp.com
- Jean J.-P.: přednáška - Actes du colloque: La qualité des décisions de justice, Université de Poitiers, 8.3.2007
- JUDr. J. Pokorná – Vyjádření k novele o.s.ř. a souvisejícím zákonům, 30.8.2007
- přednáška Mgr. Zuzany Fišerové na téma Mezinárodní a evropská justiční spolupráce v civilních a obchodních věcech, přednesená spolu s JUDr. Miroslavem Hrstkou ve dnech 28. – 29.2. 2008 na Justiční akademii v Kroměříži v rámci vzdělávací akce určené pro justiční a právní čekatele „Evropské a komunitární právo, ústavní a správní soudnictví“
- Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29.5.2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 85/1982 ze dne 22.6.1982 o Úmluvě o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních